

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Αναπτυξιακά Κίνητρα και Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την
Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ιωάννα Ασπασία Αργυρού

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή

Ιωάννης Ψυχάρης, Καθηγητής – Πρόεδρος Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειον Πανεπιστήμιο (Επιβλέπων)

Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειον Πανεπιστήμιο

Βασίλειος Τσέλιος, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειον Πανεπιστήμιο

Copyright © Ιωάννα Ασπασία Αργυρού, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ για την καθοδήγηση τον επιβλέπων καθηγητή μου κ. Ψυχάρη Ιωάννη καθώς και τα μέλη της επιτροπής για της συμβολή τους.

Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Λαμπρινό Παναγιώτη, Γενικό Διευθυντή Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων καθώς και την κα Τσόμπου Γεωργία, που διετέλεσε Προϊσταμένη του τμήματος Πιστοποιήσεων και Υποστήριξης Συγχρηματοδοτούμενων Έργων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων για την παροχή των πρωτογενών στοιχείων και την ενίσχυσή τους στη ροή της εργασίας.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	4
Πίνακες	6
Διαγράμματα.....	6
Γραφήματα.....	6
Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών	8
Περίληψη	9
<i>Λέξεις Κλειδιά</i>	11
Abstract	12
<i>Keywords</i>	14
Εισαγωγή.....	15
1 Περιφέρεια και Περιφερειακή Ανάπτυξη.....	18
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της Περιφέρειας.....	18
1.2 Περιφερειακές ανισότητες	19
1.3 Θεωρίες περιφερειακών ανισοτήτων	20
1.3.1 Νεοκλασική προσέγγιση.....	20
1.3.2 Οικονομική της συσσώρευσης	21
1.4 Περιφερειακές Ανισότητες στην Ευρώπη.....	22
1.5 Χρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ ΕΕ και Ελλάδας	23
1.6 Αιτίες περιφερειακού προβλήματος.....	24
1.7 Το ελληνικό περιφερειακό πρόβλημα	26
1.8 Κατάταξη των Περιφερειών.....	27
2 Περιφερειακή πολιτική.....	28
2.1 Εννοιολογική Προσέγγιση Περιφερειακής Πολιτικής.....	28
2.2 Λόγοι άσκησης περιφερειακής πολιτικής	29
2.3 Βασικοί Στόχοι Περιφερειακής Πολιτικής.....	33
2.4 Μέσα Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής	33
2.5 Περιφερειακή Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση	35
2.6 Εθνική Περιφερειακή Πολιτική	36
2.7 Περιφερειακά Προγράμματα - Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης της Ελλάδας	38
3 Αναπτυξιακά Κίνητρα	42
3.1 Εισαγωγή.....	42

3.2	Είδη αναπτυξιακών κινήτρων	43
3.3	Ενισχύσεις και Εξαιρέσεις	45
3.4	Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων	47
4	Αναπτυξιακοί Νόμοι.....	48
4.1	Αναπτυξιακός Νόμος Ν.2601/1998	48
4.2	Αναπτυξιακός Νόμος Ν.3299/2004	49
4.2.1	Συμπεράσματα.....	54
4.3	Αναπτυξιακός Νόμος Ν.3908/2011	55
4.3.1	Καθεστώτα.....	56
4.3.2	Αναπτυξιακά κίνητρα	56
4.3.3	Καινοτομίες	57
4.3.4	Συμπεράσματα.....	60
5	Ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016	62
5.1	Αποτίμηση προηγούμενων αναπτυξιακών Νόμων	62
5.1.1	Μέγεθος επενδυτικών σχεδίων.....	63
5.1.2	Περιφερειακή σύγκλιση	63
5.1.3	Απασχόληση - ανθρώπινο δυναμικό	64
5.1.4	Κλαδική αναδιάρθρωση και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός.....	65
5.1.5	Βελτίωση ανταγωνιστικότητας	65
5.1.6	Αναπτυξιακά κίνητρα	65
5.2	Χαρακτηριστικά ελληνικής οικονομίας.....	65
5.3	Ειδικές Κατηγορίες Ενισχύσεων.....	66
5.4	Καινοτομίες νέου αναπτυξιακού νόμου	68
5.5	Καθεστώτα Ενισχύσεων.....	69
5.6	Αναπτυξιακά Κίνητρα.....	71
5.7	Συμπεράσματα.....	74
5.8	Συγκριτική Αποτύπωση των Αναπτυξιακών Νόμων	77
	Συμπεράσματα	80
	Βιβλιογραφία	84
	Ελληνόγλωσση.....	84
	Ξενόγλωσση	88
	Παράρτημα.....	89

Πίνακες

Πίνακας 1. Ποσοστά Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων 2014-2020	35
Πίνακας 2. Ποσοστά Ενισχύσεων Ν. 3908/2011 Ανάλογα με Ζώνη Εγκατάστασης και Μέγεθος Επιχείρηση	42
Πίνακας 3. Στοιχεία Παλαιότερων Νόμων	57
Πίνακας 4. Swot analysis: Χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας	61
Πίνακας 5. Αποτίμηση Συνολικής Επένδυσης	75
Πίνακας 6. Μέγεθος επιχειρήσεων επενδυτικών σχεδίων Ν.3299/2004	83
Πίνακας 7. Τομείς δραστηριότητας επενδυτικών σχεδίων Ν.3299/2004	85
Πίνακας 8. Επενδυτικά Κίνητρα Ν.3299/2004	87
Πίνακας 9. Μέγεθος επιχειρήσεων επενδυτικών σχεδίων Ν.3908/2011	90
Πίνακας 10. Τομείς δραστηριότητας επενδυτικών σχεδίων Ν.3908/2011	93
Πίνακας 11. Επενδυτικά Κίνητρα Ν. 3908/2011	96
Πίνακας 12. Μέγεθος επιχειρήσεων επενδυτικών σχεδίων Ν.4399/2016	99
Πίνακας 13. Τομείς δραστηριότητας επενδυτικών σχεδίων Ν. 4399/2016	102
Πίνακας 14. Επενδυτικά Κίνητρα Ν. 4399/2016	108

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1. Χρονική εξέλιξη του κ.κ.ΑΕΠ ΕΕ και Ελλάδας	20
---	----

Γραφήματα

Γράφημα 1. Χάρτης Προϋπολογισμού επενδύσεων και αριθμό υπαγμένων έργων Ν.3299/2004.....	48
Γράφημα 2. Σύνολο Επένδυσης Ν.3299/2004	50
Γράφημα 3. Χάρτης Προϋπολογισμού επενδύσεων και αριθμό υπαγμένων έργων Ν.3908/2011.....	54
Γράφημα 4. Σύνολο Επένδυσης Ν.3908/2011	56
Γράφημα 5. Ειδικές Περιοχές Ενίσχυσης	62
Γράφημα 6. Χάρτης Προϋπολογισμού επενδύσεων και αριθμό υπαγμένων έργων Ν.4399/2016.....	68
Γράφημα 7. Σύνολο Επένδυσης Ν.4399/2016	70
Γράφημα 8. Τομέας Επένδυσης Ν.4399/2016	71

Γράφημα 9. Μέγεθος επιχείρησης Ν.4399/2016	71
--	----

Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΓΑΚ	Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΜΠΑ	Εθνικό Μητρώο Πιστοποιημένων Αξιολογητών
ΕΜΠΕ	Εθνικό Μητρώο Πιστοποιημένων Ελεγκτών
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΤΕ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΣΟΑΒ	Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων
ΕΣΠΑ	Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια Αναφοράς
κ.κ.ΑΕΠ	Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΚΠΣ	Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης
ΜΜΕ	Μικρομεσαία Επιχείρηση
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΣΚΕ	Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη Λισαβώνας)
ΣΛΕΕ	Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης
EUROSTAT	European Statistics
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development

Περίληψη

Το σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από την απελευθέρωση των διεθνών ανταλλαγών και του παγκόσμιου εμπορίου, την παγκοσμιοποίηση των οικονομικών σχέσεων και την ανάπτυξη του ανταγωνισμού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προσπαθώντας να διαφυλάξει τον υγιή ανταγωνισμό χωρίς να αντικαταστήσει τις εθνικές πολιτικές των κρατών-μελών της, καθοδηγεί τα κράτη-μέλη, μέσω των Κανονισμών, των Στρατηγικών και των Κατευθυντήριων Γραμμών της, με γνώμονα δύο βασικούς στόχους: την οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, αξιοποιούνται εδώ και δεκαετίες, πέραν των υπολοίπων χρηματοδοτικών μέσων και εργαλείων, οι Αναπτυξιακοί Νόμοι.

Σύμφωνα με την πραγματοποιούμενη μελέτη, οι αρχικοί Νόμοι στόχευαν πρωτίστως στην αναζωογόνηση της αγοράς ενισχύοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις με αποτέλεσμα τη δυσανάλογη αναντιστοιχία μεταξύ των παρεχόμενων κινήτρων, του κοινωνικοοικονομικού οφέλους και της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων. Η έλλειψη αξιολόγησης των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων των παλαιότερων νόμων, καθώς και οι εφήμερες πολιτικές επιλογές, βάσει των καθαρά μετρήσιμων και άμεσα ορατών αποτελεσμάτων στην κοινωνία, είχαν ως αποτέλεσμα την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων αμφιβόλου αποτελεσματικότητας στην ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας.

Με το πέρασμα των χρόνων, την απόκτηση σχετικής εμπειρίας στο σχεδιασμό και τη διαχείριση επενδυτικών προγραμμάτων καθώς και την υποχρέωση υιοθέτησης των ευρωπαϊκών αρχών και στρατηγικών προκειμένου για την ισόρροπη ανάπτυξη και τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών, παρατηρείται η λήψη ορθότερων αποφάσεων στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής. Οι αδυναμίες και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιφερειών, καθώς και η αξιολόγηση των προηγούμενων αναπτυξιακών νόμων αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης κατά το σχεδιασμό του ισχύοντος επενδυτικού νόμου 4399/2016 σε συνδυασμό πάντα με το ενωσιακό δίκαιο των περιφερειακών ενισχύσεων.

Στόχος δεν είναι η χορήγηση τεράστιων ποσών κρατικών ενισχύσεων, αλλά το πραγματικό αναπτυξιακό αποτέλεσμα των υλοποιούμενων έργων και οι πολλαπλασιαστικές τους επιδράσεις στους υπόλοιπους κλάδους και τις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάζεται τον τελευταίο καιρό από τους

αρμόδιους φορείς ο επόμενος αναπτυξιακός νόμος ο οποίος, συμπληρωματικά με τα υπόλοιπα επενδυτικά προγράμματα και χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΣΠΑ, Ταμείο Ανάκαμψης, Δημόσιες Επενδύσεις), έχει ως στόχο την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και κατ' επέκταση την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή σε μια περίοδο που μαστίζεται από την υγειονομική κρίση της πανδημίας.

Λέξεις Κλειδιά: Περιφερειακή Ανάπτυξη, Περιφερειακές Ανισότητες, Αναπτυξιακός Νόμος, Αναπτυξιακά Κίνητρα, Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων, Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός

Development Incentives and Enhancement of Private Investments for the Regional Development in Greece

Argyrou Ioanna Aspasia

Abstract

The modern economic environment is characterized by the liberalization of international exchanges and world trade, the globalization of economic relations and the development of competition. The European Union, in its efforts to safeguard healthy competition without substituting the national policies of its Member States, guides its Member States through its Regulations, Strategies and Guidelines, with two main objectives: economic growth and the reduction of the regional inequalities. In order to achieve these goals, in addition to other financial instruments and tools, the Development Laws have been used for decades.

According to this study, the original Laws aimed primarily at revitalizing the market by boosting private investment resulting in a disproportionate mismatch between incentives, socio-economic benefits and the reduction of regional disparities. The lack of evaluation of the development results of the older laws, as well as the ephemeral political choices, based on the clearly measurable and immediately visible results in the society, resulted in the implementation of investment plans of dubious effectiveness in the competitiveness and extroversion of the Hellenic economy.

Over the years, gaining relevant experience in the design and management of investment programs as well as the obligation to adopt European principles and strategies for balanced development and healthy competition between European regions, there is more proper decision-making in the context of development policy. The weaknesses and the comparative advantages of the regions, as well as the evaluation of the previous development laws were the subject of study during the drafting of the current investment law 4399/2016, always in combination with the EU regional aid law.

The aim is not to provide huge amounts of state aid, but the real development result of the implemented projects and their multiplier effects on other sectors and local economies and communities. In this context, the next development law has been drafted recently by the competent bodies, which, in addition to the other investment programs and financial instruments (NSRF, Recovery Fund, Public Investments), aims to

alleviate regional disparities and consequently the economic development and social cohesion in a period plagued by the pandemic health crisis.

Keywords: Regional Development, Regional Inequalities, Development Law, Development Incentives, Regional Aid Map, General Exemption Regulation

Εισαγωγή

Αφετηριακή θέση της παρούσας εργασίας είναι η προσέγγιση της έννοιας «Περιφέρεια», όπως παρουσιάζεται στο πρώτο κεφάλαιο. Επιπλέον, αναλύεται η ανάδειξη των συστατικών στοιχείων της, η προσέγγιση των διαχρονικών προβλημάτων της, καλουμένων ως «Περιφερειακού Προβλήματος» αλλά και η επίσης για πολλά έτη, συστηματική προσπάθεια, αντιμετώπισής τους αλλά και γιατί όχι η επίλυσή τους, που καταβάλλεται από όλες τις αρμόδιες αρχές, τοπικές, εθνικές, υπερεθνικές.

Κεντρική θέση στα διαθέσιμα μέσα άσκησης της Περιφερειακής Πολιτικής κατέχουν τα αναπτυξιακά κίνητρα, ήτοι οι άμεσες ή έμμεσες χορηγήσεις δημόσιων πόρων που απευθύνονται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις προκειμένου να υλοποιήσουν επενδυτικά προγράμματα προς όφελος, καταρχάς της ιδιωτικής πρωτοβουλίας αλλά φυσικά και των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών οικονομιών. Η φύση των μέσων αυτών, παρουσιάζονται στο δεύτερο κεφάλαιο, ως παροχές κρατικών ενισχύσεων στις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες αλλά και ο σκοπός τους που συμβάλει στην ανάπτυξη γεωγραφικών περιοχών και κλάδων της οικονομίας δεν αφήνει αδιάφορη την Ευρωπαϊκή Ένωση εφόσον βασικές αποστολές της αποτελούν αφενός η σύγκλιση των εθνικών οικονομιών, στόχος που επιτυγχάνεται πρωτίστως μέσω της άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων, και αφετέρου η δημιουργία επιχειρηματικού περιβάλλοντος χωρίς σημαντικές αναταράξεις στην ανταγωνιστικότητα μεταξύ των κρατών-μελών.

Έτσι εξ αρχής τέθηκε στις Ευρωπαϊκές Συνθήκες η απαγόρευση χορήγησης κρατικών ενισχύσεων με σκοπό ακριβώς την διαφύλαξη της υγιούς ανταγωνιστικότητας μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα κράτη-μέλη αλλά συγχρόνως προβλέφθηκε στις ίδιες Συνθήκες, η δυνατότητα εξαιρέσεων, που μία από τις σημαντικότερες εξ αυτών συνδέεται με το βαθμό ανάπτυξης οριοθετημένων γεωγραφικών περιοχών, των Περιφερειών. Επομένως, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα εν λόγω χαρακτηριστικά, τα οποία προσδίδουν και την ονομασία στην μεγάλη κατηγορία της μορφής αυτής των κρατικών ενισχύσεων, δηλαδή των Περιφερειακών Ενισχύσεων, που τα στοιχεία που αιτιολογούν τη χορήγησή τους αφορούν οικονομικούς δείκτες των ίδιων των Περιφερειών, όπως το ΑΕΠ της κάθε Περιφέρειας. Η οργάνωση και ο τρόπος παροχής τους, συνδέονται με τα στοιχεία αυτά όπως ο Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων, ενώ και το εύρος

εφαρμογής τους εκτιμάται ότι είναι αντίστοιχου του τιθέμενου σκοπού που είναι η σταδιακή, συνεχής ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών μέχρι την επίτευξη της κατά το δυνατόν σύγκλισης αυτών.

Το είδος αυτό των ενισχύσεων, ήτοι των Περιφερειακών Ενισχύσεων, υιοθετούν, κατά κύριο λόγο, στο Ελληνικό Κράτος, οι εκάστοτε ισχύοντες αναπτυξιακοί νόμοι, οι οποίοι για την εκπλήρωση των τιθέμενων σκοπών τους, περιλαμβάνουν πολλές μορφές αναπτυξιακών κινήτρων, τα σημαντικότερα εκ των οποίων είναι: οι επιχορηγήσεις, οι επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι επιδοτήσεις του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης (κεφαλαιακά κίνητρα), οι φορολογικές απαλλαγές, και σε προγενέστερες εποχές οι επιδοτήσεις δανείων, οι αυξημένες αποσβέσεις.

Επιπροσθέτως, στην παρούσα εργασία περιγράφονται με συνοπτικό τρόπο οι τέσσερις τελευταίοι αναπτυξιακοί νόμοι, ήτοι ο νόμος 2601/1998, ο νόμος 3299/2004, ο νόμος 3908/2011 στο τέταρτο κεφάλαιο και ο ισχύων 4399/2016 στο πέμπτο κεφάλαιο. Βέβαια πριν από αυτούς εφαρμόστηκαν, με την μορφή των προαναφερόμενων, ο νόμος 1262/1982 και ο νόμος 1892/1990. Μάλιστα πολλές από τις ρυθμίσεις του νόμου 1262/1982 αξιοποίησε και ο νόμος 1682/1987 με τον οποίο θεσμοθετήθηκε η εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) ενώ στο νόμο 1892/1990 πραγματοποιήθηκαν με το νόμο 2234/1994 πολλές σημαντικές αλλαγές προσδίδοντάς του νέα δυναμική.

Με τον όρο «αναπτυξιακοί νόμοι» αναφερόμαστε σε βασικά νομοθετικά κείμενα που δημιουργούν καθεστώτα ενισχύσεων προς ιδιωτικές επιχειρήσεις για την υλοποίηση των επενδυτικών πρωτοβουλιών τους. Στην ελληνική έννομη τάξη καθώς και στην εν γένει οικονομική ζωή υπάρχουν και άλλες μορφές θεσμικών κειμένων, στη βάση των οποίων χορηγούνται κρατικές ενισχύσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας του ΕΣΠΑ 2013-2020, προγράμματα του Υπουργείου Ανάπτυξης, ωστόσο με την επίκληση του όρου «αναπτυξιακός νόμος» γίνεται αμέσως κατανοητή η παραπομπή σε συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, στα χαρακτηριστικά που διέπει το καθεστώς ενισχύσεων, στο είδος των επιχειρήσεων που αφορά, τα είδη των επιλέξιμων δραστηριοτήτων και των ενισχυόμενων δαπανών, στις μορφές των χορηγούμενων κινήτρων.

Αναλύοντας όλα τα παραπάνω στη ροή των κεφαλαίων της εργασίας που ακολουθεί, καταλήγουμε σε πολύπλευρα και ενδιαφέρονται συμπεράσματα τόσο για τα κίνητρα που δόθηκαν μέσω των αναπτυξιακών νόμων προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και για την οικονομία στο σύνολο της.

1 Περιφέρεια και Περιφερειακή Ανάπτυξη

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια ως έννοια, όντας το βασικό αντικείμενο μελέτης αυτής της έρευνας θα πρέπει αρχικά να οριστεί, δίνοντας τον ουσιώδη διαχωρισμό μεταξύ της γεωγραφικής και της οικονομικής αντίληψης αυτής. Πιο συγκεκριμένα, η γεωγραφική αντίληψη θεωρεί ότι η Περιφέρεια είναι τμήμα του φυσικού χώρου με κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά έχοντας προσδιορισμένα αργά και σταθερά όρια (Brunet, Ferras, & Thery, 1992). Στον αντίλογο της αντίληψης αυτής βρίσκεται, η οικονομική, σύμφωνα με την οποία η Περιφέρεια αποτελεί ένα ευρύ αντικείμενο που χρήζει διερεύνηση και τα όριά της εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες όπως η εγκατάσταση και οι σχέσεις των οικονομικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται μέσα σε αυτήν (Beguin, 1994).

Η Οικονομική Περιφέρεια αποτελεί μία δυναμική γεωγραφική ενότητα που τα όριά της επηρεάζονται από τις διαχρονικές μεταβολές των κοινών και των συμπληρωματικών χαρακτηριστικών των χωρικών μονάδων από τις οποίες συντίθεται (Κόνσολας, 1997). Ο ορισμός αυτός χαρακτηρίζεται ως ο επικρατέστερος καθώς ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της περιφερειακής ανάλυσης περιλαμβάνοντας τα κύρια χαρακτηριστικά μιας οικονομικής περιφέρειας.

Τα συμπεράσματα που μπορεί να προκύψουν για την Περιφέρεια βασισμένα σε αυτό τον ορισμό είναι τα εξής :

- η έννοια της είναι δυναμική και όχι στατική, με αποτέλεσμα να προσεγγίζεται και να προσδιορίζεται με διαφορετικό τρόπο από κάθε επιστημονικό κλάδο.
- για τον προσδιορισμό της παίζουν ρόλο τα κοινά και μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά που επιλέγονται σε μία έκταση συνεχή και γεωγραφικά προσδιορισμένη, που την διαφοροποιεί από την έννοια του γεωγραφικού χώρου.
- αλλάζοντας χαρακτηριστικά διαφοροποιείται η συνολική εικόνα, τα όρια και το περιεχόμενο της.
- ο χωρικός καταμερισμός της εργασίας απαρτίζεται από οικονομικά, γεωμορφολογικά, κοινωνικά, πολιτικά, πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία προδίδοντας έτσι την ταυτότητα της (Γκέκας & Χατζημιχάλης, 2001).

Οι περιφέρειες διαφοροποιούνται ανάλογα με τα κοινά ή διαφορετικά χαρακτηριστικά τους. Ομοιογενείς περιφέρειες ονομάζονται αυτές που έχουν κοινά και

ομοιογενή χαρακτηριστικά, ενώ λειτουργικές αυτές που διαθέτουν μία εσωτερική συνέχεια κάποιων χαρακτηριστικών αλλά στο σύνολό τους αποτελούνται από ετερογενείς χωρικές μονάδες. Ένας ακόμα διαχωρισμός, προσδιορίζει τις περιφέρειες οι οποίες επιλέγονται από την κεντρική εξουσία έτσι ώστε να εφαρμοστεί σε αυτές κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης.

Βάσει όσων έχουν ήδη αναφερθεί για τον ορισμό της Περιφέρειας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η περιφερειακή ανάπτυξη όπως και η οικονομική δεν μπορούν να προσδιοριστούν επακριβώς έχοντας έναν και μόνο ορισμό, ο οποίος να είναι ολοκληρωμένος και καθολικά αποδεκτός. Το περιεχόμενο της Περιφερειακής ανάπτυξης προσδιορίζεται από την έννοια της περιφέρειας, η οποία αποτελεί μία δυναμική γεωγραφική ενότητα όπου τα όρια της προσδιορίζονται από τις διαχρονικές μεταβολές κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών καθώς και από τις ροές και τις αλληλεπιδράσεις των χωρικών μονάδων από τις οποίες αποτελείται. Επομένως, η περιφέρεια ως "αναπτυξιακή" είναι ένας "ζωντανός οργανισμός" ικανός να αντιδράσει στις διάφορες παρεμβάσεις (Παπαδασκαλόπουλος, 1995).

1.2 Περιφερειακές ανισότητες

Γενικά οι ανισότητες υποδηλώνουν την ύπαρξη σημαντικών ή μη διαφορών στα επίπεδα μέτρησης μίας ή περισσότερων μεταβλητών. Ο όρος περιφερειακές ανισότητες χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τις διαφορές στην ευημερία ή στην ανάπτυξη που υπάρχουν μεταξύ περιφερειών (Παπαδασκαλόπουλος, 2000). Επιπρόσθετα, οι περιφερειακές ανισότητες νοούνται ως σύνολο το αποτύπωμα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών δυναμικών που αναπτύσσονται στο χώρο (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016). Πιο αναλυτικά, υποδεικνύουν τη διαφορά στα επίπεδα ευημερίας, όπως μετράται με μεταβλητές σε ένα πλήθος χωρικών μονάδων, καθώς και την κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο. Οι ανισότητες που προκύπτουν μπορεί να είναι μεταξύ χωρών, νομών ακόμα και περιφερειών μίας χώρας.

Έχουν παρατηρηθεί και μελετηθεί οι λόγοι - προσδιοριστικοί παράγοντες που προκαλούν συνήθως τις περιφερειακές ανισότητες. Τέτοιοι είναι οι γεωμορφολογικοί, ιστορικοί, πολιτικοί και οικονομικοί (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016). Από αυτούς, αυτός που είναι πιο έντονα μεταβαλλόμενος και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και παρακολούθησης είναι ο οικονομικός, καθώς τον διαμορφώνουν και τον επηρεάζουν

οι οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης, η παραγωγική διάρθρωση των τοπικών οικονομιών, οι οικονομικοί κύκλοι, η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και η ποιότητα του εργατικού δυναμικού. Δεν μπορεί να παραληφθεί το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει έντονη μετανάστευση και κινητικότητα λαών και ανθρώπων, τα οποία έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη τόσο των περιφερειών όσο και των χωρών, συνεπώς συμβάλουν και στις ανισότητες που δημιουργούνται (European Commission, 2017). Διττή είναι και η σχέση που προκύπτει μεταξύ της ανάπτυξης και των ανισοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς έπειτα από διαφορετικές μελέτες πολλών ετών δεν προκύπτει ένα συμπέρασμα για το αν οι ανισότητες έχουν θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη (Rodríguez-Pose & Tselios, 2008). Συνεπώς θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη ανάλυση.

1.3 Θεωρίες περιφερειακών ανισοτήτων

Οι περιφερειακές ανισότητες έχουν τεθεί στο επίκεντρο της επιστημονικής κοινότητας κι όχι μόνο ως προς τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της αποτίμησής τους. Συνεπώς, υπάρχουν πολλές επιστημονικές μελέτες και θεωρίες χωρίς όμως να μπορεί να δοθεί μια ολοκληρωμένη με επάρκεια. Επομένως, η θεωρία που επιλέγεται κάθε φορά διαφέρει και είναι ανάλογη με τους λόγους που παρατηρούνται οι ανισότητες. Δύο είναι οι βασικές ιδέες-ρεύματα, η νεοκλασική προσέγγιση και η οικονομική της συσσώρευσης.

1.3.1 Νεοκλασική προσέγγιση. Η νεοκλασική θεωρία ασχολήθηκε με τις ανισότητες που δημιουργούνται κατά την Περιφερειακή μεγέθυνση, θεωρώντας ότι σε κανονικές συνθήκες οι περιφέρειες οι οποίες αναπτύσσονται έχουν την τάση να συγκλίνουν οικονομικά εξαλείφοντας έτσι τυχόν ανισότητες που μπορεί να έχουν υπάρξει. Συνεπώς, προέβλεπε την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων ως νομοτέλεια, που θα ακολουθήσει την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και της οικονομικής ανάπτυξης. Μέσω της κινητικότητας της εργασίας εξισώνονται οι μισθοί αφού ο ορθολογικός επιχειρηματίας επιδιώκει να εγκατασταθεί στις περιφέρειες με χαμηλότερα ημερομίσθια, ενώ ταυτόχρονα ο ορθολογικός εργαζόμενος επιλέγει να μετακινηθεί στις περιφέρειες εκείνες που θα του πρόσφεραν μεγαλύτερα ημερομίσθια.

Παράλληλα, χάρη στο διαπεριφερειακό εμπόριο, κάθε περιφέρεια θα είχε τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί το συγκριτικό της πλεονέκτημα και μέσω του εμπορίου,

η ανταλλαγή θα οδηγούσε στην εξίσωση της ανταμοιβής των συντελεστών παραγωγής. Εξάλλου στα νεοκλασικά μοντέλα, η Περιφερειακή ανάπτυξη στηρίζεται στη μεγέθυνση των συντελεστών παραγωγής. Ας μην ξεχνάμε, ότι οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι θεωρούσαν ότι οι δραστηριότητες συμβαίνουν σε «κενό χώρο», έτσι δεν λαμβάνουν υπόψη τους τη διάσταση αυτή και τα τυχόν προβλήματα που μπορεί να προκληθούν (Λαμπριανίδης, 2010).

Επιπροσθέτως, η νεοκλασική προσέγγιση ασχολήθηκε με τους μηχανισμούς ισορροπίας, προβλέποντας τουλάχιστον τρεις που μπορούν να εξαλείψουν τις ανισότητες δημιουργώντας μια ισόρροπη ανάπτυξη. Όμως δεν ασχολήθηκε με τα αίτια των διαφορών στα επίπεδα ανάπτυξης. Ο πρώτος μηχανισμός αφορά την τεχνολογία της παραγωγής, η οποία στον πλήρη ανταγωνισμό χαρακτηρίζεται από σταθερές αποδόσεις κλίμακας. Ο δεύτερος στηρίζεται στο διαπεριφερειακό εμπόριο που πραγματοποιείται μεταξύ δύο περιφερειών, κάνοντας χρήση των συντελεστών που έχουν σε αφθονία, για να εξειδικευτούν σε προϊόντα. Τέλος, ο τρίτος στηρίζεται στη μετανάστευση, δηλαδή στην κινητικότητα της εργασίας. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, το σύστημα στο τέλος διορθώνει μόνο του τις ατέλειες που δημιουργούνται. Όμως αυτό δεν γίνεται εύκολα στην πραγματικότητα.

1.3.2 Οικονομική της συσσώρευσης. Αυτή η προσέγγιση έχει πληθώρα μελετών με πολλούς εκπροσώπους, όπου υποστηρίζει ότι οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας, ενισχύοντας μία τάση για συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο. Στόχος της είναι να αναπτυχθούν κυρίως περιοχές με υστέρηση. Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε ξανά αυτή η προσέγγιση, η οποία χωρίζεται σε τρεις υποκατηγορίες θεωριών, την αστική οικονομική, τη θεωρία ενδογενούς ανάπτυξης και τη νέα οικονομική γεωγραφία.

Πιο αναλυτικά, η αστική οικονομική θεωρεί ότι η συγκέντρωση του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων και αύξηση της παραγωγικότητάς τους σε σχέση με τα χωρικά επίπεδα που δεν υπάρχει πληθυσμιακή συγκέντρωση. Κύριοι εκπρόσωποι της Segal (1976), Moomaw (1981), Henderson (1983) και Nakamura (1985) σύμφωνα με τους Πετράκος & Ψυχάρης, 2016. Η θεωρία ενδογενούς ανάπτυξης παρουσιάστηκε από τον Romer (1990) και στηρίχτηκε σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας, όπως το υπόδειγμα Solow, που όμως επικρατούν αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, οι οποίες προκύπτουν από

τη συσσώρευση της γνώσης. Θεωρείται ότι η ανάπτυξη θα προκύψει μέσω της γνώσης, στην οποία θα στηριχθεί και ο τομέας της έρευνας κι ανάπτυξης. Η θεωρία είναι σημαντική καθώς προσανατολίστηκε στην ανάλυση των συντελεστών, οι οποίοι αποτελούν πλεονεκτήματα και μπορούν να αναπτύξουν μια επιχείρηση.

Η νέα οικονομική γεωγραφία είναι μία νέα σχολή, εκπροσωπούμενη από τον Krugman (1991), η οποία ξεκίνησε από μία πρωτοποριακή του εργασία. Βασιζόμενος σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας εξέτασε τις χωρικές δυναμικές, που αναπτύσσονται σε μια οικονομία, με την προϋπόθεση ότι οι αγορές λειτουργούν σε καθεστώς ατελούς ανταγωνισμού, τα προϊόντα είναι διαφοροποιημένα, η παραγωγή υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, υπάρχει κινητικότητα κεφαλαίου και εργασίας και το κόστος μεταφοράς είναι μη μηδενικό. Καταλήγει στο βασικό συμπέρασμα ότι το κόστος μεταφοράς και κατ' επέκταση ο γεωγραφικός παράγοντας αποτελεί ένα ρυθμιστικό ρόλο για την κατανομή δραστηριοτήτων στο χώρο. Αυτές οι νέες προσεγγίσεις προσφέρουν μια ευκαιρία να κατανοήσουμε καλύτερα τη σύγχρονη πραγματικότητα και τις δυναμικές που ευνοούν τη χωρική συγκέντρωση των δραστηριοτήτων.

1.4 Περιφερειακές Ανισότητες στην Ευρώπη

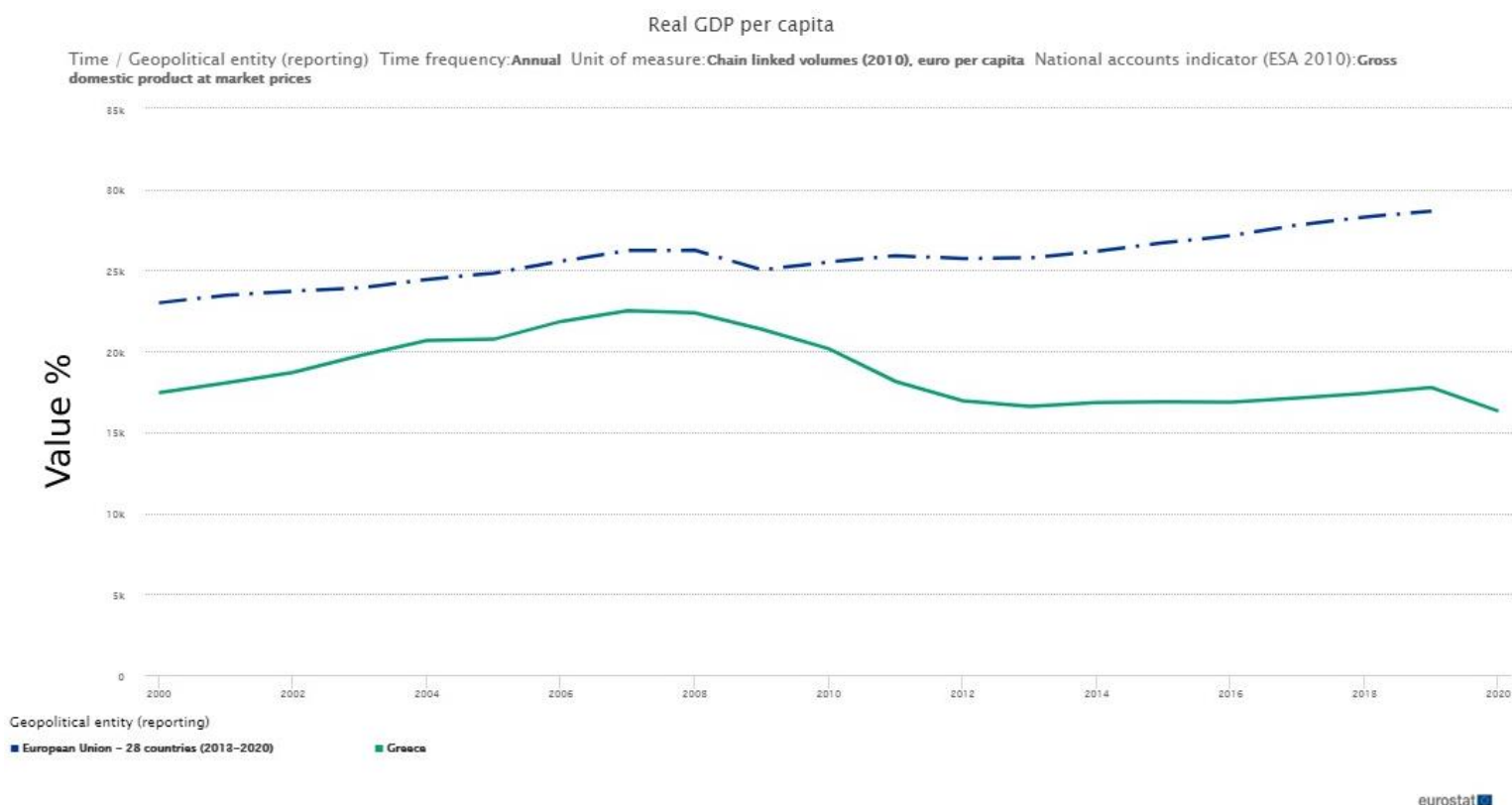
Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισαν να εμφανίζονται, να μελετώνται και να αναζητούνται τρόποι, θεωρίες και πολιτικές για την μείωση και αντιμετώπισή τους περίπου το 1960. Επομένως, οι ανισότητες προϋπήρχαν στο εσωτερικό των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της δημιουργίας του ενιαίου ευρωπαϊκού περιβάλλοντος και της διαδικασίας οικονομικής ολοκλήρωσής της.

Μελετώντας τις διευρύνσεις που έχουν γίνει τις τελευταίες δεκαετίες διαπιστώνουμε ότι πλέον ο οικονομικός χώρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ομοιογενής, καθώς αποτελείται από χώρες και περιφέρειες με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και διαφορετικές προοπτικές (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016). Αυτά συντελούν στην ύπαρξη ανισοτήτων. Όσον αφορά το είδος και το ύψος τους σε κάθε κράτος-μέλος έχουν επηρεαστεί και εξακολουθούν να επηρεάζονται από παράγοντες και δυναμικές που σχετίζονται με τις γεωγραφικές συντεταγμένες (χώρας-περιφέρειας), το ανάγλυφο του εδάφους, τις ιστορικές συνθήκες εθνικής συγκρότησης, το επίπεδο ανάπτυξης, τις υποδομές, την παραγωγική δομή, το μέγεθος των αγορών και

τις διασυνοριακές σχέσεις. Αποδείχτηκε ότι η οικονομική ενοποίηση εύρωστων περιφερειών με φτωχότερες είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν σημαντικά προβλήματα ανάπτυξης στις φτωχότερες, κυρίως λόγω των αδυναμιών της ελεύθερης αγοράς και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε περιφέρειας.

1.5 Χρονική εξέλιξη του κ.κ. ΑΕΠ ΕΕ και Ελλάδας

Διάγραμμα 1. Χρονική εξέλιξη του κ.κ.ΑΕΠ ΕΕ και Ελλάδας

Με το παραπάνω διάγραμμα, επιδιώχθηκε μια χρονική αποτύπωση του κ.κ.ΑΕΠ για τα έτη μεταξύ 2000-2020 μεταξύ της ΕΕ των 28 κρατών-μελών και της Ελλάδας. Διακρίνουμε ότι μέχρι το 2008 υπάρχει αύξηση του κ.κ.ΑΕΠ της χώρας ακολουθώντας αυτό της ΕΕ. Από εκεί και πέρα διαπιστώνουμε σταδιακή πτώση, πράγμα το οποίο εξηγείται από τη βαθιά κρίση που ξεκίνησε το 2008-09. Παρατηρείται ακόμα ότι τις ίδιες χρονιές και η ΕΕ των 28 κρατών-μελών εμφανίζει μείωση στο κ.κ.ΑΕΠ για περίπου μια διετία και μετά αρχίζει πάλι να ανακάμπτει το οποίο οφείλεται στην αναπτυξιακή πορεία των αναπτυγμένων χωρών. Η ελληνική οικονομία άρχισε να ανακάμπτει μόλις το 2017, παρουσιάζοντας το 2018 πιο υψηλά ποσοστά ανάπτυξης. Παρά τις θετικές

αυτές εξελίξεις, η τρέχουσα έξαρση της πανδημίας COVID-19 επιβραδύνει πάλι τις προσπάθειες ανάκαμψης της Ελλάδας. Βέβαια αναμένεται και σημαντική πτώση του παγκόσμιου ΑΕΠ και του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το 2020. Σύμφωνα με εκτίμηση του ΟΟΣΑ, η μείωση του ΑΕΠ της ευρωζώνης εκτιμάται κατά 1 ποσοστιαία μονάδα, ενώ το ΑΕΠ της Ελλάδας κατά 0,8% περίπου. Άξιο αναφοράς είναι ακόμα, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ ότι η Ελλάδα θα χρειαστεί 15 χρόνια για να επανέλθει σε ποσοστά ανάπτυξης προ κρίσης.

1.6 Αιτίες περιφερειακού προβλήματος

Στην προσπάθεια να αξιολογηθούν οι περιφερειακές ανισότητες θα πρέπει να μελετηθούν οι αιτίες που τις προκαλούν, καθώς αποτελούν ένα σύνθετο πλέγμα πολιτικό-οικονομικό-κοινωνικών παραγόντων, το οποίο διαμορφώνεται ως μία μακροχρόνια διαδραστική σχέση μεταξύ των διαφορετικών χωρικών μονάδων. Επομένως, το μέγεθος των περιφερειακών ανισοτήτων καθορίζεται από τις μεταβολές των χαρακτηριστικών αυτών των μονάδων που επηρεάζουν και την ένταση του προβλήματος.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που συντελούν στη δημιουργία των περιφερειακών ανισοτήτων σχετίζονται με τις αδυναμίες του μηχανισμού της αγοράς να συμπεριλάβει στη λειτουργία της και τον παράγοντα χώρο, με την άνιση κατανομή των φυσικών πόρων, με το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους και με την κλαδική διάρθρωση της οικονομίας των περιφερειών (Κονσόλας, 1997). Βέβαια, θα πρέπει να αναφερθεί ότι για τον ακριβή προσδιορισμό τους υπάρχουν πολλές δυσκολίες διότι απαιτούνται εμπειρικές έρευνες και ανάλυση σε ένα ευρύτερο σύνολο χωρικών μονάδων.

Στην Ελλάδα, ως χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν ένα σοβαρό θέμα που απασχολεί τη δημόσια διοίκηση αλλά και τους ίδιους τους πολίτες. Η Ελλάδα σήμερα διαθέτει σχετικά περιορισμένες ανισότητες στα επίπεδα ανάπτυξης των περιφερειών και των νομών της σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με γνώμονα το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Παρόλα αυτά, αυτή η άποψη δεν είναι κοινά αποδεκτή διότι ο μισός πληθυσμός της χώρας ζει στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η υπόλοιπη χώρα δεν διαθέτει σοβαρές αστικές πληθυσμιακές

συγκεντρώσεις φανερώνει μία ιδιαίτερη άνιση κατανομή των υποδομών, των υπηρεσιών και των ευκαιριών ανάπτυξης (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016).

Οι ρυθμοί ανάπτυξης των ελληνικών περιφερειών διαφέρουν μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, οι ανισότητες που παρατηρούνται μεταξύ των ελληνικών περιφερειών οφείλεται κατά βάση στη γεωγραφική ποικιλομορφία της χώρας καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό ορεινής έκτασης βρίσκεται στην Περιφέρεια Ηπείρου ενώ λιγότεροι ορεινή είναι η Περιφέρεια Αττικής. Επιπλέον, οι περιφέρειες με έντονη ορεινή έκταση χαρακτηρίζονται για την ανεπάρκεια των υποδομών, το μη ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το χαμηλό επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών, το χαμηλό κατά κεφαλήν προϊόν και τα έντονα ποσοστά ανεργίας. Δεν θα μπορούσε να μην επηρεάζει τις περιφερειακές ανισότητες και ο έντονος νησιωτικός χαρακτήρας της χώρας, καθώς τα 9.837 νησιά καλύπτουν το 19% της έκτασης της, παρουσιάζοντας παρόμοια πρόβλημα με αυτά των ορεινών περιοχών.

Οι παράγοντες που έχουν επηρεάσει και εξακολουθούν να επηρεάζουν τις περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα αναλύονται ως εξής:

Οι ιστορικοί παράγοντες σχετίζονται με τη σταδιακή δημιουργία του ελληνικού κράτους, η οποία ωφέλησε την Αθήνα ως την ασφαλέστερη και σταθερότερη πόλη. Αυτό ενισχύθηκε και κατά την μικρασιατική καταστροφή όπου οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη αυξάνοντας έτσι τον πληθυσμό τους. Η μεταπολεμική διαίρεση της Ευρώπης βρήκε τη χώρα να έχει μηδενική προσπελασιμότητα των βορείων συνόρων καθώς και την Αθήνα να έχει μία έντονη δυναμική που δεν υπήρχε σε καμία άλλη πόλη της χώρας.

Οι γεωμορφολογικοί παράγοντες σχετίζονται με την γεωγραφική ποικιλομορφία, την προσβασιμότητα, τις συνθήκες διαβίωσης και τα μεγέθη των τοπικών αγορών. Ο περισσότερος πληθυσμός συγκεντρώθηκε σε πεδινές και παράλιες περιοχές σε σχέση με τις λιγότερο επιλέξιμες ορεινές και νησιωτικές. Τα βουνά και τα νησιά της χώρας αποδεδειγμένα δεν ευνοούν μία ισόρροπη ανάπτυξη.

Οι πολιτικοί παράγοντες αναφέρονται στη δημιουργία ενός ισχυρού συγκεντρωτικού κεντρικού κράτους και στην έλλειψη μιας ισχυρής περιφερειακής ή τοπικής διοίκησης. Οι τοπικές δομές διοίκησης έχουν περιορισμένες δυνατότητες για ουσιαστική παρέμβαση καθώς είναι εξαρτημένες από τους κεντρικά χορηγούμενους πόρους. Επιπλέον, ο κατακερματισμός τόσο της τοπικής όσο και της περιφερειακής διοίκησης δεν επέτρεπε μία αποτελεσματική άσκηση πολιτικών, καθώς η κεντρική

διοίκηση δεν ασκούσε μία συγκροτημένη πολιτική δημοσίων δαπανών υπέρ των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών.

Οι οικονομικοί παράγοντες αναφέρονται στις οικονομίες κλίμακας και τις συγκεντρώσεις, στη διάρθρωση των τοπικών οικονομιών, στην ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου, στις διαρθρωτικές αλλαγές και στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Πιο συγκεκριμένα, οι οικονομίες κλίμακας ευνοούν κυρίως τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία προσελκύουν περισσότερες δραστηριότητες και συνεπώς αναπτύσσονται πιο γρήγορα από τα υπόλοιπα. Όσον αφορά την παραγωγική διάρθρωση και την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού, συμβάλλουν θετικά κυρίως σε περιφέρειες που διαθέτουν ισχυρό δευτερογενή τομέα, επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου και σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς με αποτέλεσμα την ταχύτερη ανάπτυξη των περιφερειών αυτών. Επιπροσθέτως, οι οικονομικοί κύκλοι έχει διαπιστωθεί ότι αυξάνουν τις περιφερειακές ανισότητες σε περιόδους υψηλής ανάπτυξης, ενώ σε περιόδους ύφεσης τις μειώνουν. Η διεθνοποίηση της οικονομίας και η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ασκούν ανομοιομορφίες επιδράσεις στις ελληνικές περιφέρειες. Συνεπώς, οι ήδη ανεπτυγμένες περιοχές έχουν περισσότερες δυνατότητες να εκμεταλλευτούν τις συγκυρίες ενός ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος από ότι έχουν οι λιγότερο ανεπτυγμένες (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016).

1.7 Το ελληνικό περιφερειακό πρόβλημα

Οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες προκύπτουν από το συνδυασμό των παραγόντων που αναφέρθηκαν παραπάνω, έχοντας όμως διαφορετική ένταση κάθε φορά. Όσον αφορά την ελληνική περίπτωση μπορούμε να αναφερθούμε σε δύο παράγοντες που καθορίζουν το περιφερειακό πρόβλημα. Αρχικά είναι η γεωγραφική απομόνωση των μεγάλων τμημάτων της χώρας κυρίως των ορεινών και των νησιωτικών που σε συνδυασμό με την έλλειψη διασύνδεση τους με την επικράτεια οδήγησε είτε σε μετανάστευση είτε σε απασχόληση στον πρωτογενή τομέα. Με αυτόν τον τρόπο υπήρχε αδυναμία διαχείρισης της καινοτομίας, καθώς και έλλειψη ανταγωνισμού που οδήγησε στην έλλειψη κινήτρου εκσυγχρονισμού.

Ο δεύτερος παράγοντας αφορά τη δεδομένη θεσμική αδυναμία αποκέντρωσης του συστήματος λήψεως αποφάσεων, καθώς η συγκεντρωτική οργάνωση του κράτους δεν επέτρεψε στις περιφέρειες να αναπτυχθούν αυτόνομα, δίνοντας έτσι την πεποίθηση

ότι το αστικό κέντρο είναι ο μοναδικός πόλος ανάπτυξης και οι περιφέρειες βρίσκονται υπό την καθοδήγηση και τη σκιά αυτού.

1.8 Κατάταξη των Περιφερειών

Γενικά, η κατάταξη των περιφερειών βοηθάει στην παραγωγή αλλά και στην ανάλυση των στατιστικών δεδομένων που προσδιορίζουν τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους και διευκολύνει την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι υποδιαιρέσεις της είναι δύο, με την πρώτη να γίνεται με διοικητικά κριτήρια και να εξυπηρετεί τη συλλογή στατιστικών δεδομένων και τον καθορισμό αρμοδιοτήτων. Πιο αναλυτικά, κάθε κράτος-μέλος έχει τρεις κατηγορίες εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), τις οποίες χρησιμοποιεί η στατιστική υπηρεσία της Κοινότητας (Eurostat), καθώς και άλλες υπηρεσίες της Επιτροπής. Στην ουσία είναι μία αρχική διαίρεση των εδαφικών στατιστικών μονάδων κάθε κράτους-μέλους σε τρία επίπεδα: στο πρώτο επίπεδο υποδιαιρείται σε ένα ορισμένο αριθμό ομάδων περιφερειών (NUTSI) και κάθε ομάδα περιφερειών του πρώτου επιπέδου υποδιαιρείται σε ορισμένο αριθμό περιφερειών του δευτέρου επιπέδου (NUTS II), όπου σε συνέχεια αυτές υποδιαιρούνται σε περιφέρειες τρίτου επιπέδου (NUTS III).

Η Ελλάδα διαιρείται σε τέσσερις ομάδες περιφερειών επιπέδου NUTS I, οι οποίες είναι η Αττική, η Κεντρική Ελλάδα, η Βόρεια Ελλάδα και τα Νησιά. Οι περιφέρειες επιπέδου NUTS II είναι δεκατρείς ενώ σε επίπεδο NUTS III, η χώρα διαιρείται στους 51 νομούς.

Από την άλλη η δεύτερη κατάταξη των ευρωπαϊκών περιφερειών στηρίζεται στον προσδιορισμό ορισμένων ομοιογενών χαρακτηριστικών, τα οποία συνθέτουν τις περιφέρειες εφαρμογής συγκεκριμένων αναπτυξιακών σχεδίων. Συνεπώς, μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τις προβληματικές περιφέρειες της Ένωσης ως εξής:

- Καθυστερημένες περιφέρειες, με έντονο γεωργικό χαρακτήρα, υψηλά ποσοστά ανεργίας και ελλείψεις σε μεταφορές και τηλεπικοινωνιακές υποδομές.
- Φθίνουσες βιομηχανικές περιφέρειες, με υψηλή ανεργία εξαιτίας της μείωσης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας, στην οποία στηρίζουν την οικονομία τους.
- Περιμετρικές περιφέρειες, κυρίως ορεινές, παράκτιες και νησιωτικές περιοχές που στην ουσία είναι οι απομακρυσμένες από τα κέντρα ζήτησης και προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών περιφέρειες.

- Συνοριακές περιφέρειες, οι οποίες βρίσκονται στα σύνορα με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή που συνορεύουν με χώρες που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντιμετωπίζουν προβλήματα ανάπτυξης των οικονομικών τους σχέσεων.

- Προβληματικές αστικές περιοχές, με προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης, κυκλοφοριακής συμφόρησης και μειωμένους δείκτες ποιότητας της καθημερινής ζωής.

- Προβληματικές γεωργικές περιοχές με δύσκολες κλιματολογικές συνθήκες πληθυσμιακή ερήμωση και δυσμενείς όρους εκμετάλλευσης του εδάφους (Κονσόλας, 1997).

2 Περιφερειακή πολιτική

2.1 Εννοιολογική Προσέγγιση Περιφερειακής Πολιτικής

Η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική ή όπως έχει επικρατήσει η Περιφερειακή Πολιτική, έχει αποτελέσει βασική αναπτυξιακή πολιτική για τα σύγχρονα κράτη. Μετά τη μεγάλη οικονομική κρίση 1929-1933 και τους δυο Παγκόσμιους Πολέμους, η χωρική διάσταση των οικονομικών προβλημάτων αποτέλεσε αντικείμενο ενδιαφέροντος θεωρητικών αναζητήσεων και οικονομικών πολιτικών των περισσότερων χωρών του κόσμου. Έτσι αρχίζει να στοιχειοθετείται ένα νέο πεδίο στην Οικονομική Επιστήμη, η Οικονομική του Χώρου, η οποία συνοδεύεται και από τον εφαρμοσμένο κλάδο της, την Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική. Πιο συγκεκριμένα, η πολιτική αυτή αποτελεί ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται με κάποια προγράμματα για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας (Κόνσολας, 1997).

Ο κύριος σκοπός της Περιφερειακής Πολιτικής είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλεί η ανάπτυξη στο χώρο. Παράλληλα, οι βασικοί στόχοι άσκησης της περιφερειακής πολιτικής είναι η αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων των πόλεων και των περιφερειών, καθώς και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, οι οποίες εκδηλώνονται συνήθως με τη μορφή άνισων κοινωνικών και οικονομικών ευκαιριών και έντονων διαφορών στα επίπεδα ευημερίας μεταξύ των περιοχών μιας χώρας ή μιας ευρύτερης περιοχής. Ως ευρύτερη περιοχή θα μπορούσε να θεωρείται και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα, οι πολιτικές που θα επιλεγούν να ασκηθούν κάθε φορά, λόγω του μεγάλου κόστους που έχει η εφαρμογή τους, θα πρέπει να ικανοποιούν ορισμένα κριτήρια για να θεωρηθεί η εκάστοτε πολιτική αναγκαία και επιθυμητή για το κοινωνικό σύνολο.

Τα κριτήρια είναι δύο, το κριτήριο της ισότητας και το κριτήριο της συνολικής αποτελεσματικότητας, με το πρώτο να επιδιώκεται η μείωση των περιφερειακών διαφορών στους δείκτες ευημερίας έχοντας ως δεδομένο το συνολικό επίπεδο εισοδήματος, ενώ με το δεύτερο να επιδιώκεται η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας έχοντας δεδομένους παραγωγικούς πόρους και δεδομένη τεχνολογία. Συνεπώς, οι λόγοι που υπαγορεύουν την παρέμβαση της οργανωμένης πολιτείας, δεν σχετίζονται τόσο με τις ανθρωπιστικές ευαισθησίες των ασκούντων στην πολιτική αλλά με την ανάγκη να εξασφαλιστούν συνθήκες σταθερότητας και ανάπτυξης στο κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, επομένως επιδιώκεται περισσότερο το κριτήριο της αποτελεσματικότητας έναντι της ισότητας, αφού τα δύο αυτά κριτήρια δεν είναι πάντα συμβατά και συμπληρωματικά. Επομένως, επιδιώκεται με συστηματικό τρόπο και επιλογή μέτρων να ενισχυθεί η ποιότητα και η επάρκεια των παραγωγικών υποδομών, του κεφαλαίου και των ανθρώπινων πόρων, των δομών και μηχανισμών διοίκησης περιοχών με αναπτυξιακή υστέρηση, έτσι ώστε να βελτιωθούν οι παραγωγικές τους εξειδικεύσεις και να ενισχυθούν ή να διευρυνθούν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα. Επιπλέον, θεωρείται αναγκαία πολιτική για την εξασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας, η οποία σχετίζεται με το κριτήριο της αποτελεσματικότητας (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016).

2.2 Λόγοι άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Κάθε χώρα θέτει ως στόχο της, την εξασφάλιση όσο το δυνατό μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας καθώς και συνοχής για το σύνολο των πολιτών της (Νικολαΐδης, Χριστοπούλου, Καρασάββογλου κ.α., 2009). Οι κυριότεροι λόγοι οι οποίοι επιβάλλουν την άσκηση της περιφερειακής πολιτικής σε εθνικό, αλλά και σε κοινοτικό επίπεδο είναι οι εξής (Κόνσολας, 1997):

Αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας της χώρας. Έχει παρατηρηθεί ότι όταν υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην κατανομή των δραστηριοτήτων μεταξύ των περιφερειών δεν επιτυγχάνεται η αποτελεσματική χρήση των παραγωγικών συντελεστών της οικονομίας. Στις περιφέρειες υψηλής συγκέντρωσης δραστηριοτήτων δημιουργείται υπερβάλλουσα ζήτηση στις αγορές γης και εργασίας, αυξάνοντας έτσι το κόστος εργασίας και κατοικίας καθώς και τον πληθωρισμό. Αντίθετα, στις περιφέρειες ελλιπής συγκέντρωσης δραστηριοτήτων οι

παραγωγικοί πόροι της περιοχής υποαπασχολούνται, παραμένοντας αναξιοποίητοι με αποτέλεσμα η οικονομία να μην μπορεί να αξιοποιήσει πλήρως τις παραγωγικές της ικανότητες και να μην φτάνει στο μέγιστο επίπεδο ευημερίας της. Αυτό συμβαίνει λόγω της άνισης κατανομής των δραστηριοτήτων στο χώρο, όπου με στοχευμένες πολιτικές για ισόρροπη ανάπτυξη μέσω της ένταξης αδρανών παραγωγικών πόρων στην παραγωγική διαδικασία θα είχε σαν αποτέλεσμα την κοινωνική ευημερία και την εξισορρόπηση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Υψηλοί ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης. Σε οικονομίες που χαρακτηρίζονται από έντονες περιφερειακές ανισότητες στα ποσοστά ανεργίας, αλλά και γενικότερα στην αξιοποίηση των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών, η ανάπτυξη ανακόπτεται πιο γρήγορα λόγω των πληθωριστικών πιέσεων που δημιουργούνται στις περιοχές χαμηλής ενέργειας και διαχέονται επηρεάζοντας την οικονομία στο σύνολο της. Αντίθετα, στις πιο ισόρροπες οικονομίες η ανάπτυξη διαρκεί περισσότερο και επιτρέπει υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνση του προϊόντος εφόσον υπάρχουν τα περιθώρια επέκτασης της ζήτησης χωρίς ταυτόχρονη αύξηση του κόστους παραγωγής, το οποίο λειτουργεί ανασταλτικά στην οικονομική μεγέθυνση.

Αποφυγή κοινωνικών αναταραχών και εντάσεων. Οι μεγάλες διαφορές στα επίπεδα ευημερίας και διαβίωσης μεταξύ διαφορετικών περιφερειών της ίδιας χώρας μπορούν να δημιουργήσουν κοινωνικές εντάσεις και αναταραχές στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Αυτές οι εντάσεις και οι αναταραχές πυροδοτούν συχνά τοπικιστικό χαρακτήρα και αντιπαραθέσεις με πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό κόστος για τις ίδιες τις περιφέρειες, τη χώρα αλλά και το σύνολο της οικονομίας.

Κοινωνική δικαιοσύνη και μηχανισμούς της αγοράς. Οι έντονες ανισότητες στα επίπεδα ανάπτυξης μεταξύ διαφορετικών περιοχών μιας χώρας αποτελούν μία πρόκληση την οποία ο μηχανισμός της αγοράς δεν μπορεί να διορθώσει. Καθώς ο μηχανισμός στηρίζεται σε τρεις υποθέσεις α) οι μισθοί θα μετακινηθούν προς τα κάτω στις περιοχές με υψηλή ανεργία, β) το εργατικό δυναμικό θα μεταναστεύσει στις περιοχές εκείνες που θα προσφέρουν υψηλές αμοιβές και γ) οι επιχειρήσεις θα μετεγκατασταθούν σε περιοχές με χαμηλό κόστος εργασίας, ίσως να εξαλείψει τις διαφορές στα διάφορα επίπεδα αμοιβών και ανεργίας. Εξαιτίας όμως της λιτότητας των οικονομικών μονάδων αλλά και του κόστους μετεγκατάστασης και μεταφοράς η λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς καθίσταται ανέφικτη. Επομένως, αυτή η άνιση κατανομή του εθνικού πλούτου που προκύπτει έρχεται σε αντίθεση με το κριτήριο της

κοινωνικής δικαιοσύνης, την οποία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει ο μηχανισμός της αγοράς μόνος του και κρίνεται απαραίτητη η κατάλληλη Περιφερειακή Πολιτική για να μπορέσουν να μετριαστούν οι ανισότητες.

Πρόληψη πληθωριστικών πιέσεων. Η ύπαρξη των περιφερειακών ανισοτήτων υποστηρίζεται ότι επηρεάζει θετικά τα ποσοστά πληθωρισμού εξαιτίας της ζήτησης των προϊόντων που παράγονται από τους δυναμικούς κλάδους της οικονομίας στις κεντρικές περιφέρειες δημιουργώντας πληθωριστικές πιέσεις σε περιφέρειες λιγότερο ανεπτυγμένες. Ένας ακόμα λόγος είναι ότι δημοσιονομικές πολιτικές για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού επηρεάζουν τα ποσοστά ανεργίας αυξάνοντας τα σε ολόκληρη τη χώρα αλλά κυρίως σε περιφέρειες με αναπτυξιακή υστέρηση όπου η παραγωγικότητα βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. Επομένως, η αντιπληθωριστική πολιτική επηρεάζει την ανεργία και παράλληλα οι πολιτικές μείωσης της ανεργίας προκαλούν πληθωριστικές πιέσεις. Ως τελευταίο λόγο έχουμε τον μιμητισμό των καταναλωτικών προτύπων των ανεπτυγμένων περιφερειών από τον λιγότερο ανεπτυγμένο πληθυσμό, το οποίο προκαλεί πληθωριστικές τάσεις καθώς και κοινωνική δυσαρέσκεια. Για να μπορέσει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των πληθωριστικών πιέσεων θα πρέπει να υπάρξει ένας συντονισμός της εθνικής με την Περιφερειακή Πολιτική με στοχευμένα μέτρα.

Κόστος συμφόρησης αστικών κέντρων. Η δημιουργία νέων υποδομών, βιομηχανικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, σε αστικά κέντρα κυρίως των αναπτυσσόμενων περιφερειών προκαλεί ένα κόστος συμφόρησης, αποδυναμώνοντας ακόμα περισσότερο τις ήδη φθίνουσες περιφέρειες όπου οι υποδομές καταλήγουν αναξιοποίητες. Πιο συγκεκριμένα, το κόστος συμφόρησης αποτελείται από τα κοινωνικά και οικονομικά κόστη, τα οποία δημιουργούνται από τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την υπερβολική ηχορύπανση, τα προβλήματα λειτουργικότητας στην καθημερινή ζωή και τις ανάγκες για επενδύσεις σε υποδομές και κοινωνικές υπηρεσίες. Το κόστος συμφόρησης σχετίζεται με το κοινωνικό κόστος ανά κεφαλή το οποίο μειώνεται σε κάθε αύξηση του μεγέθους μιας πόλης, επομένως μέσω άσκησης της πολιτικής αυτό θα πρέπει να αντιστραφεί.

Αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την οικονομική ολοκλήρωση. Έχει παρατηρηθεί ότι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ευρώπης χαρακτηρίζονται από έντονα προβλήματα στην ανταγωνιστικότητα τους, στη διάρθρωση των οικονομιών τους. Πριν τη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς οι περιφέρειες προστάτευαν

τις οικονομίες τους με δασμολογικά ή μη μέτρα. Όμως λόγω της Ενιαίας Αγοράς και της απελευθέρωσης της κινητικότητας τόσο των προϊόντων όσο και του ανθρώπινου δυναμικού και των κεφαλαίων, πλέον οι περιοχές αυτές αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα ανταγωνισμού και επιβίωσης. Επομένως, για να μην παραγκωνιστεί ο παραγωγικός ιστός των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να επιτευχθεί η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση είναι απαραίτητη η άσκηση Περιφερειακής Πολιτικής εκσυγχρονίζοντας τις περιφέρειες ώστε να επιβιώσουν σε αυτό το νέο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Ενίσχυση κοινωνικών και πολιτιστικών περιφερειακών προτύπων.

Διαχρονικά κάθε περιφέρεια έχει αλλά και διαμορφώνει το δικό της περιφερειακό πρότυπο, το οποίο αποτελείται από την κουλτούρα της, τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες καθώς και από τον τρόπο ζωής των ανθρώπων που την απαρτίζουν. Καθώς βιώνουμε την εποχή της παγκοσμιοποίησης τα κοινωνικά πρότυπα των μητροπόλεων προβάλλονται έντονα και συμβάλλουν στην πολιτιστική αφομοίωση και ισοπέδωση. Θα πρέπει λοιπόν να αποτελέσει ένα σημαντικό στόχο για την εθνική και την Περιφερειακή Πολιτική η προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας της κάθε περιφέρειας.

Αντιστάθμιση των επιπτώσεων άλλων πολιτικών. Υπάρχουν ορισμένες πολιτικές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη συνολική ανάπτυξη της οικονομίας που όμως εντείνουν τις περιφερειακές ανισότητες αντί να τις μειώνουν. Είναι επομένως απαραίτητο να εφαρμόζονται οι πολιτικές αυτές με τέτοιο τρόπο, ώστε να διατηρούν την ανάπτυξη της οικονομίας αντισταθμίζοντας παράλληλα και τις περιφερειακές ανισότητες.

Προστασία του περιβάλλοντος. Δεν θα μπορούσε να μην αποτελεί μία βασική υποχρέωση και ευθύνη κάθε κράτους η προστασία του περιβάλλοντος. Παρατηρείται ότι στις περιφέρειες με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση εμφανίζονται πιο έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα, τα οποία πρέπει μέσω των κατάλληλων πολιτικών να αντιμετωπιστούν προστατεύοντας έτσι το περιβάλλον και εξασφαλίζοντας μία καλύτερη ποιότητα ζωής και κοινωνική ευημερία.

2.3 Βασικοί Στόχοι Περιφερειακής Πολιτικής

Θα ρίξουμε μία ματιά και στους βασικούς στόχους της Περιφερειακής Πολιτικής, οι οποίοι χωρίζονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016):

Α) Οικονομικοί στόχοι, οι οποίοι αναφέρονται στη μείωση των περιφερειακών ανισορροπιών στον τομέα της ανεργίας, στη διασφάλιση όσο το δυνατόν καλύτερης κατανομής των παραγωγικών πόρων σε όλους τους κλάδους της οικονομίας και στην εξασφάλιση ικανοποιητικού βαθμού ανάπτυξης αυτών. Παράλληλα, στη μείωση του βαθμού υποαπασχόλησης των εθνικών παραγωγικών πόρων και στην ελάττωση των πληθυσμιακών πιέσεων στις ήδη κορεσμένες περιοχές και γενικά στο σύνολο της οικονομίας, καθώς και στην ορθή κατανομή του εισοδήματος με γνώμονα τον περιορισμό των ανισοτήτων.

Β) Περιβαλλοντικοί στόχοι, οι οποίοι σκοπεύουν στην καλύτερη ισορροπία μεταξύ του πληθυσμού και του περιβάλλοντος, στις ίσες ευκαιρίες αξιοποίησης των περιβαλλοντικών πόρων μεταξύ των γενεών καθώς και στην αξιοποίηση οικολογικών αναπτυξιακών μεθόδων.

Γ) Κοινωνικοί στόχοι, έχοντας ως τον πιο βασικό στόχο τη συνεχή βελτίωση της κοινωνικής συνοχής αλλά και την αποφυγή κοινωνικών αναταραχών, προστατεύοντας τα χωρικά προσδιορισμένα πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Δ) Πολιτικοί στόχοι, οι οποίοι σχετίζονται με την εθνική ενότητα την ασφάλεια και την πολιτική σταθερότητα κάθε χώρας.

Η επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων εξαρτάται από το είδος, το ρυθμό, το μέγεθος, τη βιωσιμότητα και την αποδοτικότητα των επενδύσεων, καθώς αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες ανάπτυξης. Αυτό συμβαίνει διότι συνδυάζονται, κινητοποιούνται και αξιοποιούνται οι συντελεστές παραγωγής (Νικολαΐδης, Χριστοπούλου, Καρασάββογλου κ.α., 2009).

2.4 Μέσα Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής

Τα εργαλεία τα οποία θα συνδυάσει να χρησιμοποιήσει καθώς και η αναλογία τους για να διαμορφωθεί η καλύτερη πολιτική για να επιτύχει την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων εξαρτάται κυρίως από τα χαρακτηριστικά της ίδιας της περιφέρειας. Έπειτα από ενδελεχή μελέτη των περιοχών σε υστέρηση, των προβλημάτων, των

κινδύνων και των ευκαιριών που υπάρχουν και μπορεί να προκύψουν συνδυάζονται τα μέσα. Ας αναλύσουμε τα εργαλεία εκείνα που έχουν ως σκοπό και συμβάλλουν στην αποτελεσματική μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων:

- **Δημόσιες δαπάνες.** Αποτελούν κατά βάση τις δαπάνες λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών της αγοράς και προμήθειας εξοπλισμού καθώς και εκτέλεσης των δημοσίων έργων. Τα δημόσια έργα δημιουργούν νέα εισοδήματα και θέσεις εργασίας βελτιώνοντας και την γενική υποδομή της περιφέρειας.

- **Υποδομές.** Το κράτος επενδύει στη δημιουργία νέων έργων υποδομής παραγωγικού, κοινωνικού αλλά και αστικού χαρακτήρα. Παραδείγματα τέτοιων υποδομών είναι τα δίκτυα μεταφορών όπως δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια, υποδομές εκπαίδευσης, υγείας, πολιτισμού, αθλητισμού, περιβάλλοντος.

- **Αναπτυξιακά κίνητρα.** Τα αναπτυξιακά κίνητρα χρησιμοποιούνται μέσω των αναπτυξιακών νόμων, όπου επιδιώκεται η μετακίνηση των επενδυτικών κεφαλαίων στις περιφέρειες που είναι λιγότερο αναπτυγμένες σε σχέση με τις υπόλοιπες της χώρας. Ο βασικός στόχος είναι να μειωθεί το αρχικό κόστος της επένδυσης και να προσελκυσθούν νέα κεφάλαια.

- **Έλεγχοι και περιορισμοί.** Το μέσο αυτό αναφέρεται στο ρόλο του κράτους να χορηγεί άδειες εγκατάστασης στις επιχειρήσεις, το οποίο του επιτρέπει να παρεμβαίνει στη διαδικασία χωροθέτησης.

- **Ενίσχυση της κινητικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου.** Με αυτό το μέσο επιδιώκεται να αρθούν τα εμπόδια κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής με καλύτερη πληροφόρηση για τις ευκαιρίες απασχόλησης στις περιφέρειες, με επάρκεια κεφαλαίου καθώς και καλύτερη πληροφόρηση για τις ευκαιρίες των επενδύσεων στις περιφέρειες με επάρκεια εργασίας.

- **Πολιτικές ενίσχυσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων.** Η Ελλάδα είναι μία χώρα όπου οι επιχειρήσεις μικρού μεγέθους υπερβαίνουν το 90% του συνόλου των εν ενεργεία εταιριών. Επομένως, οι προοπτικές ανάπτυξης συνδυάζονται και με τις δυνατότητες, τις ευκαιρίες και το μέλλον των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επηρεάζουν και την ανάπτυξη των περιφερειών κυρίως θετικά εφόσον επιβιώσουν στον έντονο ανταγωνισμό.

- **Αποκέντρωση δημόσιου τομέα.** Μέσω της αποκέντρωσης του δημόσιου τομέα μειώνεται η συμφόρηση των μεγάλων αστικών κέντρων και προκαλούνται εξωτερικές οικονομίες στις περιφέρειες στις οποίες μεταφέρεται. Από την άλλη πλευρά, η εγκατάσταση επιστημονικών ιδρυμάτων στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες συμβάλλει στην κατάρτιση του επιστημονικού δυναμικού της περιοχής καθώς εκσυγχρονίζεται το παραγωγικό δυναμικό μέσω της συνεργασίας των επιχειρήσεων τόσο με τους δημόσιους φορείς όσο και με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τα ερευνητικά κέντρα.

- **Πολιτικές ανθρώπινου δυναμικού.** Μέσω αυτών των πολιτικών επιδιώκεται να ενισχυθεί η ποιότητα των ανθρώπινων πόρων της περιφέρειας μέσω εξειδικευμένων γνώσεων βελτιώνοντας και διευρύνοντας τα προσόντα του εργατικού δυναμικού. Στην ουσία γίνεται μία προσπάθεια να ενισχυθεί η ποιότητα της εργασίας έτσι ώστε να αναπτυχθεί η περιφέρεια.

- **Πολιτικές άλλων υποδομών.** Έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια ότι πολλές περιοχές της Ευρώπης δεν ανήκουν στα ανεπτυγμένα βιομηχανικά ή μητροπολιτικά κέντρα αλλά διακρίνονται για την ανάπτυξη τους με ταχείς ρυθμούς. Αυτές οι επιχειρήσεις συνήθως είναι μικρές και στηρίζονται στους παραδοσιακούς κλάδους ανάπτυξης.

2.5 Περιφερειακή Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Περιφερειακή Πολιτική αποτελεί μια πολιτική στρατηγικών επενδύσεων σε όλες τις περιφέρειες και πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αποσκοπεί στην τόνωση της οικονομικής τους ανάπτυξης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Σε αυτά προστίθεται η αλληλεγγύη, αφού η στήριξη προορίζεται κυρίως για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες. Η ιστορική εμπειρία έχει αποδείξει ότι η οικονομική ενοποίηση διαφορετικών χωρών και περιφερειών δημιουργεί σημαντικά προβλήματα, στα πρώτα στάδια τουλάχιστον. Η ένταση αυτών των προβλημάτων είναι ανάλογη του βαθμού διαφοροποίησης του επιπέδου ανάπτυξης των χωρών και πιο έντονα των περιφερειών, που συνθέτουν την Ενιαία Αγορά (Πλασκοβίτης, 1994).

Μετά τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), τα ζητήματα των επιπτώσεων των περιφερειακών ανισοτήτων στη λειτουργία του χώρου αλλά και των επιπτώσεων της ίδιας της διαδικασίας της οικονομικής ολοκλήρωσης στην περιφερειακή ανάπτυξη ήταν από τα πρώτα που τέθηκαν από τα κράτη-μέλη (Μαραβέγιας, 1994). Οι πρώτες συγκεκριμένες δράσεις της Περιφερειακής Πολιτικής ξεκίνησαν με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το έτος 1975, ενώ η θεσμοθέτησής της έγινε πολύ αργότερα με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το έτος 1986 (Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης, 2009).

Το ΕΤΠΑ αποτέλεσε το κύριο όργανο το οποίο ήταν καθοριστικό για την προσπάθεια υλοποίησης του αντικειμενικού σκοπού της, δηλαδή τη μείωση των υπαρχουσών περιφερειακών ανισοτήτων και την πρόληψη δημιουργίας νέων, μέσω των κοινοτικών πόρων, οι οποίοι θα μεταβιβάζονται στις προβληματικές περιφέρειες. Επομένως, αρχίζει σιγά-σιγά να διαμορφώνεται σταδιακά το χρηματοδοτικό κομμάτι, οι στόχοι και οι προτεραιότητες της Περιφερειακής Πολιτικής. Με αυτό τον τρόπο

εντάχθηκε η Περιφερειακή Πολιτική ως βασική Κοινοτική Πολιτική με τίτλο πολιτική «Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής», ταυτόχρονα με την καθιέρωση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (Μούσης, 1999). Σύμφωνα με αυτή, η Κοινότητα προκειμένου να πετύχει μια αρμονική ανάπτυξη συνολικά, θα πρέπει να προωθήσει την οικονομική, την κοινωνική καθώς και την εδαφική συνοχή με δράσεις που στοχεύουν στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και στην υποβοήθηση των λιγότερων αναπτυγμένων περιοχών (Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης, 2009).

Μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την Περιφερειακή Πολιτική ως μια πολιτική επενδύσεων που στηρίζει τη δημιουργία απασχόλησης, την ανταγωνιστικότητα, την οικονομική ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την αειφόρο ανάπτυξη. Μέσω αυτής, η Ευρωπαϊκή Ένωση εκφράζει την αλληλεγγύη προς τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και περιφέρειες, με τη συγκέντρωση πόρων σε περιοχές και τομείς που μπορούν να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο. Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Περιφερειακή Πολιτική στοχεύει στη μείωση των σοβαρών οικονομικών, κοινωνικών κι εδαφικών ανισοτήτων ανάμεσα στις περιφέρειες της Ευρώπης. Πολλά κράτη-μέλη έχουν ως πρωταρχικό στόχο να ασκήσουν περιφερειακή πολιτική, η οποία θα ενισχύει την δημιουργία απασχόλησης. Βέβαια αυτό αποτελεί και ένα βασικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Dimara, Skuras & Tzelepis, 2000).

Οι επενδύσεις από την άλλη συμβάλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», που προωθεί την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Συνεπώς δεν πρέπει να λησμονείται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τον μοναδικό υπερεθνικό οικονομικό οργανισμό που έχει αναλάβει ρητή δέσμευση για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων που έχουμε αναφέρει. Πράγματι, έχει αναγάγει την επίτευξη του στόχου της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής σε πρωταρχική πολιτική προτεραιότητα, διαθέτοντας κονδύλια με απτή εκδήλωση αλληλεγγύης.

2.6 Εθνική Περιφερειακή Πολιτική

Η αυξανόμενη διεθνοποίηση των οικονομικών σχέσεων τα τελευταία χρόνια αποτελεί ένα νέο στοιχείο για την άσκηση Περιφερειακής Πολιτικής, καθώς το παγκόσμιο εμπόριο έχει απελευθερωθεί σε μεγάλο βαθμό από τους περιορισμούς που είχε κατά το παρελθόν και ταυτόχρονα παρατηρείται μία αυξανόμενη τάση της περιφερειακής

ολοκλήρωσης σε διεθνές επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, η Περιφερειακή Ολοκλήρωση διακρίνεται με τη δημιουργία πολλαπλών οικονομικών ενώσεων, ζωνών ελεύθερων συναλλαγών ή άλλων μορφών διακρατικής συνεργασίας σχεδόν σε όλες τις ηπείρους.

Το αποτέλεσμα που προκύπτει είναι η απελευθέρωση των διεθνών ανταλλαγών και η παγκοσμιοποίηση των οικονομικών σχέσεων, έχοντας ως κοινή πεποίθηση ότι με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσονται όλες οι χώρες καθώς είναι επιτρεπτό μέσω των ανταλλαγών και την εξειδίκευση σε τομείς και κλάδους, οι χώρες να αναπτύσσουν και να διατηρούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016). Με τον όρο «συγκριτικό πλεονέκτημα» νοείται η επιλογή του προϊόντος, όπου το κόστος ευκαιρίας για την παραγωγή του σε σχέση με άλλα αγαθά είναι χαμηλότερο σε αυτήν τη χώρα από ότι σε οποιαδήποτε άλλη.

Η παγκοσμιοποίηση και η διεθνοποίηση των αγορών, ο διεθνής ανταγωνισμός και η ζήτηση για νέα και βελτιωμένα προϊόντα καθιστούν καθοριστική την ανάγκη για ανάπτυξη και διάδοση νέων τεχνολογιών. Στο πλαίσιο αυτό, η Συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρεάζεται άμεσα από την ανάπτυξη της έρευνας και τεχνολογίας, ενώ η άνιση ανάπτυξη αυτών μεταξύ των κρατών-μελών αποτελεί μία από τις βασικές αιτίες δημιουργίας περιφερειακών ανισοτήτων. Η εξέλιξη των ανισοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η κοινή συνισταμένη μίας σειράς από δυναμικές, οι οποίες επηρεάζονται από τις αρχικές συνθήκες κάθε χώρας, από τις επιπτώσεις των δυναμικών που σχετίζονται με τη διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης και από τις επιπτώσεις των ασκούμενων ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή. Με άλλα λόγια, η Περιφερειακή Πολιτική έχει έντονο αντίκτυπο σε πολλούς τομείς και σε πολλαπλά επίπεδα. Συνεπώς, είναι προφανές ότι χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συμπληρωματικότητας με άλλες πολιτικές.

Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση αποτελεί ένα τολμηρό αλλά και ταυτόχρονα πρωτόγνωρο σε διεθνές επίπεδο εγχείρημα που αποτελεί επιλογή των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχοντας ως στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας ενόψει των μεγάλων προκλήσεων που εμφανίζονται από το νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Παρά τη λογική που επικρατεί ότι η οικονομική ολοκλήρωση θεωρείται συνολικά μία θετική διαδικασία, τα οφέλη και τα κόστη αυτής δεν μπορούν να κατανεμηθούν ομοιόμορφα στο χώρο, όπως για παράδειγμα τα επιπρόσθετα προβλήματα προσαρμογής στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Επομένως, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει την αύξηση των ανισοτήτων που

προκύπτει καθώς και την ανάγκη για επιλογή πολιτικών οι οποίες λειτουργούν αντισταθμιστικά (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016). Θα πρέπει να αναφερθεί πως δεν αποτελεί επιδίωξη της Περιφερειακής Πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση να αντικαταστήσει τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές. Βασικός σκοπός και προτεραιότητα της Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να ενισχύσει αλλά κυρίως να κατευθύνει προς συγκεκριμένους στόχους τις εθνικές πολιτικές, παρόλο που τα κράτη-μέλη έχουν την ευθύνη της περιφερειακής ανάπτυξης των περιοχών τους. Ειδικότερα, συντονίζει τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές σύμφωνα με γενικές κατευθύνσεις και διατύπωση ορισμένων αρχών που πρέπει να τηρούνται προκειμένου να μην υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών-μελών μέσω της κάλυψης των ενισχύσεων του ενός από τα υπόλοιπα (Μούσης, 2003).

Συνοψίζοντας, η κοινοτική παρέμβαση είναι υποστηρικτική στην εθνική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και ασκείται με βάση τις αρχές του ανταγωνισμού, δηλαδή με σεβασμό στους κανόνες των κρατικών ενισχύσεων και της επικουρικότητας, όπου η περιφέρεια είναι η πλέον αρμόδια να κρίνει τις ανάγκες της και να αποφασίσει για την κατανομή των πόρων που δικαιούται και τέλος της διαφάνειας, δηλαδή η αιτιολόγηση και απόδειξη της αποτελεσματικής χρήσης της μεταβίβασης ευρωπαϊκών πόρων.

2.7 Περιφερειακά Προγράμματα - Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης της Ελλάδας

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα συνοδεύεται και με μία προσπάθεια για σταδιακή σύνδεση της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την Περιφερειακή Πολιτική της ΕΟΚ, το οποίο πραγματοποιείται με την έναρξη εφαρμογής των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ). Πιο συγκεκριμένα, από το 1985 και έπειτα αρχίζουν να εφαρμόζονται τα χρηματοδοτικά προγράμματα που απευθύνονται στο σύνολο της οικονομίας μεταφέροντας ένα πλαίσιο πολιτικών που αποτελούν προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα, περιλαμβάνουν τις δράσεις εκείνες που επιδιώκουν τον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και την εξωστρέφεια τους. Στην ουσία, συνδέονται με την Περιφερειακή Ανάπτυξη, καθώς προσδιορίζουν με μεγαλύτερη σαφήνεια την περιφερειακή στρατηγική και προσαρμόζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις

αναπτυξιακές απαιτήσεις που έχει κάθε περιφέρεια. Αυτά έχουν ως αποτέλεσμα στην ουσία να προσφέρουν το κατάλληλο πλαίσιο εξειδίκευσης και αξιολόγησης των τομεακών πολιτικών. Αν και τα προγράμματα στην αρχή χρηματοδοτούσαν κυρίως έργα μικρής κλίμακας, αποδείχθηκαν εξαιρετικής σημασίας για την τοπική ανάπτυξη αλλά για τη συνολική καθώς παράγουν σημαντική τοπική προστιθέμενη αξία (Παπαδασκαλόπουλος, 2000).

Πριν αναλύσουμε την ιστορικότητα των περιφερειακών προγραμμάτων που ίσχυαν και ισχύουν στην Ελλάδα θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η είσπραξη των πρώτων ενισχύσεων πραγματοποιήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τα πρώτα δάνεια δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE). Η έναρξη των χρηματοδοτικών πλαισίων ξεκίνησε με την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (1986-1992), τα οποία χαρακτηρίζονται από μία ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή προσπάθεια συνολικής προσέγγισης του προβλήματος της κοινωνικής συνοχής και σύγκλισης Βορρά και Νότου. Παράλληλα, αποτελούν την περίοδο όπου γίνονται προσπάθειες να τυποποιηθεί ο τρόπος της ενίσχυσης των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση προκηρύξεων με συγκεκριμένους όρους συμμετοχής και επιλεξιμότητας, οι οποίες αποτυπώθηκαν στους Οδηγούς Εφαρμογής.

Ολοκληρώνονται και αφήνουν ως θετικό αποτύπωμα την εφαρμογή νέων εργαλείων, όπως η μελέτη περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων και οι αξιολογήσεις. Από την άλλη πλευρά όμως, φάνηκε η δυσκολία κατάργησης κάποιων φορέων και διαδικασιών που δεν είναι πλέον χρήσιμοι, καθώς και η γραφειοκρατία. Ακολουθούν τα επόμενα χρόνια την περίοδο 1989-2006, τρία Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης.

Στο πρώτο ΚΠΣ 1989-1993, σημαντικός ήταν ο διπλασιασμός του προϋπολογισμού των πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία. Παράλληλα, για πρώτη φορά εφαρμόστηκαν στις επιχειρήσεις ενδοεπιχειρησιακά επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης των εργαζομένων.

Το δεύτερο ΚΠΣ 1994-1999, επηρεασμένο από το φαινόμενο της εκτεταμένης αποβιομηχάνισης σε παραδοσιακά βιομηχανικά συστήματα στρέφεται στις ανάγκες που έχει η οικονομία στο σύνολο της. Τα προγράμματα και οι δράσεις που χρηματοδοτούνται απέβλεπαν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων όλων των μεγεθών αλλά και στον εκσυγχρονισμό και στην επέκταση των δραστηριοτήτων τους. Με αυτόν τον τρόπο

συμμετέχουν όλες οι επιχειρήσεις της επικρατείας από όλους τους τομείς της οικονομίας, όμως λόγω του μεγάλου όγκου του έργου η διαχείριση είναι αρκετά δύσκολη να πραγματοποιηθεί μόνο από κρατικούς φορείς, επομένως εμπλέκονται και πολλοί ιδιωτικοί ενδιάμεσοι.

Τέλος, το τρίτο ΚΠΣ 2000-2006 συμπίπτει με την περίοδο που η χώρα μας αντιμετωπίζει την πρόκληση της Ευρωζώνης. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει μία σειρά δράσεων σχετικά με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής υποδομής, τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, την ενθάρρυνση νέων καινοτόμων εφαρμογών, τη βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος καθώς και την ανάδειξη της διατροφικής ταυτότητας της Ελλάδας. Με την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη χάνεται το πλεονέκτημα της συναλλαγματικής πολιτικής έχοντας πλέον ενιαίο νόμισμα και συνεπώς είναι επιτακτική ανάγκη να υπάρξουν οι απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές για την ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος ώστε να τονωθεί η εθνική ανταγωνιστικότητα.

Το βασικό χαρακτηριστικό από τα τρία ΚΠΣ είναι ότι η Ελλάδα εκείνο το διάστημα απολάμβανε το μέγιστο των ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στηριζόμενη στον Στόχο 1 της Διαρθρωτικής Πολιτικής, όπου ενισχύθηκαν περισσότερο οι προβληματικές περιφέρειες, καθώς όλες οι περιφέρειες της παρουσίασαν κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ολοκληρώνοντας τη δράση τους και τα ΚΠΣ ακολουθούν τα Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια Αναφοράς με το πρώτο ΕΣΠΑ να υλοποιείται την περίοδο 2007-2013. Η φιλοδοξία του ήταν να διευρύνει τις αναπτυξιακές δυνατότητες της χώρας, να διατηρήσει το ρυθμό μεγέθυνσης και την αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα από το μέσο κοινοτικό όρο, να τονίσει την απασχόληση, να αυξήσει τις εξαγωγές αλλά και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής. Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε ότι αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από μία δημοσιονομική και πολιτική αβεβαιότητα με δραματική μείωση της πιστωτικής επέκτασης, με σωρευτικές πτωχεύσεις αλλά και με μία κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η πολυάριθμη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την οποία τα 15 μέλη αυξάνονται πλέον σε 25, καθώς και η βελτίωση που κατάφεραν να επιτευχθούν κάποιες περιφέρειες της χώρας, με αποτέλεσμα να λάβουν μικρότερο ποσοστό συγχρηματοδότησης από τα προγράμματα, αφού πλέον δεν

κάλυπταν το Στόχο 1. Το ισχύον περιφερειακό πρόγραμμα είναι το ΕΣΠΑ 2014-2020, το οποίο αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας μας με τη συνδρομή σημαντικών χρηματοδοτικών πόρων προερχόμενων από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτοί οι χρηματοδοτικοί πόροι αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων επενδύσεων (Psycharis, Tselios, & Pantazis, 2018). Μέσω αυτών επιδιώκεται να αντιμετωπιστούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες της χώρας που συντέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αλλά και των προβλημάτων τόσο οικονομικών όσο και κοινωνικών που αυτή δημιούργησε. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο οι πόροι αυτοί να μην αντικατασταθούν με τους εθνικούς, ώστε η διαρθρωτική συνεισφορά να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (Psycharis, Tselios, & Pantazis, 2018). Παράλληλα, ένας από τους βασικούς του στόχους είναι να συνδράμει όσο το δυνατό καλύτερα στην επίτευξη των εθνικών στόχων έναντι της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" και των επιμέρους προτεραιοτήτων αυτής, οι οποίοι προσανατολίζονται κυρίως σε επενδύσεις εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, μειώνοντας τη φτώχεια και τονίζοντας την έλλειψη οποιοδήποτε αποκλεισμού.

Πέρα από τα επιχειρησιακά προγράμματα που έχουν ήδη αναφερθεί, η επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα ενισχύθηκε σημαντικά και από τους αναπτυξιακούς ή επενδυτικούς νόμους, οι οποίοι ίσχυαν όλο αυτό το διάστημα και προσανατολίζονταν στις ιδιωτικές επενδύσεις.

Η χρηματοδότηση των αναπτυξιακών νόμων, όσον αφορά τα κεφαλαιακά κίνητρα που τα σημαντικότερα εξ αυτών είναι η επιχορήγηση, η επιδότηση χρηματοδότησης μίσθωσης (leasing) και η επιδότηση του μισθολογικού κόστους γίνεται εξ' ολοκλήρου από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Οι διακυμάνσεις χρηματοδότησης που προκύπτουν σε κάθε νόμο οφείλονται και στις πολιτικές επιλογές της εκάστοτε περιόδου, με τα κεντροαριστερά κόμματα να διαθέτουν μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού ΑΕΠ από ότι τα κεντροδεξιά. Σε αυτό βέβαια συμβάλλουν και οι διαφορετικές σχολές σκέψης και αντιλήψεις για το κατά πόσο οι δημόσιες επενδύσεις βοηθούν στον προσδιορισμό των αναπτυξιακών κινήτρων, το ύψος των πόρων και το είδος των ενισχύσεων για τις ιδιωτικές επενδύσεις. Έχει παρατηρηθεί ότι με τα χρόνια και την εξέλιξη των αναπτυξιακών νόμων τα ιδιωτικά κίνητρα διαφοροποιούνται ανάλογα και με την γενική εικόνα της οικονομίας και το κατά πόσο θα πρέπει να διατεθούν περισσότεροι ή λιγότεροι χρηματοδοτικοί

πόροι ετησίως. Αυτό μπορεί να γίνει πιο εύκολα αντιληπτό καθώς σε περιόδους άνηθης, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες δόθηκε μικρότερο ποσοστό στους αναπτυξιακούς νόμους ενώ το αντίθετο συνέβη σε περιόδους βαθιάς ύφεσης, ώστε να ανακάμψει συνολικά η οικονομία της χώρας.

Στηριζόμενοι σε μελέτες και εκθέσεις, πολλοί υποστηρίζουν ότι τελικά υπάρχει θετική σχέση μεταξύ των Ταμείων και της περιφερειακής ανάπτυξης (Psycharis, Tselios, & Pantazis, 2018). Παράλληλα, πολλοί είναι και αυτοί που υποστηρίζουν ότι ακόμα και αν οι δημόσιες επενδύσεις προσελκύουν διπλάσιους ή τριπλάσιους επενδυτικούς πόρους από τον ιδιωτικό τομέα, το συνολικό ύψος των επενδύσεων που υλοποιούνται βάσει των επενδυτικών νόμων παραμένει σε χαμηλά επίπεδα του ΑΕΠ ετησίως. Συνεπώς αμφιβάλλουν αν οι διατιθέμενοι πόροι για επενδυτικά κίνητρα έχουν την επάρκεια, την ένταση και γενικά ότι απαιτείται για να συμβάλουν με τη σειρά τους στην ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας (Πετράκος & Ψυχάρης, 2016).

3 Αναπτυξιακά Κίνητρα

3.1 Εισαγωγή

Βάσει όλων αυτών που έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια, ο βασικότερος στόχος της Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι να μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες κάθε χώρας εσωτερικά αλλά και μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος το κάθε κράτος παρεμβαίνει με διάφορα μέσα στη λειτουργία της αγοράς υλοποιώντας την Περιφερειακή Πολιτική του και, στοχεύοντας στην επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, στη μείωση της ανεργίας, στη διάχυση των ωφελειών προς το κοινωνικό σύνολο, στην προστασία του περιβάλλοντος καθώς και στους υπόλοιπους πολιτικούς και εθνικούς στόχους. Επομένως, το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει κυρίως στους φορείς που δημιουργούνται παραγωγικές επενδύσεις με σκοπό να επηρεάσει την διαμόρφωση των επενδυτικών αποφάσεων. Αυτό το πετυχαίνει με τα μέσα επιρροής που διαθέτει και πιο συγκεκριμένα με τα αναπτυξιακά κίνητρα, τα οποία αποτελούν τα αναπτυξιακά «εργαλεία» για την τόνωση της επενδυτικής κινητικότητας (Παπαδούλης, Πετράκος & Ψυχάρης, 2004).

Πλέον σχεδόν όλες οι χώρες, αναπτυγμένες, αναπτυσσόμενες και μη, χρησιμοποιούν κάποια κίνητρα ανάπτυξης. Το είδος όμως των συγκεκριμένων κινήτρων που θα

αξιοποιηθούν, εξαρτάται από τους αναπτυξιακούς και λοιπούς στόχους που έχει κάθε χώρα ή ένωση χωρών. Δεν πρέπει να παραληφθεί να αναφερθεί ότι είναι αδύνατο να επιλεγούν τα κίνητρα εκείνα που θα έχουν μόνο θετικές επιπτώσεις για την κάθε περιφέρεια αλλά και τη χώρα εν συνόλω, καθώς πολλές φορές ο συνδυασμός τους είναι πολύ δύσκολος ή μπορεί μια θετική επίπτωση να προκαλέσει ταυτόχρονα και αρνητικές στην ίδια την περιφέρεια ή σε κάποια άλλη. Για να γίνει πιο κατανοητό, μπορεί η χρήση κάποιων κινήτρων για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης καθυστερημένων περιφερειών να δημιουργήσει αρνητικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο των πληρωμών ακόμα και να επιβραδύνει την ανάπτυξη της χώρας. Συνεπώς, εθνικά, περιφερειακά και κλαδικά συμφέροντα ενδέχεται να επηρεαστούν από την εφαρμογή κινήτρων με διαφορετικούς τρόπους (Νικολαΐδης, 2019).

3.2 Είδη αναπτυξιακών κινήτρων

Έχει αποδειχθεί ότι υπάρχει ένα μεγάλο εύρος αναπτυξιακών κινήτρων που έχει εφαρμοστεί σε διαφορετικές χώρες καθώς και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Τα σημαντικότερα κίνητρα μπορούμε να τα ταξινομήσουμε σε δύο βασικές κατηγορίες, τα κεφαλαιακά, που περιλαμβάνουν τα κίνητρα που αφορούν τις χρηματοδοτικές ροές και τα φορολογικά, που περιλαμβάνουν τα κίνητρα που εφαρμόζονται στην φορολογική μεταχείριση των επιχειρήσεων.

Ας αναλύσουμε τα βασικά κίνητρα που έχουν αξιοποιηθεί τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και από την Ελλάδα (Νικολαΐδης, 2019 & Πετράκος & Ψυχάρης, 2016). Πιο συγκεκριμένα :

- **Επιχορηγήσεις.** Οι επιχορηγήσεις είναι η συμμετοχή που έχει το κράτος στο κόστος υλοποίησης ενός σχεδίου επένδυσης. Στην ουσία αποτελεί τις εισοδηματικές μεταβιβάσεις από το δημόσιο τομέα στον ιδιωτικό. Οι επιχορηγήσεις θεωρείται ότι δεν προκαλούν αλλοίωση στους όρους ανταγωνισμού διότι δεν συνδέονται με την παραγόμενη ποσότητα επομένως και τη διαμόρφωση τιμής του προϊόντος.

- **Επιδότησεις.** Οι επιδοτήσεις αφορούν τις εισοδηματικές μεταβιβάσεις του κράτους προς τον ιδιωτικό τομέα και συνδέονται με την παραγωγική διαδικασία. Χαρακτηριστικό τους είναι ότι αντανakλώνται στην τιμή και στους όρους αγοράς έτσι ώστε να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό.

- **Επιδότηση επιτοκίου.** Η επιδότηση επιτοκίου αφορά στο δανεισμό των επιχειρήσεων αντλώντας κεφάλαια από τα πιστωτικά ιδρύματα και όχι από τον κρατικό

προϋπολογισμό. Η συνεισφορά του κράτους περιορίζεται σε καταβολή μέρους του ποσοστού των καταβαλλόμενων τόκων.

- **Επιδότηση leasing.** Άλλη μία μορφή επιδότησης για το κόστος δανεισμού, η οποία όμως σχετίζεται με την αγορά κάποιου περιουσιακού στοιχείου και κυρίως του μηχανολογικού εξοπλισμού.

- **Παροχή δανείου με την εγγύηση του κράτους.** Το κίνητρο αυτό αφορά την εγγύηση που διαθέτει το κράτος για το δανεισμό μιας επιχείρησης προς τους δανειστές της, που σε περίπτωση κατά την οποία δεν μπορεί να εξυπηρετήσει η ίδια το δάνειο της, αναλαμβάνει την εξόφληση του χρέους το κράτος.

- **Φορολογική απαλλαγή.** Πρόκειται για κίνητρα σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση των επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για φοροαπαλλαγές ή φορολογικές εκπτώσεις, νοώντας την επιβολή χαμηλότερων φορολογικών συντελεστών στα κέρδη και στα μερίσματα, τη διαμόρφωση αφορολόγητων αποθεματικών και αποσβέσεων. Τα ποσά των φοροαπαλλαγών συναρτώνται άμεσα με τις οριζόμενες εντάσεις ενισχύσεων στα κόστη των επενδυτικών σχεδίων.

- **Συμμετοχή του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο.** Το κράτος μπορεί να συμμετέχει ή ακόμα και να δημιουργήσει μία επιχείρηση, χωρίς απαραίτητα να αποτελεί κρατική ενίσχυση.

- **Ενίσχυση εξαγωγών.** Το κράτος μπορεί να επιδοτήσει την εξαγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Βέβαια αυτό το μέσο διαχρονικά έχει περιοριστεί λόγω του διεθνούς ανταγωνισμού και των όρων που έχουν επιβληθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).

- **Κρατικές προμήθειες.** Το κράτος μπορεί να διαλέξει και να ακολουθήσει μία πολιτική η οποία θα ωφελούσε κάποιες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένη περιοχή ή συγκεκριμένο τομέα. Όμως αποτελεί πλέον ένα ακόμα κίνητρο που έχει περιοριστεί αρκετά λόγω και της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς περιόριζε το διεθνές εμπόριο και αλλοίωνε τους όρους του διεθνούς ανταγωνισμού.

- **Χρηματοδότηση κόστους για νέες θέσεις εργασίας.** Μέσω των χρηματοδοτικών ή φορολογικών κινήτρων προς την επιχείρηση το κράτος μπορεί να ενισχύσει την απασχόληση. Βέβαια, το κίνητρο αυτό δεν αφορά χρηματοδότηση μόνο των νέων θέσεων εργασίας στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες. Αποτελεί και ένα σημαντικό εργαλείο για τη διατήρηση των εφιστάμενων θέσεων απασχόλησης (Dimara, Skuras & Tzelepis, 2000).

Τα κίνητρα, όπως διακρίνουμε και από την παραπάνω ανάλυση είναι πολλά και διαφορετικών ειδών, όμως ανάλογα με τη χρονική περίοδο, τις διεθνείς εξελίξεις, τις προτεραιότητες και το παραγωγικό σύστημα κάθε χώρας μπορεί να επιλεγθούν, να

συνδυαστούν και να υλοποιηθούν με ποικίλους τρόπους από το κάθε κράτος εξυπηρετώντας τα συμφέροντά και τις στρατηγικές του.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε βαρύτητα στην προώθηση της απελευθέρωσης του εμπορίου αλλά και της ελεύθερης μετακίνησης αγαθών και παραγωγικών συντελεστών. Προκειμένου να είναι εφικτό αυτό, καθίσταται απαραίτητος ο κεντρικός έλεγχος ώστε να τηρούνται όλοι οι κοινοί κανόνες που έχουν αποφασιστεί. Η Ελλάδα, ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπόκειται και αυτή σε μία σειρά από κοινές πολιτικές, καθώς και σε υπερεθνικό έλεγχο. Στα άρθρα της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 107 και 108, αναφέρεται η κρατική χρηματοδότηση και τα κριτήρια που απαιτούνται για κρατική ενίσχυση με κοινοποίηση τους στην Επιτροπή. Πιο συγκεκριμένα, με το άρθρο 107 ορίζονται εκείνες οι ενισχύσεις, οι οποίες είναι συμβατές με την εσωτερική αγορά κάθε κράτους-μέλους και αφορούν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης των περιφερειών που έχουν χαμηλό βιοτικό επίπεδο ή υποαπασχόληση των παραγωγικών συντελεστών. Ενώ με το άρθρο 108 εκδίδονται κανονισμοί για τις κατηγορίες των κρατικών ενισχύσεων.

Από όσα αναλύθηκαν, παρατηρείται ότι τα αναπτυξιακά κίνητρα με το πέρασμα του χρόνου ενθαρρύνουν επενδύσεις που δίνουν έμφαση στην τεχνολογία και καινοτομία, στην σύγχρονη υποδομή και στα επιχειρηματικά πρότυπα. Αυτό συμβαίνει για τη διασφάλιση των ανταγωνιστικών τους πλεονεκτημάτων στην εθνική και κυρίως στη διεθνή αγορά που διαρκώς τροποποιείται (Papadaki & Psycharis, 1996).

3.3 Ενισχύσεις και Εξαιρέσεις

Οι ενισχύσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες τις οριζόντιες και τις κάθετες. Οι οριζόντιες ενισχύσεις αφορούν την περιφερειακή ανάπτυξη, το περιβάλλον, την εξοικονόμηση ενέργειας, την έρευνα και ανάπτυξη, την καινοτομία αλλά και την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Από την άλλη πλευρά, οι κάθετες ενισχύσεις αφορούν την αναδιάρθρωση των μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων, τις μεταφορές, τον αγροτικό τομέα, τον αλιευτικό τομέα καθώς και τους τομείς άνθρακα χάλυβα και ναυπηγίας. Η Επιτροπή για όλες αυτές τις ενισχύσεις εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές με τους όρους που πρέπει να τηρηθούν συμβαδίζοντας με την εσωτερική αγορά και τις διατάξεις των νόμων που την διέπουν.

Όπως κάθε κανόνας έχει την εξαίρεση του, έτσι και οι ενισχύσεις διέπονται από κάποιες εξαιρέσεις, οι οποίες θεσπίζονται από την πολιτική ανταγωνισμού, όπου το γενικότερο πλαίσιο της λειτουργίας της έχει διαμορφωθεί από μία σειρά διατάξεων στηριζόμενες στην Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδιαίτερα της Λισαβόνας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012). Άξιο αναφοράς είναι ότι η πρώτη Συνθήκη που συντάχθηκε αναφερόμενη στις εξαιρέσεις των ενισχύσεων είναι η Συνθήκη Λειτουργίας της ΕΕ (ΣΛΕΕ) ή όπως είναι ευρέως γνωστή Συνθήκη της Λισαβόνας. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 109 ορίζεται η δυνατότητα του Συμβουλίου να εκδώσει κάποιον αναγκαίο κανονισμό που θα αναφέρεται στις κατηγορίες που απαλλάσσουν την υποχρεωτική κοινοποίηση των ενισχύσεων, όπως αυτές ορίζονται από τα άρθρα 107 και 108. Σύμφωνα με τον κανονισμό αριθ. 994/98 του άρθρου 109, οι ενισχύσεις αυτές αφορούν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), την έρευνα και ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος, την απασχόληση καθώς και εκείνες που έχουν θεσπιστεί σύμφωνα με τον Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων και έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή, ενισχύοντας έτσι τη δράση των κρατών-μελών.

Η Επιτροπή εξέδωσε τον Απαλλακτικό Κανονισμό με αριθ. 800/2008, που είχε ισχύ έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013. Όμως χρειάστηκε να παραταθεί με τον κανονισμό αριθ. 1224/2013 μέχρι τις 30 Ιουνίου 2014. Με τον κανονισμό αυτό καθορίζονταν τα κριτήρια συμβατότητας και οι προϋποθέσεις απαλλαγής από την υποχρέωση κοινοποίησης που προβλέπονταν για κάποιες κατηγορίες κρατικών ενισχύσεων, όπως διαμορφώνονται και χορηγούνται βάσει του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων της περιόδου 2007-2013. Σημαντική είναι και η ανάγκη που προέκυψε για διαφάνεια, παρακολούθηση και ορθή αξιολόγηση των καθεστώτων ενισχύσεων. Στον επόμενο Απαλλακτικό Κανονισμό με αριθ. 651/2014, ο οποίος στηρίχθηκε στον προηγούμενο, οι γενικοί όροι εφαρμογής του καθορίστηκαν βάση των κοινών αρχών που θα διασφαλίσουν ότι οι ενισχύσεις τελικά θα εξυπηρετούν το κοινό συμφέρον της Ένωσης. Στην ουσία οι ενισχύσεις αυτές θα λειτουργήσουν ως κίνητρα, καθώς χορηγούνται με απόλυτη διαφάνεια και υπόκειται σε μηχανισμούς ελέγχου αλλά και σε τακτική αξιολόγησης, ενώ παράλληλα επιδιώκεται να μην επηρεάζουν τους εμπορικούς όρους συναλλαγών ή το κοινό συμφέρον.

Πλέον κάθε κράτος-μέλος οφείλει να λαμβάνει υπόψη του τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, τον Γενικό Απαλλακτικό Κανονισμό καθώς και το νέο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων περιόδου 2014-2020. Επομένως με γνώμονα

αυτά, οφείλει να παρεμβαίνει και να προαγάγει την αποτελεσματικότητα της αγοράς όπου ίδια αποτυγχάνει, επιδιώκοντας τόσο την ανάπτυξη του όσο και τη συλλογική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.4 Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων

Ο Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων είναι ένα απαραίτητο εργαλείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την άσκηση και χρήση των αναπτυξιακών νόμων. Μέσω του χάρτη τίθενται τα όρια ποσοστού χρηματοδότησης με βάση τα επίπεδα ανάπτυξης εκφραζόμενα σε μονάδες κατά κεφαλήν ΑΕΠ του κάθε κράτους-μέλους σε σχέση με το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ανάλυση και η κατηγοριοποίηση διαμορφώνεται στις περιφέρειες NUTS 2 και στους νομούς NUTS 3.

Σύμφωνα με την ΣΛΕΕ και τον ισχύοντα Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων περιόδου 2014-2020, ο οποίος χωρίστηκε σε δύο περιόδους, 1.1.2017-31.12.2017 και 1.1.2018-31.12.2020, λαμβάνουμε τον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 1. Ποσοστά Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων 2014-2020

Περιφέρεια	Μεγάλες Επιχειρήσεις	Μεσαίες Επιχειρήσεις	Μικρές Επιχειρήσεις	Περιοχές
Κεντρικής Μακεδονίας	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%
Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%
Δυτικής Μακεδονίας	25%	35%	45%	α' ΑΕΠ<75%
Θεσσαλίας	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%
Αττικής	10%	20%	30%	γ' ΑΕΠ>75%
Ηπείρου	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%
Στερεάς Ελλάδας	25%	35%	45%	α' ΑΕΠ<75%
Δυτικής Ελλάδας	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%
Νοτίου Αιγαίου	20%	30%	40%	γ' ΑΕΠ>75%
Ιονίων Νήσων	25%	35%	45%	α' ΑΕΠ<75%
Κρήτης	20%	30%	40%	α' ΑΕΠ<75%
Πελοποννήσου	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%
Βορείου Αιγαίου	35%	45%	55%	α' ΑΕΠ<75%

Αρχικά, οι περιφέρειες χωρίζονται σε αυτές όπου το ΑΕΠ είναι μεγαλύτερο του 75% του μέσου όρου της Ένωσης, σε αυτές όπου το ΑΕΠ είναι έως 75% του μέσου όρου της Ένωσης και στις υπόλοιπες περιφέρειες. Ανάλογα με αυτό το κριτήριο διαφοροποιούνται τα ποσοστά ενίσχυσης σε μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, όπως παρατηρούμε ότι περιοχές που είναι λιγότερο ανεπτυγμένες ($ΑΕΠ < 75\%$) λαμβάνουν και στις τρεις κατηγορίες των επιχειρήσεων τους τα μεγαλύτερα ποσοστά ενίσχυσης. Σύμφωνα με την ΣΛΕΕ, για τις δύο περιόδους τα ποσοστά των ενισχύσεων έχουν παραμείνει σχεδόν ίδια, έχοντας μία μείωση της τάξεως του 5% σε όλες τις επιχειρήσεις τη δεύτερη περίοδο μετά το έτος 2017.

Εν κατακλείδι, ο Χάρτης προσδίδει την περιφερειακή διάσταση των κρατικών ενισχύσεων, τους περιορισμούς και τις εξαιρέσεις που διαμορφώνουν το πλαίσιο της εθνικής παρέμβασης. Συνεπώς, κάθε κράτος-μέλος μέσω των εθνικών υπηρεσιών του και κάνοντας χρήση όλων αυτών που έχουν ήδη αναφερθεί, πρέπει να επιδιώκει την προστασία του ανταγωνισμού και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας οικονομίας. Αυτό πετυχαίνεται εκτός από το αρμόδιο Υπουργείο Ανάπτυξης και με πολλούς ακόμα εμπλεκόμενους φορείς σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως την Επιτροπή, όπου θα πρέπει να αντιμετωπίσουν όλες τις δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν και να καταλήξουν σε μία εύρυθμη συνεργασία.

4 Αναπτυξιακοί Νόμοι

4.1 Αναπτυξιακός Νόμος Ν.2601/1998

Ο νόμος 2601/1998 διαμορφώθηκε σε μία περίοδο σταθεροποίησης της οικονομίας στην Ελλάδα, έχοντας τις απαραίτητες συστάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή λόγω και του στόχου της συμμετοχής της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Ο συγκεκριμένος αναπτυξιακός νόμος διαφοροποιεί τη φιλοσοφία που είχαν τα κίνητρα των προηγούμενων νόμων. Αρχικά, οι επιλέξιμοι επενδυτικοί φορείς χωρίστηκαν σε δύο κατηγορίες στους νέους και στους παλιούς, όπου στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι επιχειρήσεις με χρόνο λειτουργίας μικρότερο των 5 ετών, ενώ στη δεύτερη αυτές με περισσότερα από 5 έτη. Τα κίνητρα αυτού του νόμου ήταν τα εξής:

- Άμεσες οικονομικές επιχορηγήσεις
- Επιδότηση επιτοκίου στους τόκους του επενδυτικού δανείου

- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης
- Φορολογική απαλλαγή από την καταβολή του φόρου εισοδήματος

Εκτός από την κατηγοριοποίηση των επιχειρήσεων ομαδοποιήθηκαν και τα κίνητρα δίνοντας την επιλογή στις νέες επιχειρήσεις να μπορούν να αξιοποιήσουν το σύνολο αυτών, ενώ στις παλιές να έχουν πρόσβαση μόνο στο τρίτο και τέταρτο κίνητρο.

Σκοπός του συγκεκριμένου νόμου ήταν να μεταφερθεί το βάρος της ανάπτυξης στις ίδιες τις επιχειρήσεις, με τις νέες διαδικασίες αξιολόγησης και παρακολούθησης της υλοποίησης του έργου, έχοντας ως ελάχιστη ίδια συμμετοχή το 40% του συνολικού προϋπολογισμού της επένδυσης. Με αυτό τον τρόπο δίνονταν ξεκάθαρα υποχρεώσεις και δικαιώματα στον κάθε επενδυτή. Επιπροσθέτως, μέσω αυτών των κινήτρων δίνονταν η δυνατότητα να αναπτυχθούν δικτυώσεις μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων και να υπάρξει ευελιξία στην παραγωγική διαδικασία. Αξίζει να αναφερθεί, ότι ορισμένες ρυθμίσεις του νόμου 2601/1998, τόσο ουσιαστικές όσο και διαδικαστικές, αξιοποιήθηκαν από το πενταετές πρόγραμμα ελληνικής αναπτυξιακής βοήθειας, δηλαδή το γνωστό "Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων" (ΕΣΟΑΒ), προκειμένου να ενισχυθούν (προϋπολογισμός 110 εκατ. Ευρώ και ποσοστό ενίσχυσης 30%) ιδιωτικές επενδύσεις που θα πραγματοποιούνται στις βαλκανικές χώρες.

Έπειτα από έξι χρόνια εφαρμογής και λειτουργίας, ο συγκεκριμένος νόμος αποδείχθηκε πολύπλοκος και λεπτομερής και φαίνεται ότι δόθηκε έμφαση στο κίνητρο της επιχορήγησης. Επιπροσθέτως, αποδείχθηκε ότι δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στις νέες επιχειρήσεις, οι οποίες και έλαβαν μεγαλύτερο μέρος της εγκεκριμένης χρηματοδότησης. Δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί η απουσία του ουσιαστικού ελέγχου της αποτελεσματικότητας του μηχανισμού αξιολόγησης, επιλογής και προώθησης των επενδυτικών σχεδίων που ενώ τα προβλεπόμενα τυπικά κριτήρια αξιολόγησης των επενδύσεων ήταν σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα αξιολόγησης, τελικά δεν ακολουθήθηκαν (Νικολαΐδης, Χριστοπούλου, Καρασάββογλου κ.α., 2009).

4.2 Αναπτυξιακός Νόμος Ν.3299/2004

Το 2004 αντικαθίσταται ο νόμος 2601/1998 με τον αναπτυξιακό Ν.3299/2004, έχοντας ως σκοπό την ισόρροπη ανάπτυξη, την αύξηση της απασχόλησης, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την προώθηση της τεχνολογικής αλλαγής και καινοτομίας, την εξοικονόμηση ενέργειας, την προστασία του

περιβάλλοντος καθώς και την επίτευξη της περιφερειακής σύγκλισης. Με το νέο αυτό θεσμικό πλαίσιο επιδιωκόταν να παρασχεθούν ενισχύσεις στις ιδιωτικές επενδύσεις μέσω πιο αποτελεσματικών κινήτρων, τα οποία θα συμβάλουν στην αύξηση των επενδύσεων και στη συνέχεια στην ανάπτυξη της οικονομίας (Εισηγητική Έκθεση, 2004).

Αξίζει να αναφερθεί ότι το 2004 είναι μία περίοδος μεγάλης ανάπτυξης για τη χώρα μας λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων, των μεγάλων έργων υποδομής που πραγματοποιήθηκαν καθώς και τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 10 νέα κράτη-μέλη.

Τα επενδυτικά κίνητρα που δόθηκαν από τον συγκεκριμένο νόμο είναι :

- Επιχορήγηση
- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing)
- Φοροαπαλλαγή από την καταβολή του φόρου εισοδήματος
- Επιδότηση κόστους των δημιουργούμενων θέσεων εργασίας

Η μεγαλύτερη διαφορά με τον προηγούμενο νόμο είναι ότι τα κίνητρα μπορούσαν να επιλεχθούν, αυτοτελώς ή/και συνδυαστικά, από όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτου του χρόνου λειτουργίας τους.

Παράλληλα, εισάγεται το κίνητρο για τις νέες θέσεις εργασίας, οι οποίες επιδοτούνται για τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας της επιχείρησης. Τα κίνητρα αυτά δημιουργούν νέες επιλέξιμες δραστηριότητες σε όλους τους τομείς οι οποίοι προσπαθούν να προσαρμοστούν στις νέες ανάγκες και τάσεις που προτάσσει πλέον η οικονομία. Το ύψος των ενισχύσεων διαμορφώνεται αναλογικά, βάσει του μεγέθους των επιχειρήσεων καθώς χωρίζονται σε πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες. Συνεπώς, οι ενισχύσεις δίνονται με βάση την περιοχή που πραγματοποιείται η επένδυση αλλά και την κατηγορία στην οποία ανήκει. Παράλληλα, η φορολογική απαλλαγή κατά κανόνα παρέχεται σε ποσοστό 100%, ενώ η επιδότηση για την απασχόληση με την επιχορήγηση βρίσκονται σχεδόν στα ίδια ποσοστά, τα οποία έχουν προκύψει και από τον ισχύοντα Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων.

Η παρακολούθηση και ο έλεγχος της εξέλιξης κάθε έργου πραγματοποιείται από τους ίδιους τους αρμόδιους δημόσιους φορείς. Επιπλέον, συστάθηκαν γνωμοδοτικές επιτροπές για την αξιολόγηση των προτάσεων, τις ενστάσεις, καθώς και αρμόδια όργανα για τον έλεγχο των επενδύσεων. Το ποσό των επιχορηγήσεων δίνεται σε δύο δόσεις, με την ολοκλήρωση του πρώτου μισού του έργου και έπειτα με την ολοκλήρωση και την έναρξη παραγωγικής λειτουργίας του, ενώ δίνεται η δυνατότητα

προκαταβολής έως 50% της επιχορήγησης με την προσκόμιση ισόποσης εγγυητικής επιστολής.

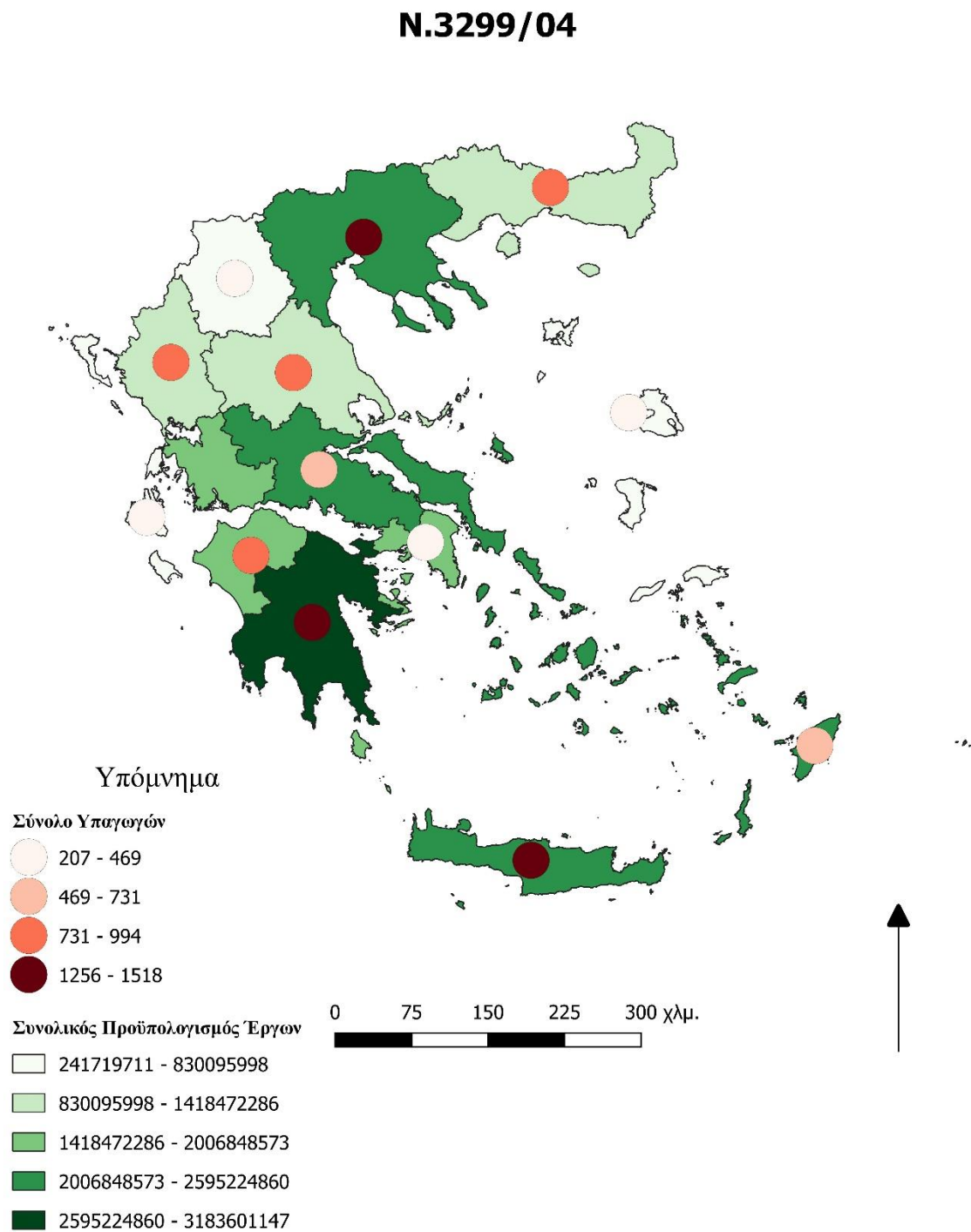
Η ισχύς του νομού ήταν αρχικά για έξι χρόνια έως 2010, ενώ στο μεγάλο αριθμό επενδυτικών σχεδίων που εγκρίθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις του δόθηκαν διαδοχικές παρατάσεις σχεδόν μέχρι σήμερα. Ο βασικότερος λόγος στην αξιολογική διαδικασία των προτάσεων που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο του εν λόγω νόμου είναι αφενός οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και αφετέρου ο τεράστιος όγκος των προτάσεων που υποβλήθηκαν από τους ενδιαφερόμενους φορείς στον οποίο δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν οι αρμόδιες Υπηρεσίες υποδοχής, αξιολόγησης και παρακολούθησης αυτών, Υπουργείο Ανάπτυξης και Περιφέρειες της χώρας. Ειδικά όταν με τροποποίηση του νόμου δόθηκε η δυνατότητα ενίσχυσης ακόμη και πολύ μικρών φωτοβολταϊκών πάρκων ο αριθμός των υποβληθέντων προτάσεων αυξήθηκε σημαντικά δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο το έργο των Υπηρεσιών με τους διαθέσιμους πεπερασμένους πόρους. Σημαντικές καθυστερήσεις στο αρχικό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των έργων παρατηρήθηκαν και κατά την αδειοδοτική διαδικασία αρκετών επενδύσεων από τις αρμόδιες Υπηρεσίες. Άξιο αναφοράς είναι και η έντονη οικονομική κρίση που βίωνε η χώρα, καθώς πολλοί ανέστειλαν ή/και διέκοψαν την υλοποίηση των επενδυτικών τους σχεδίων λόγω οικονομικής αδυναμίας. Βεβαίως όλα αυτά προκαλούν αργούς ρυθμούς στις υλοποιήσεις και επιδρούν τόσο στην ανάπτυξη όσο και στην απασχόληση, η οποία διαφοροποιείται πολύ από τον αρχικό σχεδιασμό. Επιπλέον, θα πρέπει το ΠΔΕ, από το οποίο προέρχονται οι επιχορηγήσεις και οι λοιπές μορφές κεφαλαιακών κινήτρων για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, να ενισχυθεί αξιοποιώντας τόσο εθνικούς πόρους όσο και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, ΕΣΠΑ, δίνοντας έμφαση στις δημόσιες επενδύσεις και στις περιφέρειες που βρίσκονται σε μεγαλύτερη υστέρηση (Ψυχάρης & Καλλιώρας, 2013).

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί, συγκεντρωτικά οι αδυναμίες που εντοπίστηκαν στον τρόπο διαχείρισης των επενδυτικών κινήτρων και προκάλεσαν καθυστερήσεις στην υλοποίηση του νόμου είναι οι εξής :

- Λόγω των συνεχόμενων παρατάσεων της ολοκλήρωσης των επενδυτικών σχεδίων του εν λόγω νόμου και των περιορισμένων πόρων τα τελευταία χρόνια του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων πραγματοποιούνται με σχετική καθυστέρηση οι εκταμιεύσεις των εγκεκριμένων ποσών.

- Χρονοβόρες διαδικασίες αξιολόγησης προκειμένου για την υπαγωγή των υποβεβλημένων προτάσεων και ελέγχου μετέπειτα της ολοκλήρωσης των επενδύσεων που υπήχθησαν, λόγω μεγάλου πλήθους έργων. Ο συγκεκριμένος νόμος υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής στους επιχειρηματικούς κύκλους.
- Υπέρογκη γραφειοκρατία, λόγω των πολλαπλών απαιτούμενων εγγράφων και δικαιολογητικών στα στάδια αξιολόγησης, ελέγχου και εκταμίευσης ενισχύσεων.
- Μεγάλος αριθμός προτάσεων φωτοβολταϊκών έργων, κυρίως μικρής ισχύος με ελάχιστη προσφορά στη συνολική αναπτυξιακή πορεία κυρίως λόγω μη δημιουργίας νέων θέσεων εργασίων.
- Περιορισμένη περιφερειακή επίδραση.

Γράφημα 1. Χάρτης GIS Προϋπολογισμού επενδύσεων και συνόλου υπαγωγών N.3299/2004

4.2.1 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τον Χάρτη, παρατηρούμε ότι στην Περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται ο μεγαλύτερος αριθμός υπαγόμενων έργων ενώ στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ο μικρότερος. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου έλαβε το μεγαλύτερο ποσό επιχορήγησης. Σχετικά με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, εκτός από ότι πραγματοποιήθηκαν οι λιγότερες υπαγωγές έλαβε και την μικρότερη ενίσχυση.

Αναλύοντας τους Πίνακες 6, 7 και 8 του Παραρτήματος, σε επίπεδο περιφερειών και νομών ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων, τους τομείς δραστηριότητας καθώς και τα επενδυτικά κίνητρα που δόθηκαν καταλήγουμε σε κάποια συμπεράσματα. Σε όλες τις περιφέρειες, πλην της Αττικής, υλοποιούνται επενδύσεις σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Η Περιφέρεια Αττικής είναι η μόνη περιφέρεια, στην οποία παρατηρούνται υψηλά μεγέθη και στις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις. Βέβαια και στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας παρατηρούνται υψηλά μεγέθη για μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις, κυρίως λόγω του νομού Θεσσαλονίκης. Συνεπώς, τα δύο μητροπολιτικά κέντρα λαμβάνουν ενισχύσεις κυρίως για μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις.

Σε ότι αφορά τον τομέα δραστηριότητας, στις περισσότερες περιφέρειες υπερισχύει η μεταποίηση με ποσοστά άνω του 50%. Εξάιρεση αποτελούν οι Περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Νοτίου Αιγαίου με υπερίσχυση του τομέα του τουρισμού με ποσοστό άνω των 70%. Παράλληλα, η Περιφέρεια Αττικής έχει δύο τομείς δραστηριότητας που υπερισχύουν, αυτούς της μεταποίησης και των υπηρεσιών, ενώ αντίστοιχα η Περιφέρεια Ηπείρου της μεταποίησης και του τουρισμού.

Μεγάλο ενδιαφέρον έχουν και τα ποσά επιχορήγησης που έχουν διατεθεί σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς παρατηρείται ότι κάποιες περιφέρειες είχαν μεγαλύτερα συνολικά ποσά ενίσχυσης σε τομείς που δεν είχαν συγκριτικό πλεονέκτημα, όπως στην Περιφέρεια Κρήτης και Ηπείρου, όπου με τα μισά έργα στον τομέα του τουρισμού έλαβαν διπλάσιο ποσό ενίσχυσης από ότι στον τομέα της μεταποίησης. Ένα ακόμη παράδειγμα είναι και στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, η οποία έλαβε για τον τουρισμό και την μεταποίηση τα ίδια σχεδόν χρήματα, αν και υλοποίησε κατά το ήμισυ έργο στον τομέα του τουρισμού.

Επιπροσθέτως, αναφορικά με τα κίνητρα, οι φορείς όλων των επενδυτικών σχεδίων φαίνεται ότι επέλεξαν το κίνητρο της επιχορήγησης. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι η συνήθης πρακτική των Ελλήνων επιχειρηματιών είναι να

Γράφημα 2. Σύνολο Επένδυσης Ν.3299/2004

Σύνολο Επενδύσεων ανά Περιφέρεια Ν3299/04

Ο σχεδιασμός του έχει στηριχθεί στο δεδομένο ισχύον Πλαίσιο που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων, όπου αποτυπώνονται οι τομείς που δύνανται να ενισχυθούν και αυτοί που πρέπει να

εξαιρεθούν από τις κρατικές ενισχύσεις. Μία πολύ σημαντική εξαίρεση αποτέλεσαν τα φωτοβολταϊκά, τα οποία δεν συμβάλλουν στην ανάπτυξη.

4.3.1 Καθεστώτα

Ο νέος αναπτυξιακός προβλέπει 3 γενικά και 4 ειδικά καθεστώτα επενδύσεων.

4.3.1.1 Γενικά καθεστώτα

- Γενική επιχειρηματικότητα
- Τεχνολογική ανάπτυξη
- Περιφερειακή συνοχή

4.3.1.2 Ειδικά καθεστώτα

- Επιχειρηματικότητα των νέων
- Μεγάλα επενδυτικά σχέδια
- Ολοκληρωμένα πολυετή επιχειρηματικά σχέδια
- Σχέδια συνέργειας και δικτύωσης

4.3.2 Αναπτυξιακά κίνητρα

Αναπτυξιακά κίνητρα του νέου αναπτυξιακού είναι τα κάτωθι:

- Επιχορήγηση
- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing)
- Φοροαπαλλαγή

Τα ποσοστά του κάθε κινήτρου που θα διατίθεται διαμορφώθηκαν ανάλογα με το μέγεθος επιχείρησης και τον τόπο εγκατάστασης της επένδυσης. Ως προς το μέγεθος ο διαχωρισμός διαμορφώνεται σύμφωνα με τον Γενικό Απαλλακτικό Κανονισμό 800/2008 σε πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις. Από την άλλη, ως προς τον τόπο ο διαχωρισμός διαμορφώνεται σύμφωνα με τον νέο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων σε τρεις ζώνες.

Πιο αναλυτικά, στη Ζώνη Α περιλαμβάνεται η Αττική με την Βοιωτία, στη Ζώνη Β περιλαμβάνονται οι νομοί με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο του 75% του εθνικού μέσου όρου και στη Ζώνη Γ οι νομοί με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% του εθνικού μέσου όρου. Στον παρακάτω πίνακα διαφαίνεται η ανάλυση που προηγήθηκε.

Πίνακας 2. Ποσοστά Ενισχύσεων Ν. 3908/2011 Ανάλογα με Ζώνη Εγκατάστασης και Μέγεθος Επιχείρησης.

	Μεγάλες	Μεσαίες	Μικρές	Πολύ Μικρές
Ζώνη Α	15%	20%	25%	25%
Ζώνη Β	30%	35%	40%	40%
Ζώνη Γ	40%	45%	50%	50%

Τα κίνητρα μπορούν να αξιοποιηθούν μεμονωμένα είτε συνδυαστικά, έχοντας ως προϋπόθεση να μην ξεπεραστούν συνολικά τα ποσοστά, όπως έχουν διαμορφωθεί από τον άνω πίνακα. Σε αυτόν το νόμο επιδιώκεται να ενισχυθούν με φορολογικά κίνητρα η γενική επιχειρηματικότητα, τα μεγάλα και τα ολοκληρωμένα πολυετή επενδυτικά σχέδια, ενώ οι περιορισμένοι πόροι του ΠΔΕ προσφέρονται σε επιχορηγήσεις των καθεστώτων τεχνολογικής ανάπτυξης, νεανικής επιχειρηματικότητας, συνέργειας δικτύωσης καθώς και περιφερειακής συνοχής.

Λόγω της σημαντικότητας της ενίσχυσης της περιφερειακής συνοχής, οι πόροι κατανέμονται ανά περιφέρεια, υπολογίζοντας το επίπεδο ανάπτυξης και έχοντας σαν βασικό στόχο την ενίσχυση των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών, ενώ γενικά οι πόροι κατανέμονται ετησίως τόσο στα γενικά όσο και στα ειδικά καθεστάτα. Φαίνεται επομένως ότι υπάρχει περιφερειακή διάσταση που στους προηγούμενους νόμους δεν υπήρχε τόσο έντονη.

4.3.3 Καινοτομίες

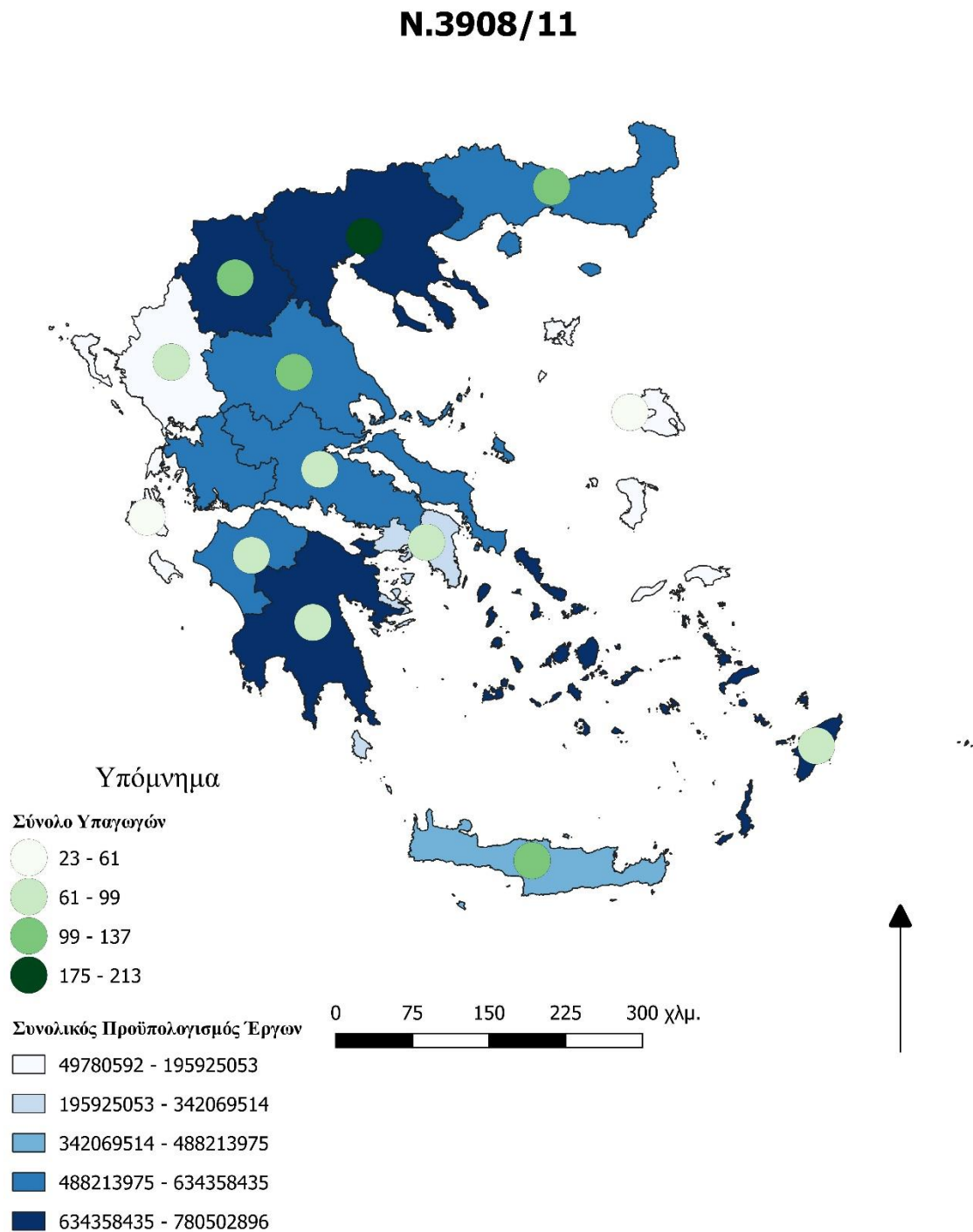
Μία πολύ σημαντική καινοτομία σε αυτό το νόμο είναι όπως έχει ήδη αναφερθεί, το ετήσιο ύψος των συνολικών επιχορηγήσεων και φορολογικών απαλλαγών που είναι συγκεκριμένο και προκαθορισμένο. Μία άλλη καινοτομία αποτελεί η αξιολόγηση, η οποία οριοθετείται χρονικά και από εξωτερικούς αξιολογητές και πραγματοποιείται με συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης, βάσει Οδηγού Αξιολόγησης, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια, την περιφερειακή συνοχή και την απασχόληση. Η σύσταση του Εθνικού Μητρώου Πιστοποιημένων Αξιολογητών (ΕΜΠΑ) και το Εθνικό Μητρώο Πιστοποιημένων Ελεγκτών (ΕΜΠΕ) μετέβαλε το σύστημα αξιολόγησης και ελέγχου των επενδυτικών σχεδίων, μέσω της θέσπισης σημαντικών ρυθμίσεων. Απαρτίζονται από στελέχη δημοσίων υπηρεσιών και ιδιώτες επιστήμονες, που επιλέγονται κατόπιν δημόσιας πρόσκλησης και στη βάση κριτηρίων, όσο και ως προς τις διαδικασίες, ιδιαίτερα της αξιολόγησης, που πλέον πραγματοποιείται από τους

αξιολογητές – μέλη του ΕΜΠΑ και από συστημένα για το σκοπό αυτό συλλογικά όργανα, με συμμετέχοντες, στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών αλλά και μέλη του ΕΜΠΑ.

Επιπλέον, μία καινοτομία που βοήθησε πολύ κυρίως τους επενδυτές είναι η σύσταση γραφείων εξυπηρέτησης επενδυτών στο Υπουργείο Ανάπτυξης και σε κάθε Περιφέρεια. Επιπροσθέτως, οι αιτήσεις των επενδυτικών σχεδίων ξεκίνησαν να καταγράφονται στο Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) ήδη από την αίτηση και την αξιολογική διαδικασία παρέχοντας έτσι με αναλυτικό και πιο διαφανή τρόπο τα απαραίτητα στοιχεία. Αυτό είναι αρκετά χρήσιμο για τους ίδιους τους υπαλλήλους που χειρίζονται τους φακέλους των επενδύσεων μέχρι και την αποπληρωμή του έργου, εφόσον τα πάντα βρίσκονται στον «ηλεκτρονικό φάκελο» της επένδυσης, αλλά και την αξιοπιστία της Υπηρεσίας στους ελέγχους που πραγματοποιούνται από οποιοδήποτε εθνικό ή/και ευρωπαϊκό όργανο (Σώμα Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης, ΣΔΟΕ, ΕΔΕΛ, Ελεγκτικό Συνέδριο κα).

Συμπεραίνουμε επομένως ότι ο συγκεκριμένος νόμος απλοποίησε κατά πολύ τις διαδικασίες και τη γραφειοκρατία ελαχιστοποιώντας την άσκοπη καθημερινή επαφή του κάθε επενδυτή με την υπηρεσία και ενσωματώνοντας διαδικασίες με περισσότερη διαφάνεια κατά την αξιολόγηση και την έγκριση των επενδυτικών σχεδίων. Παρά ταύτα, η οικονομική κρίση, η οποία εκείνη την περίοδο ήταν στο βαθύτερο σημείο, δεν γινόταν να μην επηρεάσει την επενδυτική δραστηριότητα, η οποία για ακόμα μία φορά ανεστάλη ή και διεκόπη σε αρκετές περιπτώσεις επενδυτικών σχεδίων.

Γράφημα 3. Χάρτης GIS Προϋπολογισμού επενδύσεων και συνόλου υπαγωγών N.3908/2011

4.3.4 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τον Χάρτη, μπορούμε να διακρίνουμε ότι στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας έχουν υπαχθεί τα περισσότερα επενδυτικά έργα, ενώ στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου τα λιγότερα, λαμβάνοντας μεγαλύτερο ποσό ενίσχυσης η Περιφέρεια Πελοποννήσου και μικρότερο η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Αναλύοντας τους Πίνακες 9, 10 και 11 του Παραρτήματος, σε επίπεδο περιφερειών και νομών ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων, τους τομείς δραστηριότητας καθώς και τα επενδυτικά κίνητρα που δόθηκαν καταλήγουμε στα κάτωθι συμπεράσματα. Αρχικά, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έλαβε και την μικρότερη ενίσχυση. Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες επενδύσεις αφορούν πολύ μικρές επιχειρήσεις, όμως υπάρχουν πολλοί νομοί με επενδυτικά σχέδια μεγάλων επιχειρήσεων συνολικά πάνω από δέκα, οι οποίοι είναι νομοί Αττικής, Ροδόπης Μαγνησίας, Θεσσαλονίκης, Βοιωτίας και Κυκλάδων.

Όσον αφορά τον τομέα δραστηριότητας υπερισχύει αυτός της μεταποίησης με ποσοστό άνω του 50% για τις περισσότερες περιφέρειες. Διαφοροποίηση υπάρχει στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Κρήτης όπου υπερισχύει ο τομέας της μεταποίησης αλλά και του τουρισμού. Παράλληλα, στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Νοτίου Αιγαίου επικρατεί ο τομέας δραστηριότητας του τουρισμού έχοντας υψηλό ποσοστό. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δόθηκαν σχεδόν ίδια ποσά ενίσχυσης στον τομέα της μεταποίησης και του τουρισμού ενώ τα υπαγόμενα έργα του τουρισμού είναι πενταπλάσια σχεδόν σε σχέση με της μεταποίησης.

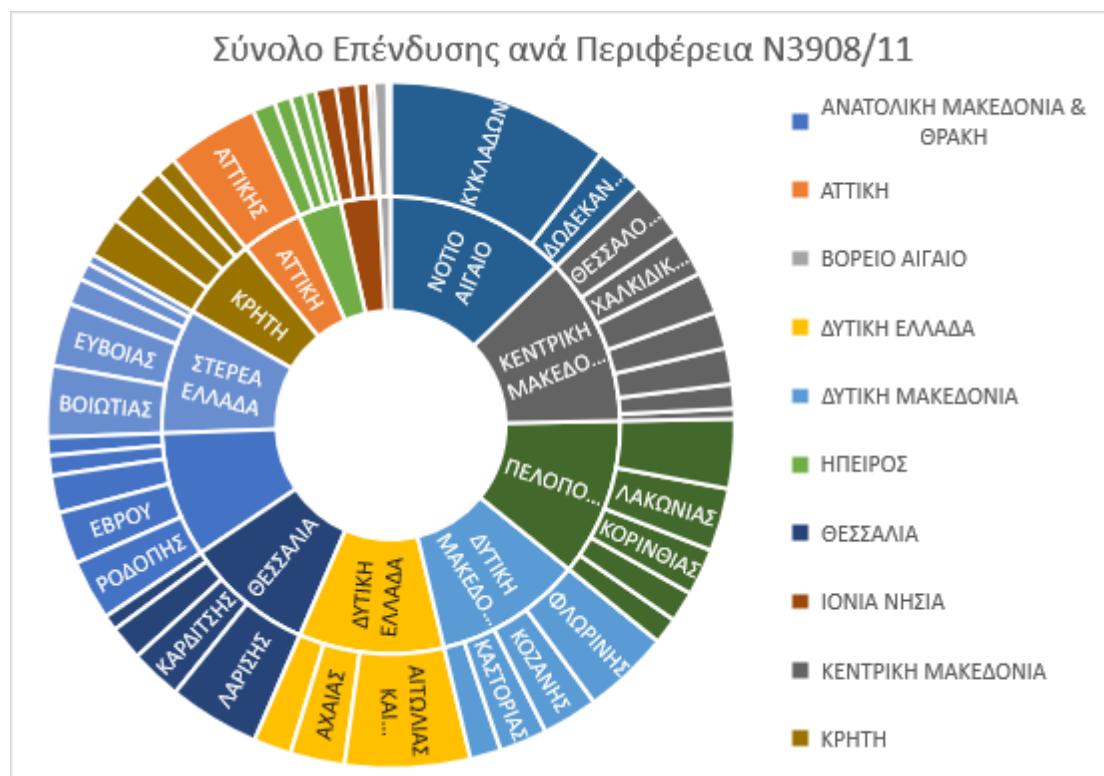
Αναφορικά με τα κίνητρα, το κίνητρο της επιδοτούμενης νέας θέσης εργασίας έχει επιλεγεί σε όλους τους νομούς, με τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης να κατέχουν τις υψηλότερες θέσεις. Οι Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας λαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στην αξιοποίηση του συγκεκριμένου κινήτρου.

Οι επενδυτές σε όλες τις περιφέρειες επιλέξαν το κίνητρο της επιχορήγησης για την υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου τους. Μία σημαντική παρατήρηση που προκύπτει από την ανάλυση του πίνακα στο Παράρτημα είναι η σημαντικότητα των δανείων, τα οποία δεν αποτελούν αναπτυξιακό κίνητρο, αλλά μέρος του χρηματοδοτικού σχήματος της επένδυσης. Πιο συγκεκριμένα, δόθηκε η δυνατότητα για το ποσό που προβλέπεται να καλυφθεί με τραπεζικό δανεισμό να χρηματοδοτείται με δάνεια χαμηλού κόστους από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που συνεργάζονται με το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε).

προϋπόθεση είναι ότι το όφελος της χρηματοδότησης συνυπολογίζεται στο συνολικό ποσοστό ενίσχυσης το οποίο όμως δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια που έχουν τεθεί μέσω του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων.

Από την άλλη πλευρά, το κίνητρο της χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν επιλέχθηκε καθόλου ή από πολύ λίγους νομούς. Ενώ, το κίνητρο της φορολογικής απαλλαγής επιλέχτηκε από όλες τις επιχειρήσεις των Περιφερειών, με μεγαλύτερο ποσοστό στους νομούς Αττικής, Θεσσαλονίκης, Αχαΐας, Καστοριάς Λαρίσης, Ηρακλείου, Χανίων, Κυκλάδων και Βοιωτίας. Ως προς το συνολικό επίπεδο το κίνητρο αυτό αποτέλεσε το 4,37% του συνολικού κόστους επένδυσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει με 11% η περιφέρεια Θεσσαλίας και το μικρότερο με 0,38% των Ιονίων Νήσων ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες κυμάνθηκαν από 3%-7% της συνολικής επένδυσης. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι τόσο η καθολική επιλογή του όσο και τα υψηλά ποσοστά στο συνολικό κόστος της επένδυσης, οφείλονται κατά βάση στη δεδομένη κατάσταση που βρισκόταν η εθνική οικονομία. Λόγω της οικονομικής κρίσης που ταλάνιζε την χώρα, δεν δόθηκε η επιλογή, κυρίως την πρώτη περίοδο της ισχύς του, για επιχορήγηση παρά μόνο για το κίνητρο της φορολογικής απαλλαγής, ώστε να αποδεσμευθούν οι επιχειρήσεις από τις κρατικές επιχορηγήσεις.

Γράφημα 4. Σύνολο Επένδυσης Ν.3908/2011

5 Ο Νέος Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016

Ο νέος αναπτυξιακός νόμος, ο οποίος αντικατέστησε τον 3908/2011, έχει τίτλο "Θεσμικό Πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων ενισχύσεων επενδύσεων για την Περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας", και στοχεύει στη δημιουργία νέων επενδύσεων και νέων θέσεων εργασίας. Πριν τον αναλύσουμε καλό είναι να παρουσιαστεί μία συγκριτική μελέτη-αποτίμηση των προηγούμενων νόμων, στους οποίους στηρίχτηκε αυτός ο νέος αναπτυξιακός.

5.1 Αποτίμηση προηγούμενων αναπτυξιακών Νόμων

Στον κάτωθι πίνακα διακρίνονται συγκεντρωτικά τα στοιχεία των τριών τελευταίων νόμων και μπορούμε να αντλήσουμε πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα τόσο για την ενίσχυση όσο και για το μέγεθος των επιχειρήσεων και τη δημιουργούμενη απασχόληση. Αρχικά παρατηρούμε ότι στο νόμο 3299/2004 εγκρίθηκε συνολικά πολύ μεγαλύτερος αριθμός επενδύσεων σχεδόν πέντε φορές περισσότερος από τον 2601/1998, δίνοντας και ένα υπέρογκο πόσο ενισχύσεων συγκριτικά με τους άλλους δύο, 2601/1998 και 3908/2011, ενισχύσεων αλλά και γενικότερα ύψος εγκεκριμένων επενδύσεων. Ενδιαφέρον συμπέρασμα είναι ότι ο 3908/2011 είχε τις λιγότερες νέες εγκεκριμένες θέσεις απασχόλησης ενώ ταυτόχρονα υψηλό ενώ η μέση δαπάνη ανά θέση εργασίας είναι πολύ μεγαλύτερη από τους άλλους δύο. Παρακάτω θα αναλύσουμε κάποια ακόμα συμπεράσματα συγκριτικά για τους ήδη υπάρχοντες νόμους, όπου θα μας βοηθήσει ο κάτωθι πίνακας.

Πίνακας 3. Στοιχεία Παλαιότερων Νόμων

Δείκτης	ν.2601/98	ν.3299/04	ν.3908/11
Αριθμός εγκεκριμένων Επενδύσεων (1)	2.725	10.459	1.276
Ύψος εγκεκριμένων Επενδύσεων (2)	3.590.158.365	22.464.740.784	6.021.766.328
Ενισχύσεις (3)	1.065.339.631	9.155.598.959	1.991.038.154
Νέες εγκεκριμένες θέσεις (4)	29.242	39.669	6.167
Ενισχύσεις ως % των επενδύσεων (3/2)	29.67%	40.76%	33.06%
Μέσο μέγεθος επένδυσης (2/1)	1.317.489	2.147.886	4.719.253
Μέσο μέγεθος Ενίσχυσης (3/1)	390.950	875.380	1.560.375
Μέση επενδυτική δαπάνη ανά θέση εργασίας (2/4)	122.774	566.305	976.450
Μέση ενίσχυση ανά θέση εργασίας (3/4)	36.432	230.800	322.854
Μέσος αριθμός εγκεκριμένων νέων θέσεων εργασίας ανά επένδυση (4/1)	10.7	3.8	4.8

5.1.1 Μέγεθος επενδυτικών σχεδίων. Χωρίς να υπάρχει ρητή διατύπωση αναφορικά με το μέγεθος των επενδυτικών σχεδίων και στους τρεις αυτούς νόμους παρατηρήθηκε μία αυξανόμενη συγκέντρωση των επενδυτικών ενισχύσεων κυρίως στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

5.1.2 Περιφερειακή σύγκλιση. Η περιφερειακή διάσταση αποτέλεσε έναν πολύ σημαντικό στόχο των αναπτυξιακών νόμων καθώς η συνεισφορά τους θα βοηθούσε στην μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Αποδείχτηκε όμως εκ του αποτελέσματος ότι δεν ήταν εύκολο να διαπιστωθεί καθώς η αξιολόγηση στις επιπτώσεις των νόμων στην περιφερειακή σύγκλιση ήταν περιορισμένη.

Παρατηρήθηκε ότι σε επίπεδο περιφέρειας υπήρξαν αρκετές λιγότερο ανεπτυγμένες που ενώ θα έπρεπε να λάβουν μεγαλύτερα ποσοστά ενίσχυσης, τελικά δεν υλοποιήθηκαν εκεί σημαντικές επενδύσεις. Όπως συνέβη και το αντίθετο με τις περιφέρειες που ήταν περισσότερο ανεπτυγμένες τελικά να λαμβάνουν μεγαλύτερα ποσά ενισχύσεων και να πραγματοποιούνται εκεί περισσότερα επενδυτικά έργα. Μεγάλο ζήτημα προκάλεσαν οι περιφέρειες οι οποίες εμφάνισαν έντονες διακυμάνσεις στο εσωτερικό τους. Παρόλα αυτά, αξιοσημείωτο για την εδαφική συνοχή αποτελεί το γεγονός ότι η Περιφέρεια Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας συγκαταλέγονται στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες σε όρους έντασης ενισχύσεων, όμως διαχρονικά προσελκύουν και λαμβάνουν πολύ μεγάλο όγκο ενισχύσεων βάσει των επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούνται εκεί.

Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα σε κανέναν από τους τρεις νόμους να μην ακολουθείται ένα συγκεκριμένο μοτίβο ενισχύσεων στηριζόμενο στο βασικό στόχο της περιφερειακής σύγκλισης δηλαδή μεγαλύτερη ενίσχυση στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Εξετάζοντας και το επίπεδο του νομού, παρατηρούνται πολύ πιο έντονες και σημαντικές διαφοροποιήσεις, οι οποίες όμως τελικά συγκαλύπτονται στο συνολικό περιφερειακό επίπεδο. Όπως και στις περιφέρειες έτσι και στους νομούς, εκείνοι με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη προσελκύουν διαχρονικά μεγαλύτερες επενδύσεις, ενώ θα έπρεπε να γίνεται το αντίθετο.

5.1.3 Απασχόληση - ανθρώπινο δυναμικό. Ο αριθμός των νέων θέσεων εργασίας και για τους τρεις νόμους είχε εκτιμηθεί να είναι συνολικά 75.078. Αν και θεωρείται ένας μεγάλος αριθμός, δεν υπάρχει εκτίμηση για την πραγματική επίπτωση που έχει προκαλέσει καθώς οι προβλεπόμενες και οι υλοποιημένες θέσεις εργασίας έχουν διαμορφωθεί βάσει των δηλώσεων των ίδιων των επιχειρηματιών. Γενικά, έχει διαπιστωθεί ότι οι νόμοι συνέβαλαν στη δημιουργία πολλών θέσεων εργασίας, πολλές εκ των οποίων διατηρήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της ισχύος τους ακόμα και αργότερα. Εξάλλου οι επιχειρήσεις που υπάγονται στους αναπτυξιακούς νόμους οφείλουν να διατηρούν τις υφιστάμενες, αλλά και τις νέες θέσεις εργασίας για μια τριετία μετά την ολοκλήρωση του έργου οι μικρές και οι μεσαίες, ενώ για μια πενταετία οι μεγάλες.

Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι, η ασάφεια για τον τελικό συνολικό αριθμό των νέων θέσεων εργασίας λόγω των αναπτυξιακών νόμων δημιουργείται και λόγω και μη ολοκλήρωσης όλων των επενδυτικών σχεδίων τους. Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης παρατηρήθηκε ότι κάποιες επιχειρήσεις δεν κατάφεραν να διατηρήσουν τις υφιστάμενες θέσεις ή να δημιουργήσουν το σύνολο των νέων θέσεων εργασίας και για αυτό οι Υπηρεσίες αναγκάστηκαν να επιβάλλουν τα προβλεπόμενα από το νόμο πρόστιμα.

Ο νόμος 2601/1998 συνέβαλε στη δημιουργία 8,1% νέων θέσεων εργασίας σε ολόκληρη τη χώρα ενώ η συνεισφορά του σε κάποιες επιμέρους περιφέρειες ήταν σημαντικότερη. Επιπλέον, στο συγκεκριμένο νόμο η μέση επενδυτική δαπάνη ανά θέση εργασίας πενταπλασιάστηκε, ενώ η μέση επιχορήγηση ανά νέα θέση εργασίας εξαπλασιαστεί αφού υπήρχε ρητά διατυπωμένο και αποτελεί βασικό κριτήριο επιλεξιμότητας των επενδυτικών σχεδίων.

Ο νόμος Ν.3299/2004 και Ν.3908/2011 διέθεταν έντονη κλαδική διάρθρωση και σε σχέση με αυτήν διαμορφώθηκαν κενές θέσεις εργασίας. Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη ενίσχυση της απασχόλησης αποτέλεσαν τα ξενοδοχεία και ο κλάδος του τουρισμού. Παρά τη μεγάλη προσφορά στη γενική οικονομία με αυτές τις νέες θέσεις εργασίας που προέκυψαν από τους αναπτυξιακούς δεν υπάρχουν στοιχεία για το αν αφορούν εξειδικευμένη ή μη εργασία. Μόνο για τον Ν.3908/2011 υπήρξε ως κίνητρο, έχοντας την έννοια του «μπόνους» για την εξειδικευμένη εργασία, δηλαδή για τους πτυχιούχους, επομένως καταμετρήθηκαν οι νέες θέσεις.

5.1.4 Κλαδική αναδιάρθρωση και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός. Και οι τρεις αναπτυξιακοί νόμοι έχουν χαρακτηριστεί από σχετικά χαμηλό τεχνολογικό περιεχόμενο και ένταση γνώσης. Ενδιαφέρον αποτελεί ότι το 95% των επενδυτικών σχεδίων τους αφορούσε επενδύσεις χαμηλής τεχνολογίας και χαμηλής έντασης γνώσης. Λαμβάνοντας αυτά τα στοιχεία θεωρήθηκε επιτακτική η κατεύθυνση αναδιάρθρωσης στον νέο επενδυτικό νόμο βάσει και των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων.

5.1.5 Βελτίωση ανταγωνιστικότητας. Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την εκτίμηση των επιπτώσεων των αναπτυξιακών νόμων των ελληνικών επιχειρήσεων δεν μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί, καθώς σε κανένα νόμο δεν υπήρξε προαπαιτήση η συλλογή δεδομένων πριν και μετά την υπαγωγή τους. Ακόμα όμως και αν διαθέταμε τα απαραίτητα στοιχεία, για να πάρουμε επαρκή αποτελέσματα θα έπρεπε να λάβουμε υπόψη μας ότι οι νόμοι 3299/2004 και 3908/11 υλοποιήθηκαν σε περίοδο έντονης οικονομικής κρίσης, κάτι που θα ήταν αρκετά δύσκολο και θα αποτελούσε μία σύγχυση στα τελικά συμπεράσματα μας.

5.1.6 Αναπτυξιακά κίνητρα. Μία πολύ σημαντική παρατήρηση, που πρέπει να αναφερθεί είναι η εξέλιξη των τελευταίων δεκαετιών και η έμφαση που έχει δοθεί στα κίνητρα για συγκεκριμένες επενδυτικές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, στους τρεις τελευταίους νόμους ενισχύθηκαν τα οριζόντια κίνητρα τα οποία στόχευαν στην έξυπνη ανάπτυξη, την έρευνα και την καινοτομία και την ανάπτυξη ψηφιακής κοινωνίας.

Πλέον διαμορφώνονται σύγχρονα κίνητρα, ενισχύοντας τα παλιά, που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσέλκυση και ενδυνάμωση του υπάρχοντος ανθρώπινου κεφαλαίου, στην ενδυνάμωση νεοφυών επιχειρήσεων, στην απενεργοποίηση υπαρχουσών μη αξιοποιημένων ή παρωχημένων βιομηχανικών δομών (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4399/2016, 2016).

5.2 Χαρακτηριστικά ελληνικής οικονομίας

Έχοντας υπόψη την ανάλυση των προηγούμενων τριών νόμων και την αποτίμηση αυτών, λαμβάνοντας και τους σημαντικούς περιορισμούς και τις απειλές που αντιμετωπίζει την περίοδο αυτή η ελληνική οικονομία αλλά και τις δυνατότητες που έχει, διαμορφώθηκε ο νέος αναπτυξιακός νόμος, ο οποίος στοχεύει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη

και αύξηση της απασχόλησης της ελληνικής οικονομίας. Για να μπορέσουν να επιτευχθούν αυτά βασική προϋπόθεση αποτελεί η επανεκκίνηση της οικονομίας μετά από την κρίση τόσων ετών, καθώς και η αναδιάρθρωση του ελληνικού παραγωγικού συστήματος.

Ας δούμε μέσω της Swot analysis τα ισχυρά και αδύναμα σημεία του έτους 2016 για την χώρα μας.

Πίνακας 4. Swot analysis: Χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας.

Αδύναμα σημεία	Ισχυρά σημεία
Προβληματική διάρθρωση του παραγωγικού τομέα (μικρό μέγεθος επιχειρήσεων, χαμηλή τεχνολογική στάθμη και συνεργασία μεταξύ τους, χαμηλή προστιθέμενη αξία, εξωστρέφεια και καινοτομία κ.α.).	Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.
Προβληματικός ρόλος του κράτους.	Δυναμικοί κλάδοι.
Χαμηλή ροπή προς την επιχειρηματικότητα, ιδιαίτερα επιχειρηματικότητα αξιοποίησης ευκαιριών όχι επιχειρηματικότητα ανάγκης.	Διαθέσιμοι πόροι.
Χαμηλά αποθέματα κοινωνικού κεφαλαίου (social capital).	Σημαντική διασπορά Ελλήνων μεταναστών: Όχι μόνο ως πηγή εισροής κεφαλαίων ή παλιννόστησης αλλά και ως σημαντικού «αγωγού» διασύνδεσης του παραγωγικού ιστού της χώρας με σημαντικά παραγωγικά και καινοτόμα διεθνή κέντρα.

5.3 Ειδικές Κατηγορίες Ενισχύσεων

Για να θεωρηθεί μία περιοχή ειδική θα πρέπει να αποτελείται από κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κυρίως μορφολογικά, γεωγραφικά και πληθυσμιακά. Πιο συγκεκριμένα τέτοιες κατηγορίες ενισχύσεων είναι οι εξής :

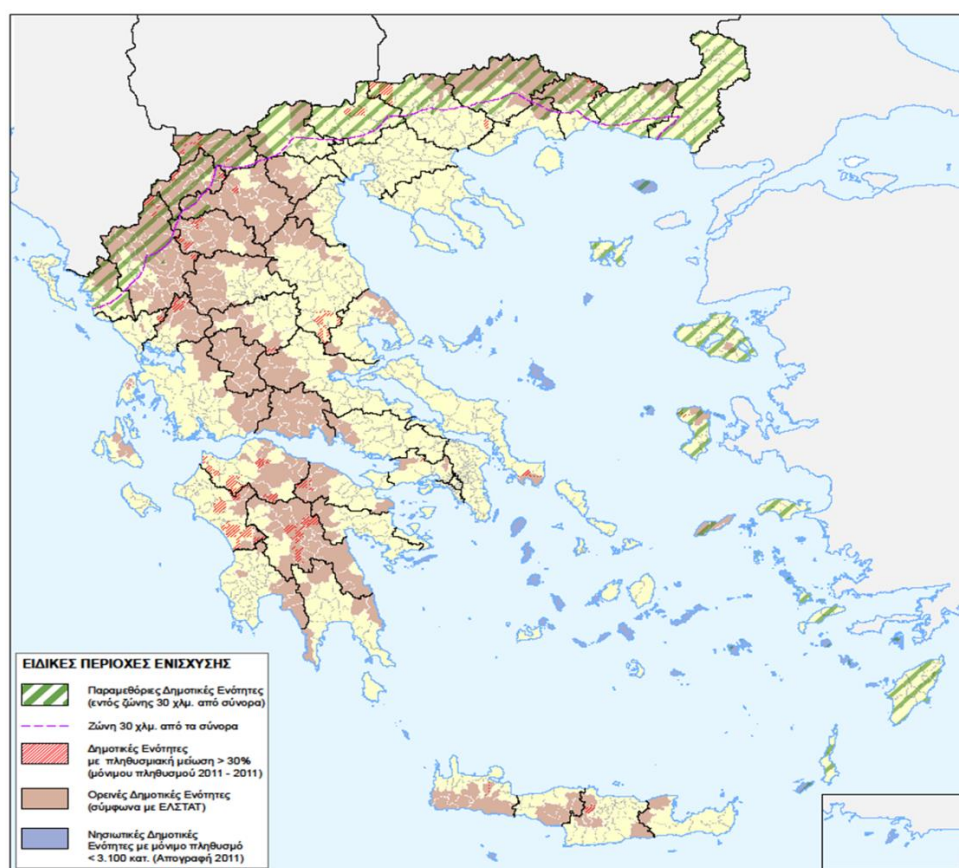
- Εξωστρεφείς, οι οποίες αποτελούνται από ΜΜΕ που αύξησαν την εξωστρέφεια τους τα τελευταία χρόνια.
- Καινοτόμες, οι οποίες αποτελούνται από ΜΜΕ με δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης μεγαλύτερες του 10% του συνόλου των λειτουργικών τους δαπανών.
- Ανεξάρτητες ΜΜΕ, οι οποίες βρίσκονται σε διαδικασία συγχώνευσης

10%.

- Επιχειρήσεις οι οποίες εμφανίζουν αύξηση της απασχόλησης τους μεγαλύτερη του

- Συνεταιρισμοί, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις
- Κλάδοι τεχνολογίας, πληροφορικής, επικοινωνίας
- Επιχειρήσεις οι οποίες επιτυγχάνουν αυξημένη προστιθέμενη αξία.
- Επιχειρήσεις, όπου το επενδυτικό σχέδιο υλοποιείται σε οργανωμένους υποδοχείς
- Επιχειρήσεις, όπου το επενδυτικό σχέδιο υλοποιείται σε ειδικές περιοχές, όπως:
 - ο Ορεινές
 - ο Παραμεθόριες
 - ο Νησιά, εξαιρούνται τα μεγάλα
 - ο Με μείωση μόνιμου πληθυσμού μεγαλύτερη του 30%
 - ο Με έντονες μεταναστευτικές ροές

Γράφημα 5. Ειδικές Περιοχές Ενίσχυσης

5.4 Καινοτομίες νέου αναπτυξιακού νόμου

Ο νόμος αυτός λαμβάνοντας υπόψη και όσους έχουν ήδη προηγηθεί αποτελείται από πολλές καινοτομίες. Αρχικά, δεν αποτελεί ένα γενικό νόμο, καθώς προσδιορίζει με σαφήνεια σε ποιους τομείς αναφέρεται και τους στόχους του, επιδιώκοντας την ενίσχυση της εξωστρέφειας, τη μείωση της γραφειοκρατίας και την συγχώνευση μικρών επιχειρήσεων. Μία άλλη καινοτομία είναι το πλαφόν που διαμόρφωσε το ύψος της ενίσχυσης που λαμβάνει ένα επενδυτικό σχέδιο το οποίο διαφοροποιείται αναλόγως αν αφορά επιχείρηση ή όμιλο.

Σημαντική καινοτομία αποτέλεσε η ενίσχυση του κινήτρου της φοροαπαλλαγής διότι με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η απόδοση, φτάνοντας μέχρι το 45% των συνολικών ενισχύσεων ποσοστό κοντά στο αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι 54% και πολύ διαφοροποιημένο από το μέχρι σήμερα που ήταν κοντά στο 5%. Επιπλέον, δίνεται ιδιαίτερα μεγάλη έμφαση στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και κυρίως την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών.

Για να επιτευχθεί η συγκεκριμένη καινοτομία ενισχύεται κυρίως η επιδότηση με άμεσες κεφαλαιακές ενισχύσεις. Επιπροσθέτως, ο νόμος αυτός εισάγει τις διαδικασίες αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του νόμου σε δύο στάδια, κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του αλλά και εκ των υστέρων, δίνοντας εμπεριστατωμένα συμπεράσματα ώστε να πραγματοποιηθούν απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις. Ως εξέλιξη των υπολοίπων αναπτυξιακών νόμων επιδιώκει την απλοποίηση των διαδικασιών αλλά και την διαφάνεια, καθώς όλα τα στοιχεία υποβάλλονται αποκλειστικά ηλεκτρονικά μειώνοντας έτσι τη γραφειοκρατία και τον χρόνο που χρειάζεται για το κάθε σχέδιο αλλά ταυτόχρονα εξασφαλίζεται και το δημόσιο συμφέρον. Τα στοιχεία καταγράφονται μέσω του ΠΣΚΕ, από το οποίο πραγματοποιείται και η παρακολούθηση και η εξαγωγή συμπερασμάτων για κάθε επενδυτικού σχεδίου. Σε αυτό συμβάλει το ΕΜΠΑ και ΕΜΠΕ με την αξιολόγηση και τον έλεγχο που πραγματοποιούν. Παρατηρούμε, ότι οι σχετικές ρυθμίσεις για το ΕΜΠΑ και ΕΜΠΕ, που ίσχυαν στο νόμο 3908/2004 υιοθετήθηκαν και από τον ισχύοντα αναπτυξιακό νόμο 4399/2016 και μάλιστα συστηματοποιήθηκαν ακόμη περισσότερο, έτσι που πλέον, στις διαδικασίες αυτές, συμμετέχουν και οι δημόσιοι αλλά και οι ιδιωτικοί φορείς (Αιτιολογική Έκθεση, Ν.4399/2016).

Τέλος, ουσιώδης διαφοροποίηση υπήρξε και στη διαδικασία σχεδιασμού και σύνταξης του συγκεκριμένου νέου νόμου. Η διαβούλευση του διήρκησε αρκετούς μήνες μέσω συναντήσεων με περισσότερους από 70 φορείς και τελικής επεξεργασίας περισσότερων από 160 γραπτών υπομνημάτων που προέκυψαν από αυτές. Βέβαια, σε όλα αυτά συνετέλεσαν οι αρχικές οδηγίες από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η συνεχής επικοινωνία όπου κρίθηκε απαραίτητο σε συνδυασμό με την τεχνογνωσία που υπήρξε από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

5.5 Καθεστώτα Ενισχύσεων

Τα καθεστώτα ενισχύσεων διαφέρουν ως προς τη στόχευση, τους δικαιούχους, τις ενισχυόμενες δαπάνες, τα είδη των ενισχύσεων, τα ποσοστά των ενισχύσεων καθώς και τη διαδικασία εφαρμογής τους.

Στον συγκεκριμένο αναπτυξιακό νόμο υποστηρίζονται οκτώ επιμέρους καθεστώτα ενισχύσεων και είναι τα εξής :

- **Ενισχύσεις μηχανολογικού εξοπλισμού.** Οι ενισχύσεις αυτές αφορούν την αναβάθμιση του μηχανολογικού εξοπλισμού, με αγορά και εγκατάσταση καινούριων μηχανημάτων και αγορά μεταφορικών μέσων για όλες τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, αφορούν σε μισθώματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούριων μηχανημάτων και αγορά μεταχειρισμένων μηχανημάτων. Στο καθεστώς αυτό προβλέπεται μόνο η ενίσχυση της φορολογικής απαλλαγής.

- **Γενική επιχειρηματικότητα.** Αυτό το καθεστώς επιτρέπει την ενίσχυση τόσο σε εφιστάμενες όσο και σε υπό σύσταση επιχειρήσεις. Το κύριο είδος της ενίσχυσης είναι η φορολογική απαλλαγή ενώ η επιχορήγηση παρέχεται μόνο για επενδυτικά σχέδια με ειδικά χαρακτηριστικά που ορίζονται στο άρθρο 12 του νόμου 4399/2016.

- **Νέες ανεξάρτητες ΜΜΕ.** Δικαιούχοι των ενισχύσεων για το συγκεκριμένο καθεστώς αποτελούν οι υπό σύσταση ή οι νεοσύστατες ανεξάρτητες ΜΜΕ. Εννοιολογικά οι ΜΜΕ επιδιώκουν τη διοχέτευση ευνοϊκών ρυθμίσεων σε ένα οριοθετημένο σύνολο επιχειρήσεων χωρίς τη δημιουργία πιθανών παρερμηνειών. Το εν λόγω καθεστώς προκηρύχθηκε 2 φορές δεδομένου ότι λόγω της μεγάλης ελκυστικότητάς του (παρέχονταν το κίνητρο της επιχορήγησης) κάλυψε τα προβλεπόμενα από τον απαλλακτικό κανονισμό 651/2014, όρια χορηγήσεων κρατικών ενισχύσεων.

- **Ενισχύσεις καινοτομικού χαρακτήρα για ΜΜΕ.** Το καθεστώς αυτό αφορά τις ΜΜΕ, δίνοντας τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για το εκάστοτε επενδυτικό σχέδιο. Πιο συγκεκριμένα, οι ενισχύσεις αυτές αφορούν στην ανάπτυξη τεχνολογίας, στην

παραγωγή καινοτόμων προϊόντων ή στην εισαγωγή διαδικαστικών ή οργανωτικών καινοτομιών, έχοντας ως προϋπόθεση να αξιοποιούν την έρευνα και ανάπτυξη, να επιδιώκουν τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και να αποσκοπούν στην εφαρμοσμένη χρήση της γνώσης για νέα προϊόντα. Το καθεστώς αυτό δεν προκηρύχθηκε παρά την έκδοση της σχετικής κοινής Υπουργικής απόφασης για την εξειδίκευσή του.

• **Συνέργειες και δικτυώσεις.** Οι επιχειρηματικές συστάδες (cluster) θεωρούνται τα δίκτυα επιχειρήσεων όπου συμμετέχουν ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό ή διαπεριφερειακό επίπεδο έχοντας θεματική εστίαση. Αυτές διευθύνονται και συντονίζονται από ένα φορέα διαχείρισης, ο οποίος τους εκπροσωπεί, αναπτύσσει και εφαρμόζει δραστηριότητες που σχετίζονται με την ανάπτυξη και δημιουργεί προστιθέμενη αξία σε κάθε συμμετέχοντα. Το καθεστώς αυτό δηλώνει τις προϋποθέσεις για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να ανήκουν σε επιχειρηματικές συστάδες. Το εν λόγω καθεστώς προκηρύχθηκε μία φορά χωρίς να υπάρξει ουσιαστικό ενδιαφέρον από την επιχειρηματική κοινότητα.

• **Ενδιάμεσοι χρηματοδοτικοί οργανισμοί.** Υπάρχει δυνατότητα εκ μέρους του ελληνικού δηmosίου να ιδρυθούν ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί επιχειρηματικού κινδύνου, Ταμεία Συμμετοχών - Funds of Funds. Επιπλέον, προβλέπεται η συμμετοχή ή η παροχή εξουσιοδότησης σε υφιστάμενα Ταμεία Συμμετοχών, που επενδύουν μέσω των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων ενισχύοντας τις ΜΜΕ, ενδυναμώνοντας και αναπτύσσοντας έτσι την εθνική οικονομία. Επιπροσθέτως, τα Ταμεία Συμμετοχών για την επίτευξη επιμέρους στόχων σε κλαδικό περιφερειακό και εθνικό επίπεδο μπορούν να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε άλλα ειδικότερα Ταμεία Συμμετοχών. Στην ουσία τα ταμεία αυτά επιδιώκουν τη μόχλευση κεφαλαίων με περισσότερη επενδυτική συμμετοχή έχοντας ως βασικούς στόχους το μέγιστο αναπτυξιακό αποτέλεσμα. Το καθεστώς αυτό δίνει έμφαση στην καινοτομία και την απασχόληση δημιουργώντας δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης σε νέες επιχειρήσεις ή μεγέθυνση ήδη υφιστάμενων. Το συγκεκριμένο καθεστώς καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με το νόμο 4605/2019 από το καθεστώς της Επιχειρηματικότητας των Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων, που απευθύνεται στις Πολύ Μικρές και Μικρές Επιχειρήσεις ενώ κατά τα λοιπά οι περισσότερες ρυθμίσεις είναι παρόμοιες με το καθεστώς των Νέων Ανεξάρτητων ΜΜΕ.

• **Ολοκληρωμένα χωρικά και κλαδικά σχέδια.** Ως δικαιούχοι του παρόντος καθεστώτος ορίζονται οι επιχειρήσεις και οι συνεργατικοί σχηματισμοί που συμμετέχουν σε κλαδικά ή τοπικά παραγωγικά συστήματα ή σε επιμέρους παραγωγικές αλυσίδες αξίας, δηλαδή σχηματισμούς με έντονο κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο. Ο βασικός στόχος είναι η περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση αυτών των σχηματισμών, που κατ' επέκταση θα δοθεί η δυνατότητα να συμμετέχουν στα υπαγόμενα επενδυτικά σχήματα καθώς και σε άλλους

οικονομικούς φορείς έρευνας, ανάπτυξης και διάδοσης γνώσεων. Για το συγκεκριμένο καθεστώς δεν εκδόθηκε απόφαση Προκήρυξης και συνεπώς δεν έχει ενεργοποιηθεί μέχρι σήμερα.

- **Επενδύσεις μείζονος μεγέθους.** Το συγκεκριμένο καθεστώς αφορά τις επενδύσεις που έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην οικονομία. Γενικά, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιδιώκεται να επιτευχθεί μέσω της υλοποίησης πολύ μεγάλων επενδυτικών σχεδίων παράλληλα με την προσφορά ενός ασφαλούς επενδυτικού περιβάλλοντος. Με τη σειρά της αυτή η παρεχόμενη ασφάλεια που προκύπτει μέσω των σχετικών ρυθμίσεων του καθεστώτος εγγυάται τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη μεταφορά τεχνογνωσίας. Για το εν λόγω καθεστώς έχει εκδοθεί μία Προκήρυξη χωρίς να υπάρξει ουσιαστικό ενδιαφέρον από τους επιχειρηματικούς φορείς ενώ σε μεταγενέστερο χρόνο τροποποιήθηκε προβλέποντας και την ενίσχυση της φορολογικής απαλλαγής στα όρια του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4399/2016).

5.6 Αναπτυξιακά Κίνητρα

Το Υπουργείο Οικονομικών και Ανάπτυξης με κοινή τους απόφαση καθορίζουν ετησίως τα ποσά κατά είδος ενίσχυσης που θα χορηγηθούν ανά καθεστώς. Για να καθοριστούν τα ποσά αυτά λαμβάνονται υπόψη εκτός από τις γενικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ισχύον Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων και ο ισχύον Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός.

Ακολουθούν τα κίνητρα που δόθηκαν στο νέο αναπτυξιακό. Για να γίνουν πιο εύκολα κατανοητά, θα αναλύσουμε ποια κίνητρα δόθηκαν σε κάθε καθεστώς όπως αυτά διαμορφώθηκαν κυρίως από τον Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων.

Πιο αναλυτικά έχουμε τα εξής :

- **Επιχορήγηση.** Μία δωρεάν παροχή από το δημόσιο που αφορά το χρηματικό ποσό για την κάλυψη τμήματος των επιλέξιμων δαπανών του επενδυτικού σχεδίου. Δίνεται η δυνατότητα στο φορέα να λάβει το 50% της επιχορήγησης με την πιστοποίηση του 50% του κόστους του επενδυτικού σχεδίου και το υπόλοιπο 50% θα καταβληθεί μετά την πιστοποίηση της ολοκλήρωσης και της έναρξης παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης. Το κίνητρο αυτό είναι επιλέξιμο για τα καθεστώτα των νέων ανεξάρτητων ΜΜΕ, των ενισχύσεων καινοτομικού χαρακτήρα για ΜΜΕ, τον συνεργείων και δικτύσεων καθώς και των ολοκληρωμένων χωρικά και κλαδικά σχεδίων.

- **Φορολογική απαλλαγή.** Αφορά την απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρου κερδών τα οποία προκύπτουν με βάση τη φορολογική νομοθεσία από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Ο φορέας της

επένδυσης έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση αυτής της ενίσχυσης μετά την πιστοποίηση του 50% του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου του επενδυτικού σχεδίου. Το κίνητρο αυτό είναι επιλέξιμο για όλα τα καθεστάτα, έχοντας μοναδική εξαίρεση αυτό των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών - Ταμείων Συμμετοχών.

- **Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing).** Στην ουσία είναι η κάλυψη από το δημόσιο, τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης απαραίτητο για την απόκτηση καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού, το οποίο όμως δεν μπορεί να υπερβαίνει τα επτά έτη. Επίσης, αποτελεί ακόμα ένα κίνητρο που είναι επιλέξιμο για τα περισσότερα καθεστάτα, έχοντας ως εξαίρεση των ενισχύσεων μηχανολογικού εξοπλισμού, των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και των Επενδύσεων μείζονος μεγέθους.

- **Επιδότηση κόστος δημιουργούμενης απασχόλησης.** Αφορά την κάλυψη του κόστους των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται λόγω τεχνικού σχεδίου. Το κίνητρο αυτό είναι επιλέξιμο για τα ίδια καθεστάτα έχοντας και τις ίδιες εξαιρέσεις όπως η επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing).

- **Χρηματοδοτικά εργαλεία.** Το συγκεκριμένο κίνητρο είναι επιλέξιμο μόνο για το καθεστώς των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών - Ταμείων Συμμετοχών.

- **Σταθεροποίηση συντελεστή φορολογίας εισοδήματος.** Ένα ακόμα κίνητρο που είναι επιλέξιμο μόνο για ένα καθεστώς, αυτό των Επενδύσεων μείζονος μεγέθους.

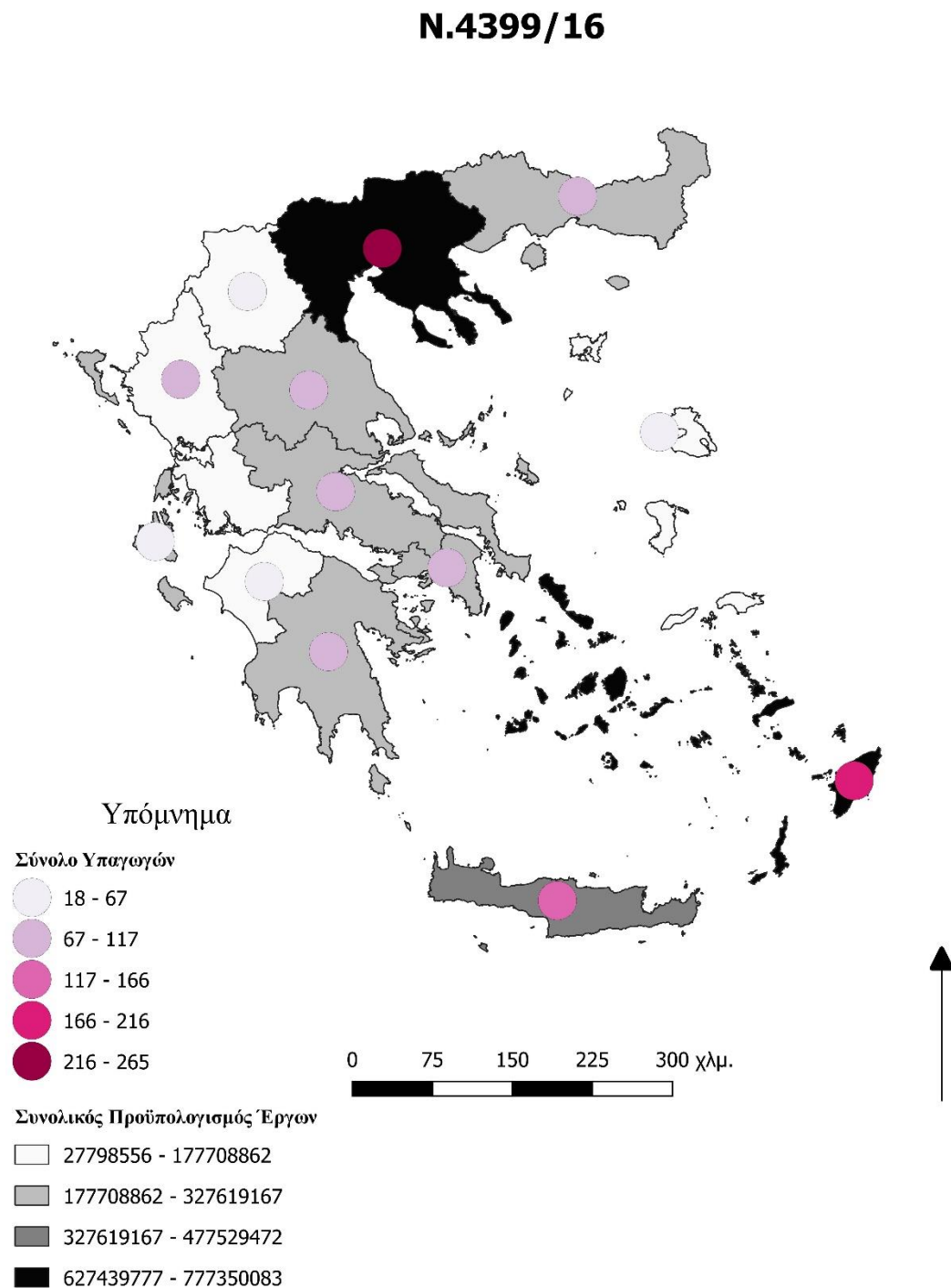
- **Ταχεία αδειοδότηση.** Αυτό το κίνητρο μπορεί να επιλέγει σε όλα τα καθεστάτα ενισχύσεων, συμπληρωματικά.

- **Δάνεια.** Το κίνητρο αυτό είναι επιλέξιμο αποκλειστικά για το καθεστώς των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών - Ταμείων Συμμετοχών.

- **Δάνεια και επενδύσεις ιδίων κεφαλαίων.** Τέλος, και αυτό το κίνητρο είναι επιλέξιμο αποκλειστικά για το καθεστώς των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών - Ταμείων Συμμετοχών.

Από την ανάλυση αυτή, παρατηρούμε ότι σε όλα τα καθεστάτα δίνεται η επιλογή για παραπάνω από ένα κίνητρο εκτός από αυτό των ενισχύσεων μηχανολογικού εξοπλισμού που έχει μόνο αυτό της φορολογικής απαλλαγής. Μία ακόμα πολύ ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι ότι τα κίνητρα της επιχορήγησης, της φορολογικής απαλλαγής, της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και της επιδότησης κόστους δημιουργούμενης απασχόλησης εμπεριέχονται στα περισσότερα καθεστάτα, τα οποία είναι και αυτά που επιλέγονται περισσότερο από τους φορείς για την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων (Αιτιολογική Έκθεση, Ν.4399/2016 & Νικολαΐδης, 2019).

Γράφημα 6. Χάρτης GIS Προϋπολογισμού επενδύσεων και συνόλου υπαγωγών N.4399/2016

5.7 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τον Χάρτη, μπορούμε να διακρίνουμε ότι στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας έχουν υπαχθεί τα περισσότερα επενδυτικά έργα, ενώ στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας τα λιγότερα. Τα συνολικά ποσά ενίσχυσης συμβαδίζουν με το σύνολο των έργων.

Αναλύοντας τους Πίνακες 12, 13 και 14 του Παραρτήματος, σε επίπεδο περιφερειών και νομών ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων, τους τομείς δραστηριότητας καθώς και τα επενδυτικά κίνητρα που δόθηκαν καταλήγουμε σε κάποια συμπεράσματα. Αρχικά, στις Περιφέρειες Κρήτης, Κεντρικής Μακεδονίας, Νοτίου Αιγαίου και Αττικής επέλεξαν να υπαχθούν με μικρές αλλά και πολύ μικρές επιχειρήσεις ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες επέλεξαν κατά βάση τις πολύ μικρές. Δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί ότι η Περιφέρεια Αττικής δεν επέλεξε να υλοποιήσει επενδυτικά σχέδια με μεγάλες επιχειρήσεις καθώς μόνο τέσσερα από τα 104 επενδυτικά σχέδια ήταν για μεγάλες επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι νομοί που επέλεξαν να υλοποιήσουν μεγάλες επιχειρήσεις με συνολικό αριθμό πάνω από 10 είναι οι νομοί Ιωαννίνων, Θεσσαλίας και Βοιωτίας.

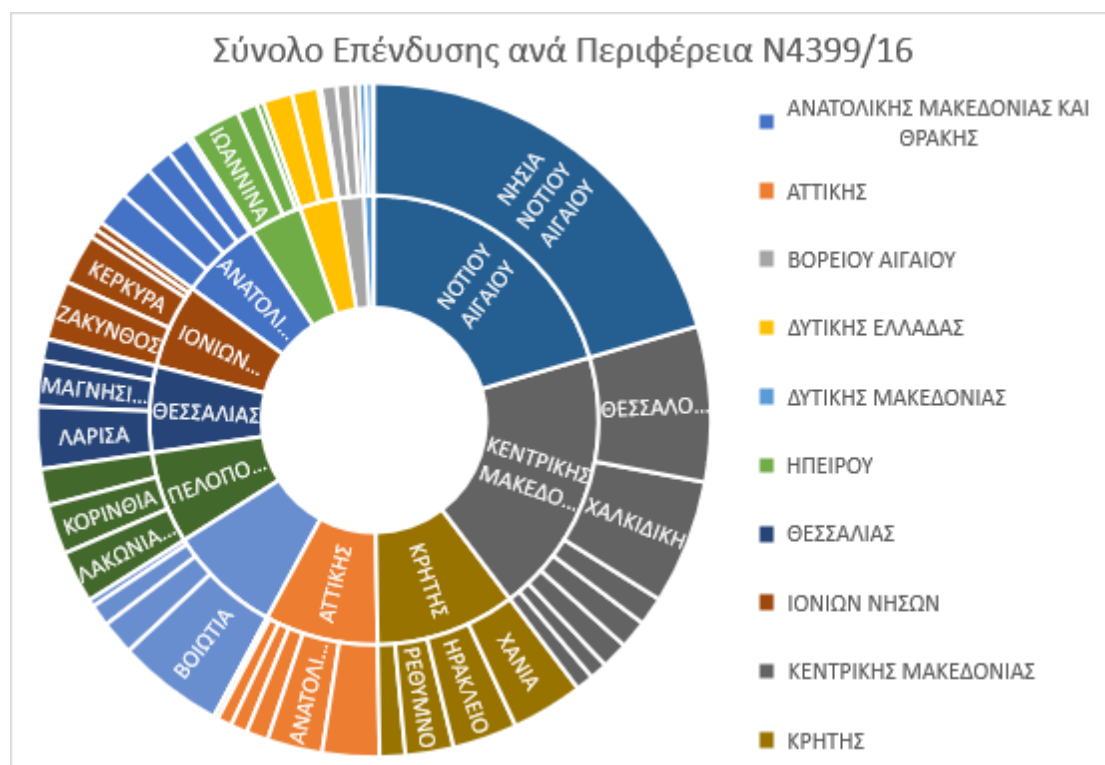
Σχετικά με τον τομέα δραστηριότητας κυριαρχεί αυτός της μεταποίησης στις περισσότερες περιφέρειες. Οι περιφέρειες όπου υπερισχύει ο τομέας του τουρισμού είναι του Νοτίου Αιγαίου, των Ιονίων Νήσων, της Κρήτης και του Βορείου Αιγαίου, λαμβάνοντας οι δύο πρώτες περιφέρειες ποσοστό 96,93% και 93,94% αντίστοιχα. Βέβαια υπάρχουν και περιφέρειες με δύο τομείς δραστηριότητας, οι οποίες είναι της Πελοποννήσου έχοντας τη μεταποίηση και τον τουρισμό καθώς και της Θεσσαλίας με τη μεταποίηση και τον πρωτογενή τομέα. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι η μόνη στην οποία βλέπουμε τον πρωτογενή τομέα να υπερισχύει έστω κι αν δεν είναι ο αποκλειστικός τομέας.

Παράλληλα, φαίνεται ότι η Περιφέρεια Αττικής λαμβάνει μεγαλύτερο ποσό ενίσχυσης για τον τομέα των υπηρεσιών αν και θα υλοποιήσει τα μισά έργα από τον τομέα της μεταποίησης. Το ίδιο παρατηρείται και στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας λαμβάνοντας για το 1/3 των συνολικών έργων στον τομέα των υπηρεσιών τριπλάσιο πόσο ενίσχυσης από ότι στο τομέα της μεταποίησης. Άξιο αναφοράς είναι ότι στην περιφέρεια Ηπείρου όπου ένας από τους δύο βασικούς τομείς δραστηριότητας είναι ο

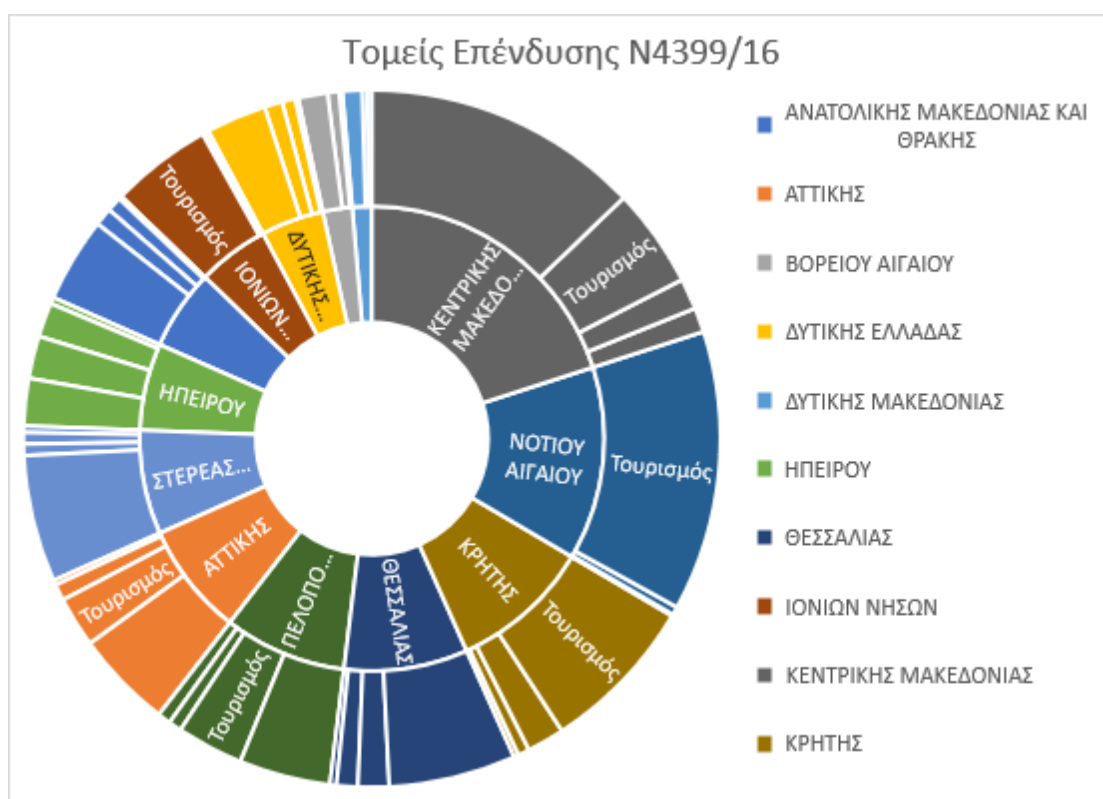
πρωτογενής λαμβάνει ένα πολύ μικρό ποσό ενίσχυσης στο σύνολο γενικά των ενισχύσεων.

Όσον αφορά τα κίνητρα, δεν επιλέχθηκε αυτό της επιδότησης κόστους δημιουργούμενης απασχόλησης. Παρατηρούμε ότι στις περιφέρειες Αττικής, Βορείου Αιγαίου και Ηπείρου υπάρχει μόνο από ένα ενταγμένο έργο που επέλεξε αυτό το κίνητρο. Τα δύο κίνητρα που επιλέχθηκαν κατά βάση στο συγκεκριμένο νέο αναπτυξιακό νόμο είναι το κίνητρο της επιχορήγησης καθώς και το κίνητρο της φορολογικής απαλλαγής συμβατικής επένδυσης. Από την άλλη πλευρά, δεν επιλέχθηκε το κίνητρο για επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης αλλά ούτε και το κίνητρο για φορολογική απαλλαγή χρηματοδοτικής μίσθωσης. Οι μόνες περιφέρειες που επέλεξαν τα δύο συγκεκριμένα κίνητρα είναι της Κεντρικής Μακεδονίας και με μια μικρότερη συμμετοχή της Θεσσαλίας. Βέβαια ο νόμος αυτός είναι ακόμη εν ισχύ και τα έργα σε τροχιά υλοποίησης, οπότε δεν μπορούμε ακόμη να βγάλουμε σαφή απολογιστικά συμπεράσματα.

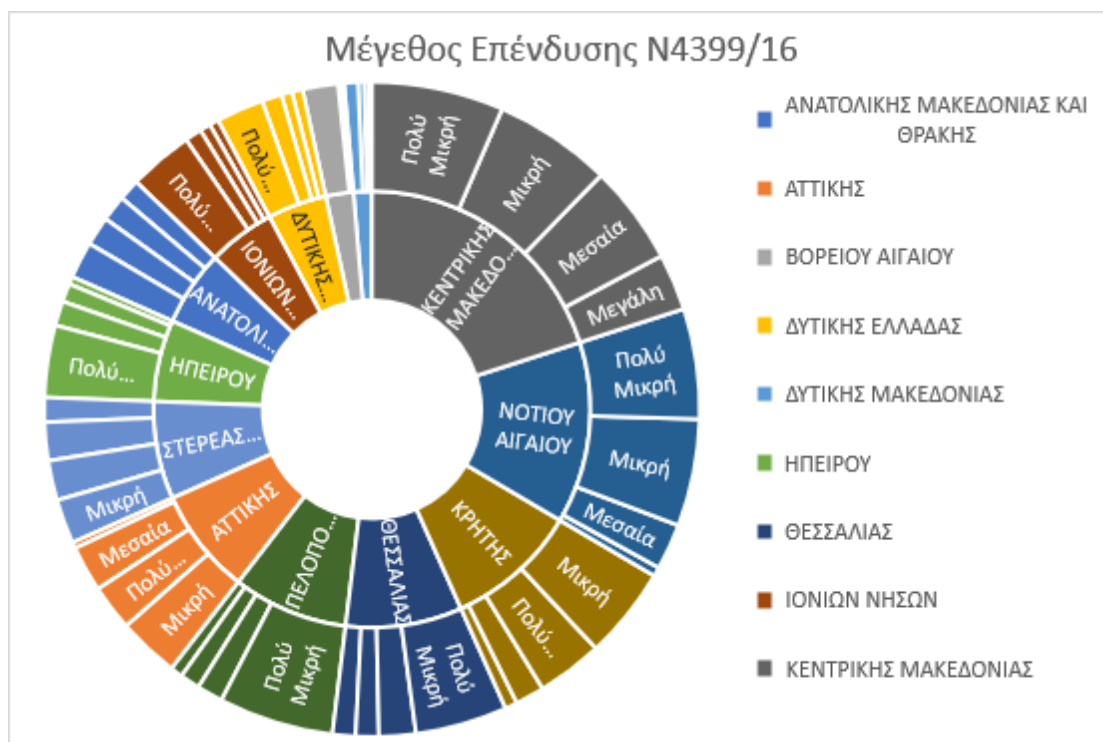
Γράφημα 7. Σύνολο Επένδυσης Ν.4399/2016

Γράφημα 8. Τομέας Επένδυσης Ν.4399/2016

Γράφημα 9. Μέγεθος επιχείρησης Ν.4399/2016

5.8 Συγκριτική Αποτύπωση των Αναπτυξιακών Νόμων

Ειδικότερα και παρά τις οπωσδήποτε σημαντικές αλλαγές που παρατηρούνται κατά την εξέταση της εξέλιξης των νομοθετημάτων και του εν γένει θεσμικού πλαισίου των αναπτυξιακών νόμων, μπορούν να επισημανθούν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που εντοπίζονται με μικρές παραλλαγές σε όλα τα δημιουργούμενα, στη βάση των νόμων αυτών, καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων.

Καταρχάς, το σημαντικότερο χαρακτηριστικό είναι ο πολυτομεακός χαρακτήρας τους, ήτοι απευθύνονται σε επιχειρήσεις που σχεδιάζουν να επενδύσουν σε δραστηριότητες του συνόλου σχεδόν των τομέων της οικονομίας, όπως του πρωτογενή, του δευτερογενή, του τουρισμού, της παροχής υπηρεσιών. Συναφές του χαρακτηριστικού αυτού που επιπρόσθετα συνδέεται και με το είδος των παρεχόμενων ενισχύσεων, ήτοι των περιφερειακών ενισχύσεων, είναι και η δυνατότητα ενίσχυσης του συνόλου των δαπανών που απαιτούνται για την ίδρυση μιας ολοκληρωμένης μονάδας, ή την επέκτασή της, ή ακόμη και της θεμελιώδους αλλαγής της παραγωγικής της διαδικασίας (αρχική επένδυση κατά την έννοια του ενωσιακού δικαίου των ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα). Χωρίς να διαφοροποιείται ουσιαστικά η προσέγγιση αυτή, ήτοι της δυνατότητας ενίσχυσης επενδυτικών σχεδίων με αντικείμενο δραστηριότητες που εμπίπτουν στους περισσότερους τομείς της οικονομίας και μάλιστα για το σύνολο των δαπανών τους, από τον νόμο 3908/2011 επιλέγεται διαφορετική, νομοτεχνικού χαρακτήρα, καταγραφή των δυνατοτήτων αυτών, ως προκύπτουσα όσον αφορά τις ενισχυόμενες επιχειρηματικές δραστηριότητες δεδομένου ότι αναφέρονται μόνο όσες δραστηριότητες δεν μπορούν να ενισχυθούν με τα κίνητρα του αναπτυξιακού νόμου είτε λόγω απαγορεύσεων από το ενωσιακό δίκαιο, είτε λόγω εθνικών επιλογών, εμπόριο, ενώ για τις ενισχυόμενες δαπάνες αναγράφονται γενικά με την ιδιότητα τους ως πάγιες ή άυλες δαπάνες.

Ιδιαίτερο επίσης γνώρισμα που θα πρέπει να επισημανθεί είναι η δυνατότητα υποβολής στα καθεστώτα ενισχύσεων των αναπτυξιακών νόμων, όλων των νομικών μορφών που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις, όπως οι ατομικές επιχειρήσεις, οι εταιρικές μορφές, οι συνεταιρισμοί με την προϋπόθεση το προτεινόμενο επενδυτικό σχέδιο τους να έχει ελάχιστο κόστος επένδυσης 100.000 ευρώ.

Πρόσθετα χαρακτηριστικά που παρατηρούνται σε όλους τους αναπτυξιακούς νόμους είναι η υποχρέωση τεκμηρίωσης ίδιας συμμετοχής του φορέα του επενδυτικού

σχεδίου, με διαφοροποιήσεις ως προς το ποσοστό συμμετοχής (ίσο ή πέραν του ελάχιστο 25% που αποτελεί όρο του ενωσιακού δικαίου), η δυνατότητα χρήσης ή μη μεσομακροπρόθεσμου δανείου, ενώ όσον αφορά στη συμπλήρωση του χρηματοδοτικού σχήματος πραγματοποιείται από την ένταση της ενίσχυσης, και εφόσον οι αναπτυξιακοί νόμοι είναι συμβατοί με δίκαιο των Περιφερειακών Ενισχύσεων, το ύψος της δεν μπορεί να υπερβεί τα όρια του εκάστοτε ισχύοντα Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων θεσμοθετεί ποσοστά ενισχύσεων, ανάλογα του βαθμού ανάπτυξης κάθε Περιφέρειας ή ακόμη και Περιφερειακής Ενότητας, ενώ ειδική πρόβλεψη με αύξηση των ποσοστών ενίσχυσης αφορά τις επιχειρήσεις που το μέγεθός τους τις κατατάσσει σε μεσαίες ή μικρές – πολύ μικρές.

Κάθε είδους παρεχόμενης ενίσχυσης όπως επιχορήγηση, φορολογική απαλλαγή, αυξημένες αποσβέσεις θα πρέπει να ανάγεται σε ισοδύναμο ακαθάριστο ποσοστό επιχορήγησης ενώ τα είδη των χορηγούμενων ενισχύσεων αποτελούν εθνική επιλογή και ο βαθμός αξιοποίησης εκάστης εξ αυτών αποτυπώνουν πολιτικές, παραδείγματος χάριν επιχορήγηση για τις νέες επιχειρήσεις, φορολογικές απαλλαγές για τις υφιστάμενες ή τις μεγάλες επιχειρήσεις. Συναφές με το ζήτημα αυτό είναι και τα ανώτερα ποσά των ενισχύσεων που προβλέπονται για κάθε επενδυτικό σχέδιο, για κάθε επιχείρηση, για κάθε όμιλο επιχειρήσεων, ρυθμίσεις για τις οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν περιορισμοί από το δίκαιο των κρατικών ενισχύσεων, η εκάστοτε δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, βασικές πολιτικές για τον προορισμό των κρατικών ενισχύσεων και ειδικότερα τις κατευθύνσεις σε λίγες εταιρείες που υλοποιούν μεγάλου μεγέθους επενδυτικά σχέδια ή διασπορά σε μεγάλο αριθμό μικρότερων επιχειρήσεων με χαμηλού κόστους επενδυτικές προτάσεις.

Όμοια γνωρίσματα στους αναπτυξιακούς νόμους παρατηρούνται και σε διαδικαστικά θέματα, όπως στους αρμόδιες φορείς εφαρμογής αυτών που την παρούσα περίοδο είναι το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, το Υπουργείο Εσωτερικών (Μακεδονίας – Θράκης), και οι 13 Περιφερειακές Διοικήσεις της χώρας, διαχωρισμός που πραγματοποιείται στη βάση του ελάχιστου κόστους επενδυτικού σχεδίου, ενώ σε προγενέστερους νόμους αρμοδιότητα εξέτασης των επενδυτικών προτάσεων είχαν και η Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, ο ΕΟΜΜΕΧ, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (για μικρές πρωτογενούς χαρακτήρα επενδυτικές προτάσεις), και επιπρόσθετα η αρμοδιότητα εξέτασης αποδίδονταν και στη βάση του είδους της επιχειρηματικής

δραστηριότητας όπως επενδύσεις Α.Π.Ε. εξετάζονταν ανεξαρτήτου κόστους από την Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα που έχει επιφέρει πολλές συζητήσεις από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς είναι οι διαδικασίες αξιολόγησης και ελέγχου των επενδυτικών σχεδίων. Μια αρχική διάσταση του εν λόγω θέματος αφορά τον αριθμό και το είδος των υποβαλλόμενων δικαιολογητικών προς εξέταση καθώς και τα κριτήρια αξιολόγησης της επενδυτικής πρότασης.

Διαχρονικά δεν προκύπτουν ουσιαστικές αλλαγές παρά μόνο διαφοροποιήσεις που μπορούν να εντοπισθούν σε επιλογές για διευκόλυνση στην ένταξη επενδυτικών σχεδίων στους αναπτυξιακούς νόμους με τη μείωση των προαπαιτούμενων αδειών και των διαφόρων εγκρίσεων, όπως η έγκριση τραπεζικού δανείου. Όσον αφορά τα κριτήρια αξιολόγησης συνήθως καλύπτουν τα χαρακτηριστικά του επενδυτικού σχεδίου, των επιχειρηματικών φορέων, των επιπτώσεων της επένδυσης στο οικονομικό, κοινωνικό αλλά και ευρύτερο περιβάλλον, προσδίδοντας διαφορετική βαρύτητα που συναρτάται με τις γενικότερες κάθε φορά επιλογές των θεσμικών φορέων ενώ ιδιάζουσα για την αξιολόγηση σημασία αποτελεί η ύπαρξη ή μη κριτηρίων αποκλεισμού καθώς το ύψος του ορίου της βάσης υπαγωγής.

Πολλές όμως και αντιπαρατιθέμενες απόψεις που οδήγησαν και σε θεσμικές κατοχυρώσεις μέσω της εξέλιξης των αναπτυξιακών νόμων αφορούν τα όργανα αξιολόγησης και ελέγχου των επενδυτικών προτάσεων. Έτσι και μέχρι την περίοδο ισχύος του νόμου 3299/2004 η αξιολόγηση και ο έλεγχος των επενδυτικών σχεδίων πραγματοποιούνταν κατά κύριο λόγο από στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών. Προς το τέλος της δεκαετίας του 2010 και δεδομένης της πληθώρας των επενδυτικών σχεδίων, κυρίως μικρών φωτοβολταϊκών πάρκων, που υποβλήθηκαν στη Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, και της συνεπεία και αυτού του γεγονότος, δημιουργίας πολύ μεγάλων καθυστερήσεων εξέτασης τους, προέκυψε η ανάγκη, αξιοποίησης και άλλων, ιδιωτικού χαρακτήρα, θεσμικών φορέων. Σε αυτό συνέβαλε στους νόμους 3908/2004 και 4399/2016 η αξιολόγηση και ο έλεγχος να γίνεται με τη συμβολή του ΕΜΠΑ και ΕΜΠΕ.

Ολοκληρώνοντας τη συνοπτική παράθεση των κοινών γνωρισμάτων αλλά και διαφοροποιήσεων των τελευταίων αναπτυξιακών νόμων αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη εξακολουθούν να υπάρχουν ενεργά σχέδια που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις αυτών.

Επομένως θα πρέπει επισημανθεί μια βασική μετεξέλιξη τους, που αφορά και την ίδια τη δομή αλλά και τον τρόπο εφαρμογής τους.

Επιπροσθέτως, όλοι οι αναπτυξιακοί νόμοι, μέχρι και τον νόμο 3299/2004, αποτελούσαν θεσμικά κείμενα αμέσου εφαρμογής, ήτοι ενεργοποιούνταν με την έναρξη ισχύος τους και οι επιχειρηματικοί φορείς υπέβαλαν τις επενδυτικές προτάσεις τους, μετά την έκδοση βέβαια των ελαχίστων αναγκαίων κανονιστικών αποφάσεων, όπως απόφαση καθορισμού δικαιολογητικών, κριτηρίων αξιολόγησης, στη βάση των διατάξεων των ιδίων των νομοθετικών κειμένων. Από τη θέσπιση του νόμου 3908/2011 αλλά κυρίως με τη θέσπιση του νόμου 4399/2016, το ίδιο το νομοθετικό κείμενο, προβλέπει την ενεργοποίηση επί μέρους καθεστώτων ενίσχυσης, που πλέον πραγματοποιείται με την αντίστοιχη κανονιστική απόφαση, η οποία περιλαμβάνει τους όρους και τις προϋποθέσεις υπαγωγής, τα κριτήρια αξιολόγησης, τις διαδικασίες αξιολόγησης και ελέγχου, τις ρυθμίσεις για την καταβολή των προβλεπόμενων ενισχύσεων, τις υποχρεώσεις των ενισχυόμενων φορέων. Οι επιλογές αυτές συνδέονται με την ανάγκη για περισσότερο στοχευμένες παρεμβάσεις στη προσπάθεια ανάπτυξης της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και στη επιδίωξη της μεγαλύτερης αποδοτικότητας των παρεχόμενων κρατικών ενισχύσεων, ενώ ανταποκρίνονται και στις επιλογές που προκύπτουν από την ενωσιακή νομοθεσία, ιδιαίτερα των κρατικών ενισχύσεων, περιφερειακού χαρακτήρα, εφόσον πλέον τίθενται ποσοτικά όρια χορήγησης κρατικών ενισχύσεων που ανέρχονται σε ετήσια βάση μέχρι τα 150 εκατομμύρια, τα οποία το κράτος μέλος μπορεί να υπερβεί μόνο εντάσσοντας το προτεινόμενο καθεστώς του σε διαδικασία αξιολόγησης και κατόπιν ειδικής έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τον κάτωθι πίνακα, διακρίνουμε το σύνολο των ενισχύσεων που δόθηκε σε κάθε νόμο καθώς και των αριθμό υπαγόμενων έργων, όπου διακρίνεται η έντονη ύφεση που βρισκόταν στους δύο τελευταίους νόμους η χώρα.

Πίνακας 5. Αποτίμηση Συνολικής Επένδυσης

Νόμος	Φάκελος	Σύνολο Επένδυσης
N3299/04	10.217	21.767.646.924€
N3908/11	1.277	6.099.407.998€
N4399/16	1.323	3.792.232.310€

Αναφορικά με τις εγκρίσεις των επενδυτικών σχεδίων στα καθεστώτα ενισχύσεων του ισχύοντος αναπτυξιακού νόμου 4399/2016 αναμένονται πολύ περισσότερες δεδομένου ότι σύμφωνα με τις κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης και Επενδύσεων για τον καθορισμό κονδυλίων προκειμένου να εκδοθούν οι Προκηρύξεις των καθεστώτων ενίσχυσης ανέρχονται από την έναρξη ισχύος στα 5,5 δις ευρώ, που αφορούν τα κεφαλαιακά κίνητρα (επιχορήγηση, επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, επιδότηση μισθολογικού κόστους) καθώς και το κίνητρο της φορολογικής απαλλαγής.

Τα ιδιαίτερα σημαντικά προϋπολογιζόμενα ποσά κρατικών ενισχύσεων λαμβανομένης υπόψη και της μόχλευσης που αυτά συνεπάγονται οδηγούν σε εκτιμήσεις για σχεδιαζόμενες επενδύσεις τουλάχιστον 15 δις, στο πλαίσιο λειτουργίας του ισχύοντος αναπτυξιακού νόμου και σε περιόδους διατήρησης των χαρακτηριστικών της οικονομικής κρίσης και αλλά και κατά ένα μέρος της πανδημίας. Αποτελεί εκτίμηση που επιβεβαιώνεται και από τις κατά καιρούς παρουσιαζόμενες εργασίες, έρευνες, παραθέσεις στατιστικών στοιχείων για τις σημαντικές επιδράσεις των αναπτυξιακών νόμων στην αύξηση των επενδύσεων και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Πράγματι τόσο από τον αριθμό των εγκρινόμενων επενδυτικών σχεδίων όσο και από μεγέθη και τα λοιπά χαρακτηριστικά τους (κόστη επένδυσης, μέγεθος επιχειρήσεων, γεωγραφική και κλαδική κατανομή, νέες θέσεις εργασίας) αλλά κυρίως οι δεσμεύσεις για τη χορήγηση δημόσιων πόρων προκύπτει ότι τα στοιχεία αυτά δημιουργούν αισιοδοξία για την αποδοτικότητα των ιδιαίτερα μεγάλων ποσών κρατικών ενισχύσεων και επομένως για τις θετικές συνέπειες στις τοπικές οικονομίες, στους επί μέρους τομείς δραστηριότητας αλλά και στην εν γένει οικονομική και κοινωνική ζωή.

Παράλληλα βέβαια διατυπώνονται απόψεις, με έντονους προβληματισμούς για την δυσανάλογη αναντιστοιχία μεταξύ των παρεχόμενων κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων και του οικονομικού και κοινωνικού οφέλους. Αν και τα αναπτυξιακά κίνητρα διακατέχονται από έντονη περιφερειακή διάσταση στην αρχική τους μορφή, τελικά καταφέρνουν να επηρεάζουν ένα μέρος μόνο της επενδυτικής δραστηριότητας. Επιπλέον, δεν λείπουν και οι αναφορές σε συγκεκριμένους περιόδους με εμφανή αρνητικά αποτελέσματα, όπως τα υψηλά κίνητρα 1892/1990 στην Θράκη και τις επενδύσεις «κουφάρια», σε επιλογές που πέραν της αμφιλεγόμενης εκπλήρωσης του

σκοπού των αναπτυξιακών κινήτρων, όπως επιχορηγήσεις σε μικρά φωτοβολταϊκά πάρκα οδήγησαν και στη συσσώρευση πολύ μεγάλου αριθμού επενδυτικών σχεδίων με αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης από τις υφιστάμενες οργανωτικές δημόσιες δομές, αλλά και ζητήματα που αγγίζουν τη διασφάλιση της διαφάνειας των διαδικασιών, τις καθυστερήσεις στις καταβαλλόμενες ενισχύσεις και στις εν γένει διοικητικές διαδικασίες. Επομένως καθίσταται αναγκαία, που αποτελεί πρόταση και πρόκληση, η ουσιαστική αξιολόγηση της λειτουργίας των αναπτυξιακών νόμων, προσπάθεια που όχι μόνο θα επιτρέψει να εκτιμηθεί ο βαθμός συμβολής του μεγάλου ύψους των ήδη χορηγηθέντων ποσών κρατικών ενισχύσεων αλλά και θα επηρεάσει τις μελλοντικές δημόσιες πολιτικές εντός του πεδίου εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων.

Ζητήματα, όπως ο αριθμός των εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων που έχουν ολοκληρωθεί με τις τυχόν διαφοροποιήσεις στους όρους υπαγωγής, η διατήρηση ή μη της λειτουργίας αυτών στο οριζόμενο χρονικό διάστημα των μακροχρόνιων υποχρεώσεων, ο προσδιορισμός του δημιουργούμενου ποσού των εσόδων στους επί μέρους τομείς και κλάδους της οικονομίας, και η επιστροφή μέρους αυτού ως κοινωνικού προϊόντος, οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στους συναφείς κλάδους και στις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες, αλλά και η εν τέλει προκύπτουσα πεποίθηση, για την λειτουργία των ενισχύσεων ως πραγματικών κινήτρων σχεδιασμού και υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων, προϋπόθεση άλλωστε ελέγχου της συμβατότητας των καθεστώτων κινήτρων προς ιδιωτικές επενδύσεις με το ενωσιακό δίκαιο των Περιφερειακών Ενισχύσεων, αποτελούν θεματικές που είτε από μόνες τους είτε συνδυαστικά θα οδηγήσουν, εφόσον βέβαια ληφθούν υπόψη, στη λήψη, ορθότερων αποφάσεων στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής.

Επιπρόσθετα θα επιτρέψουν περισσότερο ολοκληρωμένες προσεγγίσεις στα ζητήματα κρατικών παρεμβάσεων μέσω του Προϋπολογισμού δημόσιων επενδύσεων, λαμβανομένου υπόψη ότι ανεξάρτητα των μέσων και των πηγών χρηματοδότησης (πόροι αναπτυξιακού νόμου, προγράμματα ΕΣΠΑ, ταμείο ανάκαμψης, δημόσιες επενδύσεις), ο σκοπός είναι κοινός και αφορά την άμβλυνση και άρση των περιφερειακών ανισοτήτων και κατ' επέκταση την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων έχει προαναγγείλει τη θέσπιση ενός νέου αναπτυξιακού νόμου προκειμένου να συνδυασθεί με τις νέες πολιτικές που

επιλέγονται στο πλαίσιο της έκθεσης της «Επιτροπής Πισσαρίδη», του Ταμείου Ανάκαμψης, της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, καθώς και της αναγκαιότητας προσαρμογής των τροποποιημένων Κατευθυντηρίων Γραμμών Περιφερειακών Ενισχύσεων και του νέου Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων για την περίοδο 2022 – 2027 που μάλιστα για τις περισσότερες Περιφέρειες της Χώρας προβλέπονται υψηλότερα όρια χορήγησης Κρατικών Ενισχύσεων.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αιτιολογική Έκθεση Ν.4399/2016 «Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας – Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις» / 02.06.2016

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/h-anapt-eis-synoliko.pdf>

Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός

<https://www.ependyseis.gr/sub/kratikes/kratikes.htm>

Γκέκας, Ρ., & Χατζημιχάλης, Κ. (2001), *Βιώσιμη Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη* Αθήνα. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις

ΕΛΣΤΑΤ <https://www.statistics.gr/the-greek-economy>

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης/ 17.06.2014

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=EL>

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 800/2008 της Επιτροπής για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία) / 06.08.2008 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0800&from=EL>

Κόνσολας, Ν. (1997). *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Λαμπριανίδης, Λ. (2010). *Οικονομική Γεωγραφία*. Εκδόσεις Πατάκη

Μαραβέγιας, Ν. (1994). *Περιφερειακές Ανισότητες και Οικονομική Ολοκλήρωση, Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη*. Στο: Γεμίτης, Κανκαλάς, Μαραβέγιας (επιμέλεια), *Θεωρία-Ανάλυση και Πολιτική*, Εκδόσεις Θεμέλιο

- Μούσης, Ν. (1999). *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Μούσης, Ν. (2003), *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Νικολαΐδης, Μ. (2019). *Εγχειρίδιο Εκπόνησης Οικονομοτεχνικών Μελετών*. Εκδόσεις Δίσιγμα (4η έκδοση).
- Νικολαΐδης, Μ., Χριστοπούλου, Ο., Καρασαββόγλου, Α., Μανδήλας, Α. & Μαδυτινός Δ. (2009). Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος αξιολόγησης των επενδύσεων στην Ελλάδα: Η περίπτωση των αναπτυξιακών κινήτρων στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. *Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος*
- Νόμος 26012/1998 Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 81/15.04.1998)
- Νόμος 3299/2004 Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση (ΦΕΚ Α' 261/23.12.2004)
- Νόμος 3908/2011 Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή. (ΦΕΚ Α' 8/01.02.2011)
- Νόμος 4399/2016 Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 117/22.06.2016)
- Νόμος 3299/2004 <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/11696/nomos-3299-2004>
- Νόμος 3908/2011 <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/58456/nomos-3908-2011>
- Νόμος 4399/2016 <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/211953/nomos-4399-2016>

- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (1995). *Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης*. Εκδόσεις Παπαζήση
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (2000). *Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης*. Εκδόσεις Παπαζήση
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (2000). *Περιφερειακός Σχεδιασμός, Περιφερειακή Ανάλυση και Αξιολόγηση*. Αθήνα, Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων
- Παπαδασκαλόπουλος, Α., & Χριστοφάκης, Ε. (2009). *Πρότυπα και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης*. Εκδόσεις Διόνικος
- Παπαδασκαλόπουλος, Α., & Χριστοφάκης, Ε. (2009), *Περιφερειακός Προγραμματισμός*. Εκδόσεις Παπαζήση
- Παπαδούλης, Α., Πετράκος, Γ. & Ψυχάρης, Ι. (2004), “Πολιτικές επενδυτικών κινήτρων και περιφερειακή ανάπτυξη: επισκόπηση και πρώτη αξιολόγηση”, *Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών*
- Πετράκος, Γ. (2004). Περιφερειακές Ανισότητες και Περιφερειακή Πολιτική στην Ελλάδα. *Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος*, Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης
- Πετράκος, Γ. & Ψυχάρης, Ι. (2016). *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Εκδόσεις Κριτική
- Πλασκοβίτης, Ηλ. (1994). *Η Μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, στο: Γεμίτης, Καυκαλάς, Μαραβέγιας (επιμέλεια), *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Θεωρία-Ανάλυση και Πολιτική*, Εκδόσεις Θεμέλιο
- Πρωτογενή Στοιχεία, Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων
- Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων
https://www.ependyseis.gr/anaptyxiakos/files/xartis_pe_apo_010117.pdf
- Χωρικές μελέτες του OECD (ΟΟΣΑ) Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020. http://www.ggde-espa.gov.gr/wp-content/uploads/2020/10/OECD-Greece_Axiologisi-Systaseis_30-09-20.pdf

Ψυχάρης, Γ. & Καλλιώρας, Δ. (2013). “Οι χωρικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης: επισκόπηση της βιβλιογραφίας”, *Discussion Paper*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

Ξενόγλωσση

- Beguin, H. (1994). “Region”. Encyclopedie d’ Economie Spatiale, Auray J.P., Bailly A., Derycke P.H., CKE, Huriot J., (ed.) *Economica*
- Brunet, R., Ferras, R. et Thery, H. (1992). *Les mots de la géographie, dictionnaire critique*. Montpellier, Paris, La Documentation Française
- Dimara, E., Skuras, D. & Tzelepis, D. (2000). “*Regional Development Incentives and Firm Survival: A Case Study of the Greek Food Sector*”. European Regional Science Association 40th European Congress ‘European Monetary Union and Regional Policy’, Barcelona
- European Commission (2012), Report on Public finances in EMU
- European Commission (2017). 7th Report on Economic, Social and Territorial Cohesion
- European Statistics <https://ec.europa.eu/eurostat>
- European Statistical Database <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Krugman, P. (1991). Increasing returns and economic geography», *Journal of Political Economy*
- Papadaki, O. & Psycharis, Y. (1996). “*Investment Incentives and Regional Development in Greece - Tendencies during the current decade*”, Regional Science Association 36th European Congress ETH Zurich, Switzerland
- Regional inequalities in the EU
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/637951/EPRS_BRI\(2019\)637951_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/637951/EPRS_BRI(2019)637951_EN.pdf)
- Rodríguez-Pose, A. & Tselios, V. (2008). “*Inequalities in income and education and regional economic growth in western Europe*”
- Romer, P. M. (1990). “Endogenous Technological Change”, *The Journal of Political Economy*
- Psycharis, Y., Tselios, V. & Pantazis, P. (2018). “*The contribution of Cohesion Funds and nationally funded public investment to regional growth: evidence from Greece*”

Παράρτημα

Πίνακας 6. Μέγεθος επιχειρήσεων επενδυτικών σχεδίων Ν.3299/2004

Περιφέρειες και Νομοί	Μέγεθος Επιχείρησης				Σύνολο
	Μεγάλη	Μεσαία	Μι- κρή	Πολύ Μικρή	
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	28	89	208	413	738
Δράμας	2	13	53	111	179
Έβρου	13	16	47	71	147
Καβάλας	1	24	50	121	196
Ξάνθης	8	10	29	72	119
Ροδόπης	4	26	29	38	97
Αττικής	92	130	127	58	407
Αθηνών	29	45	48	15	137
Ανατολικής Αττικής	34	41	38	19	132
Δυτικής Αττικής	25	38	29	14	106
Πειραιώς	4	6	12	10	32
Βορείου Αιγαίου	2	49	45	111	207
Λέσβου	1	31	17	51	100
Σάμου		3	14	19	36
Χίου	1	15	14	41	71
Δυτικής Ελλάδας	22	58	182	656	918
Αιτωλοακαρνανίας	6	10	36	133	185
Αχαΐας	9	37	87	276	409
Ηλείας	7	11	59	247	324
Δυτικής Μακεδονίας	6	24	82	277	389
Γρεβενών	1	11	21	45	78
Καστοριάς	1	4	17	64	86
Κοζάνης	4	6	26	116	152
Φλωρίνης		3	18	52	73
Ηπείρου	9	57	152	579	797
Άρτας	2	11	26	102	141
Θεσπρωτίας		1	19	63	83
Ιωαννίνων	7	39	83	315	444
Πρεβέζης		6	24	99	129
Θεσσαλίας	21	76	219	638	954
Καρδίτσας	1	7	29	87	124
Λαρίσης	9	25	75	175	284
Μαγνησίας	10	30	69	186	295
Τρικάλων	1	14	46	190	251
Ιονίων Νήσων	11	20	81	116	228
Ζακύνθου	1	6	28	47	82
Κερκύρας	8	10	27	32	77
Κεφαλληνίας	2	4	22	27	55
Λευκάδας			4	10	14
Κεντρικής Μακεδονίας	67	155	417	657	1296
Άγιον Όρος				1	1
Ημαθίας	3	10	42	79	134
Θεσσαλονίκης	27	56	138	70	291
Κιλκίς	12	26	59	126	223
Πέλλας	3	17	46	129	195
Πιερίας	1	22	29	77	129

Σερρών	6	12	35	113	166
Χαλκιδικής	15	12	68	62	157
Κρήτης	38	127	335	1018	1518
Διανομαρχιακά			1	1	2
Ηρακλείου	19	68	132	484	703
Λασιθίου	11	9	53	185	258
Ρεθύμνης	4	21	71	172	268
Χανίων	4	27	78	175	284
(blank)		2		1	3
Νοτίου Αιγαίου	32	73	185	212	502
Δωδεκανήσου	27	59	147	153	386
Κυκλάδων	5	14	38	59	116
Πελοποννήσου	43	83	303	881	1310
Αργολίδος	13	14	18	87	132
Αρκαδίας	9	16	69	159	253
Διανομαρχιακά		1			1
Κορινθίας	10	14	26	64	114
Λακωνίας	7	18	80	287	392
Μεσσηνίας	4	20	110	283	417
(blank)				1	1
Στερεάς Ελλάδας	88	72	206	365	731
Βοιωτίας	39	48	83	120	290
Ευβοίας	28	12	74	119	233
Ευρυτανίας			6	17	23
Φθιώτιδος	15	11	31	85	142
Φωκίδος	6	1	12	24	43
Χωρίς Νομό	1	79	36	106	222
Όλη η Χώρα		2	1	1	4
(blank)	1	77	35	105	218
Grand Total	460	1092	2578	6087	10217

Πίνακας 7. Τομείς δραστηριότητας επενδυτικών σχεδίων Ν.3299/2004

	Μεταποί- ηση	Σύνολο Επένδυσης	Πρωτογε- νής	Σύνολο Επένδυσης	Τουρισμός		Υπηρεσίες		Φάκελος	Σύνολο Επένδυσης
	Φάκελος		Φάκελος		Φάκελος	Σύνολο Επένδυσης	Φάκελος	Σύνολο Επένδυσης		
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	553	1.028.448.502 €	81	55.682.505,61 €	78	172.359.570,60 €	26	96.000.683,88 €	738	1.352.491.262,00 €
Δράμας	137	225.549.137 €	27	17.086.418,49 €	12	34.705.271,96 €	3	31.209.240,00 €	179	308.550.067,10 €
Έβρου	110	275.185.543 €	13	8.979.088,40 €	14	41.240.413,86 €	10	30.575.328,00 €	147	355.980.373,10 €
Καβάλας	146	154.525.407 €	9	8.895.935,57 €	33	68.348.085,38 €	8	17.993.265,88 €	196	249.762.693,90 €
Ξάνθης	83	191.689.867 €	25	16.985.991,90 €	9	15.385.798,24 €	2	11.308.400,00 €	119	235.370.057,50 €
Ροδόπης	77	181.498.548 €	7	3.735.071,25 €	10	12.680.001,12 €	3	4.914.450,00 €	97	202.828.070,70 €
Αττικής	179	894.899.632 €	3	3.476.400,00 €	54	281.412.421,00 €	171	740.443.399,80 €	407	1.920.231.852,00 €
Αθηνών	46	172.488.350 €			22	92.240.984,54 €	69	388.294.756,70 €	137	653.024.091,10 €
Ανατολικής Αττικής	78	339.568.587 €			13	133.621.968,50 €	41	143.172.242,00 €	132	616.362.797,80 €
Δυτικής Αττικής	47	313.629.279 €	2	1.896.400,00 €	2	9.427.995,00 €	55	190.406.828,10 €	106	515.360.502,50 €
Πειραιώς	8	69.213.415 €	1	1.580.000,00 €	17	46.121.473,00 €	6	18.569.573,00 €	32	135.484.461,00 €
Βορείου Αιγαίου	124	76.489.729 €	6	4.524.043,64 €	63	148.624.549,00 €	14	12.081.389,25 €	207	241.719.711,20 €
Λέσβου	65	36.120.548 €	2	2.378.805,00 €	32	79.964.617,10 €	1	1.353.416,00 €	100	119.817.386,50 €
Σάμου	23	15.999.044 €	2	1.581.383,64 €	7	26.117.540,56 €	4	2.726.255,45 €	36	46.424.224,01 €
Χίου	36	24.370.136 €	2	563.855,00 €	24	42.542.391,38 €	9	8.001.717,80 €	71	75.478.100,66 €
Δυτικής Ελλάδας	704	1.227.050.772 €	67	71.288.343,68 €	106	287.978.898,20 €	41	182.536.111,60 €	918	1.768.854.126,00 €
Αιτωλοακαρνανίας	145	252.505.731 €	16	20.089.601,00 €	15	34.851.387,00 €	9	12.761.090,55 €	185	320.207.809,60 €
Αχαΐας	322	589.483.553 €	16	18.713.247,00 €	43	80.496.266,97 €	28	154.923.448,00 €	409	843.616.514,50 €
Ηλείας	237	385.061.489 €	35	32.485.495,68 €	48	172.631.244,20 €	4	14.851.573,00 €	324	605.029.801,60 €
Δυτικής Μακεδονίας	231	494.420.802 €	94	44.862.963,89 €	54	108.181.377,40 €	10	13.196.577,00 €	389	660.661.720,30 €
Γρεβενών	43	89.670.138 €	24	9.614.554,44 €	11	27.900.386,10 €			78	127.185.078,50 €
Καστοριάς	48	62.694.963 €	15	12.290.278,04 €	22	50.249.484,86 €	1	195.000,00 €	86	125.429.726,20 €
Κοζάνης	94	234.617.519 €	39	15.522.967,25 €	12	20.087.672,89 €	7	11.715.777,00 €	152	281.943.936,20 €
Φλωρίνης	46	107.438.182 €	16	7.435.164,16 €	9	9.943.833,55 €	2	1.285.800,00 €	73	126.102.979,50 €
Ηπείρου	368	335.436.119 €	182	116.501.977,30 €	220	398.300.962,30 €	27	69.879.568,64 €	797	920.118.627,80 €
Αρτας	83	80.722.477 €	43	28.439.433,86 €	9	7.825.194,97 €	6	5.896.848,64 €	141	122.883.954,70 €
Θεσπρωτίας	40	20.271.898 €	15	14.144.045,68 €	25	45.355.439,10 €	3	3.559.206,00 €	83	83.330.588,59 €
Ιωαννίνων	196	185.684.460 €	83	38.042.259,44 €	149	254.380.749,20 €	16	59.464.276,00 €	444	537.571.745,10 €
Πρεβέζης	49	48.757.284 €	41	35.876.238,35 €	37	90.739.579,04 €	2	959.238,00 €	129	176.332.339,40 €
Θεσσαλίας	579	677.216.370 €	124	89.268.808,00 €	187	274.166.406,90 €	64	132.967.801,50 €	954	1.173.619.387,00 €
Καρδίτσας	81	111.358.168 €	16	13.017.000,00 €	19	45.005.680,00 €	8	31.691.101,99 €	124	201.071.949,60 €
Λαρίσης	192	253.794.579 €	52	34.258.938,00 €	9	11.468.347,89 €	31	61.092.721,00 €	284	360.614.586,00 €
Μαγνησίας	137	159.285.112 €	18	9.462.000,00 €	126	159.611.068,70 €	14	22.876.973,33 €	295	351.235.154,20 €
Τρικάλων	169	152.778.511 €	38	32.530.870,00 €	33	58.081.310,27 €	11	17.307.005,19 €	251	260.697.696,90 €
Ιονίων Νήσων	48	78.594.572 €	1	1.310.000,00 €	173	543.364.911,30 €	6	24.636.474,26 €	228	647.905.957,40 €

Ζακύνθου	10	6.231.493 €			71	141.331.842,40 €	1	3.613.285,00 €	82	151.176.620,40 €
Κερκύρας	20	17.615.141 €	1	1.310.000,00 €	52	216.568.263,80 €	4	7.883.189,26 €	77	243.376.594,00 €
Κεφαλληνίας	14	52.939.354 €			40	165.631.075,40 €	1	13.140.000,00 €	55	231.710.429,20 €
Λευκάδας	4	1.808.584 €			10	19.833.729,80 €			14	21.642.313,80 €
Κεντρικής Μακεδονίας	901	1.448.950.291 €	80	68.412.800,00 €	168	681.425.272,00 €	147	366.757.622,50 €	1296	2.565.545.985,00 €
Άγιον Όρος	1	470.000 €							1	470.000,00 €
Ημαθίας	104	155.959.135 €	13	31.736.500,00 €	9	16.358.900,00 €	8	31.336.633,00 €	134	235.391.168,00 €
Θεσσαλονίκης	143	284.188.672 €	15	6.659.300,00 €	24	38.179.000,00 €	109	267.827.158,30 €	291	596.854.130,20 €
Κιλκίς	204	397.825.646 €	13	8.694.200,00 €	5	9.260.000,00 €	1	1.628.000,00 €	223	417.407.846,00 €
Πέλλας	143	155.773.527 €	14	8.140.800,00 €	33	56.783.644,00 €	5	13.042.944,00 €	195	233.740.915,30 €
Περίας	91	113.709.622 €	6	3.401.000,00 €	25	84.215.000,00 €	7	11.817.456,20 €	129	213.143.077,90 €
Σερρών	132	268.443.171 €	12	5.184.000,00 €	14	29.566.840,00 €	8	17.527.314,00 €	166	320.721.325,40 €
Χαλκιδικής	83	72.580.518 €	7	4.597.000,00 €	58	447.061.888,00 €	9	23.578.117,00 €	157	547.817.522,50 €
Κρήτης	950	635.820.483 €	186	87.507.538,30 €	331	1.339.011.145,00 €	51	132.137.352,20 €	1518	2.194.476.519,00 €
Διανομαρχιακά	1	370.000 €			1	390.000,00 €			2	760.000,00 €
Ηρακλείου	451	329.731.094 €	111	49.033.692,24 €	108	426.824.860,00 €	33	94.321.416,19 €	703	899.911.062,50 €
Λασιθίου	180	93.044.084 €	30	19.692.744,15 €	47	318.350.521,00 €	1	2.480.000,00 €	258	433.567.349,50 €
Ρεθύμνης	154	96.998.188 €	10	6.176.781,00 €	99	185.575.731,50 €	5	4.032.551,55 €	268	292.783.251,90 €
Χανίων	162	112.477.117 €	35	12.604.320,91 €	75	406.875.174,70 €	12	31.303.384,41 €	284	563.259.996,60 €
(blank)	2	3.200.000 €			1	994.858,30 €			3	4.194.858,30 €
Νοτίου Αιγαίου	126	159.387.815 €	6	5.738.929,00 €	353	2.255.131.591,00 €	17	28.265.118,00 €	502	2.448.523.453,00 €
Δωδεκανήσου	96	117.182.674 €	4	4.240.000,00 €	270	2.030.874.269,00 €	16	27.742.771,00 €	386	2.180.039.714,00 €
Κυκλάδων	30	42.205.141 €	2	1.498.929,00 €	83	224.257.321,90 €	1	522.347,00 €	116	268.483.739,40 €
Πελοποννήσου	802	1.611.317.751 €	52	50.356.321,05 €	424	1.438.476.806,00 €	32	83.450.269,16 €	1310	3.183.601.147,00 €
Αργολίδος	90	324.169.111 €	17	9.247.181,62 €	23	108.329.615,10 €	2	1.917.200,00 €	132	443.663.107,80 €
Αρκαδίας	139	523.716.374 €	8	15.574.951,00 €	96	204.647.375,70 €	10	33.051.137,00 €	253	776.989.837,60 €
Διανομαρχιακά	1	3.634.185 €							1	3.634.185,00 €
Κορινθίας	82	156.992.444 €	9	15.403.628,10 €	17	57.483.713,34 €	6	20.839.599,88 €	114	250.719.385,10 €
Λακωνίας	210	309.823.829 €	10	4.473.712,49 €	167	321.338.427,80 €	5	2.757.304,88 €	392	638.393.274,20 €
Μεσσηνίας	279	292.448.329 €	8	5.656.847,84 €	121	746.677.673,80 €	9	24.885.027,40 €	417	1.069.667.878,00 €
(blank)	1	533.480 €							1	533.480,00 €
Στερεάς Ελλάδας	535	1.997.743.045 €	41	43.072.618,00 €	114	248.170.291,60 €	41	203.862.355,00 €	731	2.492.848.309,00 €
Βοιωτίας	236	948.818.653 €	24	29.414.388,00 €	9	19.383.164,25 €	21	157.613.771,00 €	290	1.155.229.976,00 €
Ευβοίας	150	586.001.942 €	11	8.391.465,00 €	62	168.051.677,40 €	10	31.218.250,00 €	233	793.663.334,50 €
Ευρυτανίας	8	4.103.057 €			15	22.550.965,00 €			23	26.654.022,00 €
Φθιώτιδος	116	289.920.493 €	6	5.266.765,00 €	11	11.096.465,00 €	9	13.246.892,00 €	142	319.530.614,70 €
Φωκίδος	25	168.898.900 €			17	27.088.020,00 €	1	1.783.442,00 €	43	197.770.361,90 €
Χωρίς Νομό	109	92.658.435 €	17	10.383.683,00 €	93	91.052.640,97 €	3	2.954.108,00 €	222	197.048.866,50 €
Όλη η Χώρα	3	1.450.000 €	1	800.000,00 €					4	2.250.000,00 €
(blank)	106	91.208.435 €	16	9.583.683,00 €	93	91.052.640,97 €	3	2.954.108,00 €	218	194.798.866,50 €
Grand Total	6209	10.758.434.319 €	940	652.386.931,50 €	2418	8.267.656.843,00 €	650	2.089.168.831,00 €	10217	21.767.646.924,00 €

Πίνακας 8. Επενδυτικά Κίνητρα Ν.3299/2004

	Φάκε- λος	Κίνητρα Επιχορήγη- σης	Κίνη- τρα - Ύψος Leasing	Κίνη- τρα - Δά- νεια	Επιχορήγηση	Ύψος Leasing	Δάνεια	Κίνητρα Ιδία Κεφάλαια	Ιδία Κεφάλαια	Σύνολο Επένδυσης
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	738	734	29	552	634.135.310 €	51.880.599 €	291.760.724 €	736	374.724.240 €	1.352.491.262 €
Δράμας	179	179	9	139	151.088.746 €	3.778.110 €	67.593.102 €	179	86.090.259 €	308.550.067 €
Έβρου	147	147	1	111	163.623.795 €	2.047.000 €	90.705.170 €	147	99.604.408 €	355.980.373 €
Καβάλας	196	195	10	145	126.881.706 €	6.736.704 €	46.448.001 €	195	69.696.284 €	249.762.694 €
Ξάνθης	119	118	3	90	99.495.370 €	19.936.480 €	53.188.141 €	119	62.759.527 €	235.370.057 €
Ροδόπης	97	95	6	67	93.045.693 €	19.382.305 €	33.826.311 €	96	56.573.761 €	202.828.071 €
Αττικής	407	402	20	323	604.974.817 €	44.397.021 €	546.487.067 €	403	724.372.948 €	1.920.231.852 €
Αθηνών	137	136	6	104	212.205.284 €	12.611.832 €	143.805.252 €	136	284.401.724 €	653.024.091 €
Ανατολικής Αττικής	132	129	7	103	197.800.221 €	14.779.227 €	205.304.566 €	129	198.478.784 €	616.362.798 €
Δυτικής Αττικής	106	105	7	89	153.753.703 €	17.005.962 €	145.647.881 €	106	198.952.958 €	515.360.502 €
Πειραιώς	32	32	0	27	41.215.610 €		51.729.369 €	32	42.539.483 €	135.484.461 €
Βορείου Αιγαίου	207	207	8	154	120.792.119 €	4.697.925 €	43.304.864 €	207	72.732.173 €	241.719.711 €
Λέσβου	100	100	0	75	59.650.706 €		22.209.333 €	100	37.764.717 €	119.817.387 €
Σάμου	36	36	8	32	22.283.049 €	4.697.925 €	8.333.839 €	36	11.109.412 €	46.424.224 €
Χίου	71	71	0	47	38.858.364 €		12.761.692 €	71	23.858.044 €	75.478.101 €
Δυτικής Ελλάδας	918	918	6	729	805.992.908 €	21.057.357 €	445.738.938 €	918	496.064.923 €	1.768.854.126 €
Αιτωλοακαρνανίας	185	185	1	149	138.941.895 €	1.992.464 €	86.691.166 €	185	92.582.284 €	320.207.810 €
Αχαΐας	409	409	5	337	375.545.690 €	19.064.893 €	215.241.527 €	409	233.764.404 €	843.616.515 €
Ηλείας	324	324	0	243	291.505.323 €		143.806.245 €	324	169.718.234 €	605.029.802 €
Δυτικής Μακεδονίας	389	388	8	283	265.954.248 €	9.630.465 €	190.433.826 €	388	194.643.181 €	660.661.720 €
Γρεβενών	78	78	4	44	54.856.790 €	5.663.875 €	25.760.617 €	78	40.903.796 €	127.185.079 €
Καστοριάς	86	86	1	68	58.080.120 €	515.000 €	29.652.555 €	86	37.182.051 €	125.429.726 €
Κοζάνης	152	152	2	114	94.497.710 €	1.471.590 €	106.777.547 €	152	79.197.089 €	281.943.936 €
Φλωρίνης	73	72	1	57	58.519.627 €	1.980.000 €	28.243.107 €	72	37.360.245 €	126.102.979 €
Ηπείρου	797	793	12	721	443.316.349 €	21.097.311 €	180.968.617 €	793	274.736.351 €	920.118.628 €

Άρτας	141	141	1	123	55.670.795 €	159.790 €	22.453.478 €	141	44.599.892 €	122.883.955 €
Θεσπρωτίας	83	83	1	75	42.507.993 €	10.000 €	16.569.091 €	83	24.243.505 €	83.330.589 €
Ιωαννίνων	444	440	10	411	260.555.396 €	20.927.521 €	107.038.404 €	440	149.050.425 €	537.571.745 €
Πρεβέζης	129	129	0	112	84.582.165 €		34.907.645 €	129	56.842.530 €	176.332.339 €
Θεσσαλίας	954	949	26	792	454.488.425 €	25.213.137 €	333.630.605 €	951	360.287.220 €	1.173.619.387 €
Καρδίτσας	124	124	3	108	82.100.841 €	1.209.450 €	60.250.276 €	124	57.511.382 €	201.071.950 €
Λαρίσης	284	281	8	246	133.747.602 €	5.350.384 €	109.202.989 €	283	112.313.611 €	360.614.586 €
Μαγνησίας	295	293	13	245	127.440.593 €	15.319.653 €	101.181.387 €	293	107.293.522 €	351.235.154 €
Τρικάλων	251	251	2	193	111.199.390 €	3.333.650 €	62.995.952 €	251	83.168.705 €	260.697.697 €
Ιονίων Νήσων	228	228	4	174	269.322.434 €	20.253.528 €	166.123.850 €	228	192.206.145 €	647.905.957 €
Ζακύνθου	82	82	0	47	70.746.720 €		29.538.022 €	82	50.891.878 €	151.176.620 €
Κερκύρας	77	77	2	71	94.771.026 €	2.439.311 €	75.124.071 €	77	71.042.186 €	243.376.594 €
Κεφαλληνίας	55	55	2	46	96.283.241 €	17.814.217 €	54.403.402 €	55	63.209.569 €	231.710.429 €
Λευκάδας	14	14	0	10	7.521.448 €		7.058.354 €	14	7.062.512 €	21.642.314 €
Κεντρικής Μακεδονίας	1296	1287	41	1121	977.049.115 €	65.109.358 €	786.743.698 €	1286	736.643.813 €	2.565.545.985 €
Άγιον Όρος	1	1	0	1	117.500 €		235.000 €	1	117.500 €	470.000 €
Ημαθίας	134	134	6	118	94.837.427 €	4.895.180 €	66.487.239 €	134	69.171.322 €	235.391.168 €
Θεσσαλονίκης	291	287	11	239	197.816.713 €	20.644.842 €	189.450.028 €	287	188.942.547 €	596.854.130 €
Κιλκίς	223	222	4	207	180.511.441 €	4.333.800 €	115.363.233 €	222	117.199.372 €	417.407.846 €
Πέλλας	195	194	4	174	103.613.301 €	5.833.920 €	58.637.806 €	194	65.655.888 €	233.740.915 €
Πιερίας	129	127	6	113	90.359.662 €	10.626.161 €	56.694.664 €	127	55.462.591 €	213.143.078 €
Σερρών	166	166	4	136	124.216.506 €	12.724.651 €	93.578.039 €	166	90.202.130 €	320.721.325 €
Χαλκιδικής	157	156	6	133	185.576.566 €	6.050.804 €	206.297.689 €	155	149.892.464 €	547.817.523 €
Κρήτης	1518	1514	14	1312	777.680.260 €	6.463.113 €	751.950.458 €	1514	658.381.688 €	2.194.476.519 €
Διανομαρχιακά	2	2	0	2	304.000 €		90.650 €	2	365.350 €	760.000 €
Ηρακλείου	703	700	10	610	330.146.116 €	5.167.413 €	291.642.142 €	700	272.954.391 €	899.911.063 €
Λασιθίου	258	258	1	231	146.033.164 €	190.000 €	156.071.145 €	258	131.273.040 €	433.567.350 €
Ρεθύμνης	268	267	1	235	107.129.659 €	590.000 €	97.462.294 €	267	87.601.300 €	292.783.252 €
Χανίων	284	284	2	231	192.684.424 €	515.700 €	205.071.681 €	284	164.988.192 €	563.259.997 €
(blank)	3	3	0	3	1.382.898 €		1.612.546 €	3	1.199.415 €	4.194.858 €
Νοτίου Αιγαίου	502	502	3	421	992.040.455 €	1.292.991 €	714.559.765 €	502	740.630.243 €	2.448.523.453 €
Δωδεκανήσου	386	386	1	332	895.827.832 €	500.000 €	625.355.158 €	386	658.356.725 €	2.180.039.714 €

Κυκλάδων	116	116	2	89	96.212.623 €	792.991 €	89.204.607 €	116	82.273.518 €	268.483.739 €
Πελοποννήσου	1310	1309	16	1070	1.488.070.031 €	36.169.750 €	783.512.341 €	1309	875.849.025 €	3.183.601.147 €
Αργολίδος	132	132	2	110	168.239.415 €	17.928.022 €	137.811.024 €	132	119.684.647 €	443.663.108 €
Αρκαδίας	253	253	1	216	343.902.319 €	764.052 €	219.070.027 €	253	213.253.439 €	776.989.838 €
Διανομαρχιακά	1	1	0	1	1.817.093 €		726.837 €	1	1.090.256 €	3.634.185 €
Κορινθίας	114	113	9	91	93.911.817 €	15.882.676 €	69.194.674 €	113	71.730.217 €	250.719.385 €
Λακωνίας	392	392	3	306	331.884.228 €	1.285.700 €	122.676.036 €	392	182.547.310 €	638.393.274 €
Μεσσηνίας	417	417	1	345	547.995.772 €	309.300 €	233.953.634 €	417	287.409.172 €	1.069.667.878 €
(blank)	1	1	0	1	319.388 €		80.109 €	1	133.984 €	533.480 €
Στερεάς Ελλάδας	731	723	46	596	840.558.265 €	98.087.220 €	850.252.511 €	724	703.950.314 €	2.492.848.309 €
Βοιωτίας	290	286	24	240	367.504.421 €	67.436.232 €	393.590.821 €	286	326.698.502 €	1.155.229.976 €
Ευβοίας	233	230	14	189	291.180.670 €	22.884.788 €	250.910.581 €	231	228.687.296 €	793.663.335 €
Ευρυτανίας	23	23	1	19	11.082.307 €	300.000 €	7.652.079 €	23	7.619.635 €	26.654.022 €
Φθιώτιδος	142	141	7	109	105.388.053 €	7.466.200 €	117.764.035 €	141	88.912.326 €	319.530.615 €
Φωκίδος	43	43	0	39	65.402.814 €		80.334.994 €	43	52.032.554 €	197.770.362 €
Χωρίς Νομό	222	222	5	164	80.954.792 €	4.835.440 €	46.663.140 €	222	64.773.533 €	197.048.867 €
Όλη η Χώρα	4	4	0	3	837.000 €		751.950 €	4	661.050 €	2.250.000 €
(blank)	218	218	5	161	80.117.792 €	4.835.440 €	45.911.190 €	218	64.112.483 €	194.798.867 €
Grand Total	10217	10176	238	8412	8.755.329.528 €	410.185.214 €	6.132.130.403 €	10181	6.469.995.796 €	21.767.646.924 €

Πίνακας 9. Μέγεθος επιχειρήσεων επενδυτικών σχεδίων Ν.3908/2011

	Κωδικός Φακέλου				Grand Total
	Μεγάλη	Μεσαία	Μικρή	Πολύ Μικρή	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	33	17	20	61	131
Νομός Δράμας	4	3	3	8	18
Νομός Έβρου	7	2	4	38	51
Νομός Καβάλας	3	5	7	5	20
Νομός Ξάνθης	8	1	2	7	18
Νομός Ροδόπης	11	6	4	3	24
ΑΤΤΙΚΗ	27	18	15	6	66
Νομός Αττικής	27	18	15	6	66
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	1	5	17	23
Νομός Λέσβου	0	0	3	14	17
Νομός Σάμου	0	1	0	1	2
Νομός Χίου	0	0	2	2	4
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	13	7	25	44	89
Νομός Αιτωλοακαρνανίας	6	3	8	18	35
Νομός Αχαΐας	5	3	14	15	37
Νομός Ηλείας	2	1	3	11	17
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	6	7	37	86	136
Νομός Γρεβενών	3	1	2	11	17
Νομός Καστοριάς	1	1	21	29	52
Νομός Κοζάνης	2	4	10	19	35
Νομός Φλώρινας	0	1	4	27	32
ΗΠΕΙΡΟΣ	8	8	13	42	71
Νομός Άρτας	2	3	1	2	8
Νομός Θεσπρωτίας	1	0	2	13	16
Νομός Ιωαννίνων	4	3	7	19	33
Νομός Πρέβεζας	1	2	3	8	14
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	20	19	31	47	117

Νομός Καρδίτσας	2	1	3	10	16
Νομός Λάρισας	6	14	12	15	47
Νομός Μαγνησίας	12	2	7	10	31
Νομός Τρικάλων	0	2	9	12	23
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	3	11	19	23	56
Νομός Ζακύνθου	0	6	8	2	16
Νομός Κέρκυρας	1	4	8	11	24
Νομός Κεφαλληνίας	2	1	2	6	11
Νομός Λευκάδος	0	0	1	4	5
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30	47	53	83	213
Νομός Ημαθίας	2	7	7	10	26
Νομός Θεσσαλονίκης	13	13	27	27	80
Νομός Κιλκίς	4	6	3	5	18
Νομός Πέλλας	2	10	4	6	22
Νομός Πιερίας	0	5	1	8	14
Νομός Σερρών	3	0	4	17	24
Νομός Χαλκιδικής	6	6	7	10	29
ΚΡΗΤΗ	11	10	33	49	103
Νομός Ηρακλείου	5	5	10	23	43
Νομός Λασιθίου	1	3	2	9	15
Νομός Ρεθύμνου	2	1	6	9	18
Νομός Χανίων	3	1	15	8	27
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	18	10	32	31	91
Νομός Δωδεκανήσων	4	7	11	9	31
Νομός Κυκλάδων	14	3	21	22	60
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	20	5	27	39	91
Νομός Αργολίδας	2	0	5	5	12
Νομός Αρκαδίας	2	0	6	4	12
Νομός Κορινθίας	9	2	3	5	19
Νομός Λακωνίας	3	2	6	12	23
Νομός Μεσσηνίας	4	1	7	13	25
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	25	10	16	39	90

Νομός Βοιωτίας	14	5	4	8	31
Νομός Ευβοίας	6	4	8	12	30
Νομός Ευρυτανίας	1	0	1	3	5
Νομός Φθιώτιδας	3	0	3	14	20
Νομός Φωκίδας	1	1	0	2	4
Total	214	170	326	567	1277

Πίνακας 10. Τομείς δραστηριότητας επενδυτικών σχεδίων Ν.3908/2011

Row Labels	Φάκελος	Κίνητρα Επιχορήγησης	Κίνητρα - Ύψος Leasing	Κίνητρα - Δάνεια	Επιχορήγηση	Ύψος Leasing	Δάνεια	Κίνητρα Ιδία Κε- φάλαια	Ιδία Κεφάλαια	Σύνολο Επένδυ- σης
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	738	734	29	552	634.135.310 €	51.880.599 €	291.760.724 €	736	374.724.240 €	1.352.491.262 €
Δράμας	179	179	9	139	151.088.746 €	3.778.110 €	67.593.102 €	179	86.090.259 €	308.550.067 €
Εβρου	147	147	1	111	163.623.795 €	2.047.000 €	90.705.170 €	147	99.604.408 €	355.980.373 €
Καβάλας	196	195	10	145	126.881.706 €	6.736.704 €	46.448.001 €	195	69.696.284 €	249.762.694 €
Ξάνθης	119	118	3	90	99.495.370 €	19.936.480 €	53.188.141 €	119	62.759.527 €	235.370.057 €
Ροδόπης	97	95	6	67	93.045.693 €	19.382.305 €	33.826.311 €	96	56.573.761 €	202.828.071 €
Αττικής	407	402	20	323	604.974.817 €	44.397.021 €	546.487.067 €	403	724.372.948 €	1.920.231.852 €
Αθηνών	137	136	6	104	212.205.284 €	12.611.832 €	143.805.252 €	136	284.401.724 €	653.024.091 €
Ανατολικής Αττικής	132	129	7	103	197.800.221 €	14.779.227 €	205.304.566 €	129	198.478.784 €	616.362.798 €
Δυτικής Αττικής	106	105	7	89	153.753.703 €	17.005.962 €	145.647.881 €	106	198.952.958 €	515.360.502 €
Πειραιώς	32	32	0	27	41.215.610 €		51.729.369 €	32	42.539.483 €	135.484.461 €
Βορείου Αιγαίου	207	207	8	154	120.792.119 €	4.697.925 €	43.304.864 €	207	72.732.173 €	241.719.711 €
Λέσβου	100	100	0	75	59.650.706 €		22.209.333 €	100	37.764.717 €	119.817.387 €
Σάμου	36	36	8	32	22.283.049 €	4.697.925 €	8.333.839 €	36	11.109.412 €	46.424.224 €
Χίου	71	71	0	47	38.858.364 €		12.761.692 €	71	23.858.044 €	75.478.101 €
Δυτικής Ελλάδας	918	918	6	729	805.992.908 €	21.057.357 €	445.738.938 €	918	496.064.923 €	1.768.854.126 €
Αιτωλοακαρνανίας	185	185	1	149	138.941.895 €	1.992.464 €	86.691.166 €	185	92.582.284 €	320.207.810 €
Αχαΐας	409	409	5	337	375.545.690 €	19.064.893 €	215.241.527 €	409	233.764.404 €	843.616.515 €
Ηλείας	324	324	0	243	291.505.323 €		143.806.245 €	324	169.718.234 €	605.029.802 €
Δυτικής Μακεδονίας	389	388	8	283	265.954.248 €	9.630.465 €	190.433.826 €	388	194.643.181 €	660.661.720 €
Γρεβενών	78	78	4	44	54.856.790 €	5.663.875 €	25.760.617 €	78	40.903.796 €	127.185.079 €
Καστοριάς	86	86	1	68	58.080.120 €	515.000 €	29.652.555 €	86	37.182.051 €	125.429.726 €
Κοζάνης	152	152	2	114	94.497.710 €	1.471.590 €	106.777.547 €	152	79.197.089 €	281.943.936 €

Φλωρίνης	73	72	1	57	58.519.627 €	1.980.000 €	28.243.107 €	72	37.360.245 €	126.102.979 €
Ηπείρου	797	793	12	721	443.316.349 €	21.097.311 €	180.968.617 €	793	274.736.351 €	920.118.628 €
Αρτας	141	141	1	123	55.670.795 €	159.790 €	22.453.478 €	141	44.599.892 €	122.883.955 €
Θεσπρωτίας	83	83	1	75	42.507.993 €	10.000 €	16.569.091 €	83	24.243.505 €	83.330.589 €
Ιωαννίνων	444	440	10	411	260.555.396 €	20.927.521 €	107.038.404 €	440	149.050.425 €	537.571.745 €
Πρεβέζης	129	129	0	112	84.582.165 €		34.907.645 €	129	56.842.530 €	176.332.339 €
Θεσσαλίας	954	949	26	792	454.488.425 €	25.213.137 €	333.630.605 €	951	360.287.220 €	1.173.619.387 €
Καρδίτσας	124	124	3	108	82.100.841 €	1.209.450 €	60.250.276 €	124	57.511.382 €	201.071.950 €
Λαρίσης	284	281	8	246	133.747.602 €	5.350.384 €	109.202.989 €	283	112.313.611 €	360.614.586 €
Μαγνησίας	295	293	13	245	127.440.593 €	15.319.653 €	101.181.387 €	293	107.293.522 €	351.235.154 €
Τρικάλων	251	251	2	193	111.199.390 €	3.333.650 €	62.995.952 €	251	83.168.705 €	260.697.697 €
Ιονίων Νήσων	228	228	4	174	269.322.434 €	20.253.528 €	166.123.850 €	228	192.206.145 €	647.905.957 €
Ζακύνθου	82	82	0	47	70.746.720 €		29.538.022 €	82	50.891.878 €	151.176.620 €
Κερκύρας	77	77	2	71	94.771.026 €	2.439.311 €	75.124.071 €	77	71.042.186 €	243.376.594 €
Κεφαλληνίας	55	55	2	46	96.283.241 €	17.814.217 €	54.403.402 €	55	63.209.569 €	231.710.429 €
Λευκάδας	14	14	0	10	7.521.448 €		7.058.354 €	14	7.062.512 €	21.642.314 €
Κεντρικής Μακεδονίας	1296	1287	41	1121	977.049.115 €	65.109.358 €	786.743.698 €	1286	736.643.813 €	2.565.545.985 €
Αγιον Όρος	1	1	0	1	117.500 €		235.000 €	1	117.500 €	470.000 €
Ημαθίας	134	134	6	118	94.837.427 €	4.895.180 €	66.487.239 €	134	69.171.322 €	235.391.168 €
Θεσσαλονίκης	291	287	11	239	197.816.713 €	20.644.842 €	189.450.028 €	287	188.942.547 €	596.854.130 €
Κιλκίς	223	222	4	207	180.511.441 €	4.333.800 €	115.363.233 €	222	117.199.372 €	417.407.846 €
Πέλλας	195	194	4	174	103.613.301 €	5.833.920 €	58.637.806 €	194	65.655.888 €	233.740.915 €
Πιερίας	129	127	6	113	90.359.662 €	10.626.161 €	56.694.664 €	127	55.462.591 €	213.143.078 €
Σερρών	166	166	4	136	124.216.506 €	12.724.651 €	93.578.039 €	166	90.202.130 €	320.721.325 €
Χαλκιδικής	157	156	6	133	185.576.566 €	6.050.804 €	206.297.689 €	155	149.892.464 €	547.817.523 €
Κρήτης	1518	1514	14	1312	777.680.260 €	6.463.113 €	751.950.458 €	1514	658.381.688 €	2.194.476.519 €
Διανομαρχιακά	2	2	0	2	304.000 €		90.650 €	2	365.350 €	760.000 €
Ηρακλείου	703	700	10	610	330.146.116 €	5.167.413 €	291.642.142 €	700	272.954.391 €	899.911.063 €
Λασιθίου	258	258	1	231	146.033.164 €	190.000 €	156.071.145 €	258	131.273.040 €	433.567.350 €
Ρεθύμνης	268	267	1	235	107.129.659 €	590.000 €	97.462.294 €	267	87.601.300 €	292.783.252 €
Χανίων	284	284	2	231	192.684.424 €	515.700 €	205.071.681 €	284	164.988.192 €	563.259.997 €
(blank)	3	3	0	3	1.382.898 €		1.612.546 €	3	1.199.415 €	4.194.858 €

Νοτίου Αιγαίου	502	502	3	421	992.040.455 €	1.292.991 €	714.559.765 €	502	740.630.243 €	2.448.523.453 €
Δωδεκανήσου	386	386	1	332	895.827.832 €	500.000 €	625.355.158 €	386	658.356.725 €	2.180.039.714 €
Κυκλάδων	116	116	2	89	96.212.623 €	792.991 €	89.204.607 €	116	82.273.518 €	268.483.739 €
Πελοποννήσου	1310	1309	16	1070	1.488.070.031 €	36.169.750 €	783.512.341 €	1309	875.849.025 €	3.183.601.147 €
Αργολίδος	132	132	2	110	168.239.415 €	17.928.022 €	137.811.024 €	132	119.684.647 €	443.663.108 €
Αρκαδίας	253	253	1	216	343.902.319 €	764.052 €	219.070.027 €	253	213.253.439 €	776.989.838 €
Διανομαρχιακά	1	1	0	1	1.817.093 €		726.837 €	1	1.090.256 €	3.634.185 €
Κορινθίας	114	113	9	91	93.911.817 €	15.882.676 €	69.194.674 €	113	71.730.217 €	250.719.385 €
Λακωνίας	392	392	3	306	331.884.228 €	1.285.700 €	122.676.036 €	392	182.547.310 €	638.393.274 €
Μεσσηνίας	417	417	1	345	547.995.772 €	309.300 €	233.953.634 €	417	287.409.172 €	1.069.667.878 €
(blank)	1	1	0	1	319.388 €		80.109 €	1	133.984 €	533.480 €
Στερεάς Ελλάδας	731	723	46	596	840.558.265 €	98.087.220 €	850.252.511 €	724	703.950.314 €	2.492.848.309 €
Βοιωτίας	290	286	24	240	367.504.421 €	67.436.232 €	393.590.821 €	286	326.698.502 €	1.155.229.976 €
Ευβοίας	233	230	14	189	291.180.670 €	22.884.788 €	250.910.581 €	231	228.687.296 €	793.663.335 €
Ευρυτανίας	23	23	1	19	11.082.307 €	300.000 €	7.652.079 €	23	7.619.635 €	26.654.022 €
Φθιώτιδος	142	141	7	109	105.388.053 €	7.466.200 €	117.764.035 €	141	88.912.326 €	319.530.615 €
Φωκίδος	43	43	0	39	65.402.814 €		80.334.994 €	43	52.032.554 €	197.770.362 €
Χωρίς Νομό	222	222	5	164	80.954.792 €	4.835.440 €	46.663.140 €	222	64.773.533 €	197.048.867 €
Όλη η Χώρα	4	4	0	3	837.000 €		751.950 €	4	661.050 €	2.250.000 €
(blank)	218	218	5	161	80.117.792 €	4.835.440 €	45.911.190 €	218	64.112.483 €	194.798.867 €
Grand Total	10217	10176	238	8412	8.755.329.528 €	410.185.214 €	6.132.130.403 €	10181	6.469.995.796 €	21.767.646.924 €

Πίνακας 11. Επενδυτικά Κίνητρα Ν. 3908/2011

Row Labels	Μεταποίηση		Πρωτογενής		Τουρισμός		Υπηρεσίες		Total Φάκελος	Total Σύνολο Επένδυσης
	Φάκελος	Σύνολο Ε- πένδυσης	Φάκελος	Σύνολο Ε- πένδυσης	Φάκελος	Σύνολο Ε- πένδυσης	Φάκελος	Σύνολο Ε- πένδυσης		
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	553	1.028.448.502 €	81	55682505,61	78	172359570,6	26	96000683,88	738	1352491262
Δράμας	137	225.549.137 €	27	17086418,49	12	34705271,96	3	31209240	179	308550067,1
Εβρου	110	275.185.543 €	13	8979088,4	14	41240413,86	10	30575328	147	355980373,1
Καβάλας	146	154.525.407 €	9	8895935,57	33	68348085,38	8	17993265,88	196	249762693,9
Ξάνθης	83	191.689.867 €	25	16985991,9	9	15385798,24	2	11308400	119	235370057,5
Ροδόπης	77	181.498.548 €	7	3735071,25	10	12680001,12	3	4914450	97	202828070,7
Αττικής	179	894.899.632 €	3	3476400	54	281412421	171	740443399,8	407	1920231852
Αθηνών	46	172.488.350 €			22	92240984,54	69	388294756,7	137	653024091,1
Ανατολικής Αττικής	78	339.568.587 €			13	133621968,5	41	143172242	132	616362797,8
Δυτικής Αττικής	47	313.629.279 €	2	1896400	2	9427995	55	190406828,1	106	515360502,5
Πειραιώς	8	69.213.415 €	1	1580000	17	46121473	6	18569573	32	135484461
Βορείου Αιγαίου	124	76.489.729 €	6	4524043,64	63	148624549	14	12081389,25	207	241719711,2
Λέσβου	65	36.120.548 €	2	2378805	32	79964617,1	1	1353416	100	119817386,5
Σάμου	23	15.999.044 €	2	1581383,64	7	26117540,56	4	2726255,45	36	46424224,01
Χίου	36	24.370.136 €	2	563855	24	42542391,38	9	8001717,8	71	75478100,66
Δυτικής Ελλάδας	704	1.227.050.772 €	67	71288343,68	106	287978898,2	41	182536111,6	918	1768854126
Αιτωλοακαρνανίας	145	252.505.731 €	16	20089601	15	34851387	9	12761090,55	185	320207809,6
Αχαΐας	322	589.483.553 €	16	18713247	43	80496266,97	28	154923448	409	843616514,5
Ηλείας	237	385.061.489 €	35	32485495,68	48	172631244,2	4	14851573	324	605029801,6
Δυτικής Μακεδονίας	231	494.420.802 €	94	44862963,89	54	108181377,4	10	13196577	389	660661720,3
Γρεβενών	43	89.670.138 €	24	9614554,44	11	27900386,1			78	127185078,5

Καστοριάς	48	62.694.963 €	15	12290278,04	22	50249484,86	1	195000	86	125429726,2
Κοζάνης	94	234.617.519 €	39	15522967,25	12	20087672,89	7	11715777	152	281943936,2
Φλωρίνης	46	107.438.182 €	16	7435164,16	9	9943833,55	2	1285800	73	126102979,5
Ηπείρου	368	335.436.119 €	182	116501977,3	220	398300962,3	27	69879568,64	797	920118627,8
Αρτας	83	80.722.477 €	43	28439433,86	9	7825194,97	6	5896848,64	141	122883954,7
Θεσπρωτίας	40	20.271.898 €	15	14144045,68	25	45355439,1	3	3559206	83	83330588,59
Ιωαννίνων	196	185.684.460 €	83	38042259,44	149	254380749,2	16	59464276	444	537571745,1
Πρεβέζης	49	48.757.284 €	41	35876238,35	37	90739579,04	2	959238	129	176332339,4
Θεσσαλίας	579	677.216.370 €	124	89268808	187	274166406,9	64	132967801,5	954	1173619387
Καρδίτσας	81	111.358.168 €	16	13017000	19	45005680	8	31691101,99	124	201071949,6
Λαρίσης	192	253.794.579 €	52	34258938	9	11468347,89	31	61092721	284	360614586
Μαγνησίας	137	159.285.112 €	18	9462000	126	159611068,7	14	22876973,33	295	351235154,2
Τρικάλων	169	152.778.511 €	38	32530870	33	58081310,27	11	17307005,19	251	260697696,9
Ιονίων Νήσων	48	78.594.572 €	1	1310000	173	543364911,3	6	24636474,26	228	647905957,4
Ζακύνθου	10	6.231.493 €			71	141331842,4	1	3613285	82	151176620,4
Κερκύρας	20	17.615.141 €	1	1310000	52	216568263,8	4	7883189,26	77	243376594
Κεφαλληνίας	14	52.939.354 €			40	165631075,4	1	13140000	55	231710429,2
Λευκάδας	4	1.808.584 €			10	19833729,8			14	21642313,8
Κεντρικής Μακεδονίας	901	1.448.950.291 €	80	68412800	168	681425272	147	366757622,5	1296	2565545985
Αγιον Όρος	1	470.000 €							1	470000
Ημαθίας	104	155.959.135 €	13	31736500	9	16358900	8	31336633	134	235391168
Θεσσαλονίκης	143	284.188.672 €	15	6659300	24	38179000	109	267827158,3	291	596854130,2
Κιλκίς	204	397.825.646 €	13	8694200	5	9260000	1	1628000	223	417407846
Πέλλας	143	155.773.527 €	14	8140800	33	56783644	5	13042944	195	233740915,3
Πιερίας	91	113.709.622 €	6	3401000	25	84215000	7	11817456,2	129	213143077,9
Σερρών	132	268.443.171 €	12	5184000	14	29566840	8	17527314	166	320721325,4
Χαλκιδικής	83	72.580.518 €	7	4597000	58	447061888	9	23578117	157	547817522,5
Κρήτης	950	635.820.483 €	186	87507538,3	331	1339011145	51	132137352,2	1518	2194476519
Διανομαρχιακά	1	370.000 €			1	390000			2	760000
Ηρακλείου	451	329.731.094 €	111	49033692,24	108	426824860	33	94321416,19	703	899911062,5
Λασιθίου	180	93.044.084 €	30	19692744,15	47	318350521	1	2480000	258	433567349,5
Ρεθύμνης	154	96.998.188 €	10	6176781	99	185575731,5	5	4032551,55	268	292783251,9

Χανίων	162	112.477.117 €	35	12604320,91	75	406875174,7	12	31303384,41	284	563259996,6
(blank)	2	3.200.000 €			1	994858,3			3	4194858,3
Νοτίου Αιγαίου	126	159.387.815 €	6	5738929	353	2255131591	17	28265118	502	2448523453
Δωδεκανήσου	96	117.182.674 €	4	4240000	270	2030874269	16	27742771	386	2180039714
Κυκλάδων	30	42.205.141 €	2	1498929	83	224257321,9	1	522347	116	268483739,4
Πελοποννήσου	802	1.611.317.751 €	52	50356321,05	424	1438476806	32	83450269,16	1310	3183601147
Αργολίδος	90	324.169.111 €	17	9247181,62	23	108329615,1	2	1917200	132	443663107,8
Αρκαδίας	139	523.716.374 €	8	15574951	96	204647375,7	10	33051137	253	776989837,6
Διανομαρχιακά	1	3.634.185 €							1	3634185
Κορινθίας	82	156.992.444 €	9	15403628,1	17	57483713,34	6	20839599,88	114	250719385,1
Λακωνίας	210	309.823.829 €	10	4473712,49	167	321338427,8	5	2757304,88	392	638393274,2
Μεσσηνίας	279	292.448.329 €	8	5656847,84	121	746677673,8	9	24885027,4	417	1069667878
(blank)	1	533.480 €							1	533480
Στερεάς Ελλάδας	535	1.997.743.045 €	41	43072618	114	248170291,6	41	203862355	731	2492848309
Βοιωτίας	236	948.818.653 €	24	29414388	9	19383164,25	21	157613771	290	1155229976
Ευβοίας	150	586.001.942 €	11	8391465	62	168051677,4	10	31218250	233	793663334,5
Ευρυτανίας	8	4.103.057 €			15	22550965			23	26654022
Φθιώτιδος	116	289.920.493 €	6	5266765	11	11096465	9	13246892	142	319530614,7
Φωκίδος	25	168.898.900 €			17	27088020	1	1783442	43	197770361,9
Χωρίς Νομό	109	92.658.435 €	17	10383683	93	91052640,97	3	2954108	222	197048866,5
Ολη η Χώρα	3	1.450.000 €	1	800000					4	2250000
(blank)	106	91.208.435 €	16	9583683	93	91052640,97	3	2954108	218	194798866,5
		10.758.434.319								
Grand Total	6209	€	940	652386931,5	2418	8267656843	650	2089168831	10217	21767646924

Πίνακας 12. Μέγεθος επιχειρήσεων επενδυτικών σχεδίων Ν.4399/2016

Κωδικός Φακέλου	Μεγάλη	Μεσαία	Μικρή	Πολύ Μικρή	Total
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	14	19	17	24	74
ΔΡΑΜΑ	7	2	2	9	20
ΕΒΡΟΣ	2	2	3		7
ΘΑΣΟΣ, ΚΑΒΑΛΑ	1	8	5	7	21
ΞΑΝΘΗ	3	2	3	4	12
ΡΟΔΟΠΗ	1	5	4	4	14
ΑΤΤΙΚΗΣ	4	30	40	30	104
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	1	16	14	9	40
ΒΟΡΕΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ		3	2	4	9
ΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ		2			2
ΔΥΤΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ		5	11	1	17
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	2	3	7	11	23
ΝΟΤΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	1			1	2
ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΝΗΣΟΙ		1	6	4	11
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	2	1	23	27
ΙΚΑΡΙΑ, ΣΑΜΟΣ			1	8	9
ΛΕΣΒΟΣ, ΔΗΜΝΟΣ	1	2		12	15
ΧΙΟΣ				3	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	7	7	13	31	58
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	1			8	9
ΑΧΑΪΑ	4	6	11	19	40
ΗΛΕΙΑ	2	1	2	4	9
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2	3	9	4	18
ΓΡΕΒΕΝΑ, ΚΟΖΑΝΗ	1	2	4		7
ΚΑΣΤΟΡΙΑ			2	3	5
ΦΛΩΡΙΝΑ	1	1	3	1	6
ΗΠΕΙΡΟΥ	16	5	12	47	80

ΑΡΤΑ, ΠΡΕΒΕΖΑ		1	4	9	14
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ		2	1	11	14
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	16	2	7	27	52
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	15	24	15	60	114
ΚΑΡΔΙΤΣΑ, ΤΡΙΚΑΛΑ	4	2	1	10	17
ΛΑΡΙΣΑ	8	15	5	25	53
ΜΑΓΝΗΣΙΑ, ΣΠΟΡΑΔΕΣ	3	7	9	25	44
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	6	7	11	42	66
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	1	3	6	20	30
ΙΘΑΚΗ, ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ			1	7	8
ΚΕΡΚΥΡΑ	5	4	3	10	22
ΛΕΥΚΑΔΑ			1	5	6
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	37	65	77	86	265
ΗΜΑΘΙΑ	2	4	9	3	18
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	21	30	36	39	126
ΚΙΑΚΙΣ	4	9	5	1	19
ΠΕΛΛΑ	2	1	3	4	10
ΠΙΕΡΙΑ	1	5	6	3	15
ΣΕΡΡΕΣ	3	1		6	10
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	4	15	18	30	67
ΚΡΗΤΗΣ	8	19	60	43	130
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	5	9	19	12	45
ΛΑΣΙΘΙ	1	1	5	4	11
ΡΕΘΥΜΝΟ		3	16	6	25
ΧΑΝΙΑ	2	6	20	21	49
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	6	30	70	72	178
ΑΝΔΡΟΣ, ΘΗΡΑ, ΚΕΑ, ΜΗΛΟΣ, ΜΥΚΟΝΟΣ, ΝΑΞΟΣ, ΠΑΡΟΣ, ΣΥΡΟΣ, ΤΗΝΟΣ	5	14	46	63	128
ΚΑΛΥΜΝΟΣ, ΚΑΡΠΑΘΟΣ, ΚΩΣ, ΡΟΔΟΣ	1	16	24	9	50
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	8	13	17	75	113
ΑΡΓΟΛΙΔΑ, ΑΡΚΑΔΙΑ		4	5	20	29
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	7	7	5	11	30

ΛΑΚΩΝΙΑ, ΜΕΣΣΗΝΙΑ	1	2	7	44	54
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	25	16	29	26	96
ΒΟΙΩΤΙΑ	16	6	16	6	44
ΕΥΒΟΙΑ	2	6	9	9	26
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	7	3	3	9	22
ΦΩΚΙΔΑ		1	1	2	4
Grand Total	149	240	371	563	1323

Πίνακας 13. Τομείς δραστηριότητας επενδυτικών σχεδίων Ν. 4399/2016

	Μεταποίηση		Πρωτογενής		Τουρισμός		Υπηρεσίες		Κωδικός Φακέλου	Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίου
	Κωδικός Φακέλου	Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίου	Κωδικός Φακέλου	Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίου	Κωδικός Φακέλου	Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίου	Κωδικός Φακέλου			Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίου
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	52	194.650.577 €	9	8.053.903 €	11	19.012.572 €	2	2.029.846 €	74	223.746.898 €
ΔΡΑΜΑ	15	57.668.227 €	3	2.982.934 €	2	2.251.142 €			20	62.902.303 €
ΕΒΡΟΣ	5	4.977.560 €	1	1.120.160 €			1	835.526 €	7	6.933.246 €
ΘΑΣΟΣ, ΚΑΒΑΛΑ	12	30.272.900 €			8	16.341.245 €	1	1.194.320 €	21	47.808.465 €
ΞΑΝΘΗ	8	38.807.238 €	3	2.585.637 €	1	420.185 €			12	41.813.060 €
ΡΟΔΟΠΗ	12	62.924.653 €	2	1.365.171 €					14	64.289.824 €
ΑΤΤΙΚΗΣ	60	117.241.559 €	3	1.362.536 €	31	139.113.782 €	10	51.727.288 €	104	309.445.164 €
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	29	48.890.918 €	3	1.362.536 €	3	9.815.544 €	5	40.287.761 €	40	100.356.760 €
ΒΟΡΕΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	6	10.917.558 €			3	19.758.871 €			9	30.676.429 €
ΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	2	920.689 €							2	920.689 €
ΔΥΤΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	16	37.559.486 €					1	2.300.655 €	17	39.860.140 €
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	1	3.376.078 €			20	96.722.089 €	2	3.581.667 €	23	103.679.834 €
ΝΟΤΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	1	6.681.946 €					1	817.579 €	2	7.499.526 €
ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΝΗΣΟΙ	5	8.894.884 €			5	12.817.277 €	1	4.739.626 €	11	26.451.787 €
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	7	5.449.405 €			18	61.002.532 €	2	1.366.772 €	27	67.818.709 €
ΙΚΑΡΙΑ, ΣΑΜΟΣ	1	209.616 €			8	26.229.650 €			9	26.439.266 €
ΛΕΣΒΟΣ, ΔΗΜΝΟΣ	5	4.400.147 €			8	21.629.613 €	2	1.366.772 €	15	27.396.532 €
ΧΙΟΣ	1	839.642 €			2	13.143.269 €			3	13.982.911 €
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	37	29.399.233 €	8	6.380.956 €	11	64.431.909 €	2	7.022.124 €	58	107.234.223 €
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	7	5.158.823 €	2	1.135.543 €					9	6.294.366 €

ΑΧΑΪΑ	26	22.389.492 €	6	5.245.413 €	7	22.357.809 €	1	3.522.124 €	40	53.514.838 €
ΗΛΕΙΑ	4	1.850.919 €			4	42.074.100 €	1	3.500.000 €	9	47.425.019 €
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	12	22.730.843 €	3	2.209.819 €			3	2.857.894 €	18	27.798.556 €
ΓΡΕΒΕΝΑ, ΚΟΖΑΝΗ	4	9.966.832 €	1	208.478 €			2	2.187.545 €	7	12.362.855 €
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	3	1.050.210 €	1	955.291 €			1	670.349 €	5	2.675.850 €
ΦΛΩΡΙΝΑ	5	11.713.801 €	1	1.046.050 €					6	12.759.851 €
ΗΠΕΙΡΟΥ	29	77.230.604 €	26	8.643.446 €	21	47.372.866 €	4	10.432.438 €	80	143.679.354 €
ΑΡΤΑ, ΠΡΕΒΕΖΑ	7	5.709.264 €	4	2.210.308 €	3	4.419.660 €			14	12.339.231 €
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	1	2.037.465 €			13	35.240.956 €			14	37.278.421 €
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	21	69.483.875 €	22	6.433.138 €	5	7.712.250 €	4	10.432.438 €	52	94.061.702 €
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	78	173.663.447 €	13	7.655.724 €	19	49.895.806 €	4	4.144.976 €	114	235.359.953 €
ΚΑΡΔΙΤΣΑ, ΤΡΙΚΑΛΑ	9	30.640.534 €	6	4.085.199 €	1	4.560.000 €	1	299.284 €	17	39.585.017 €
ΛΑΡΙΣΑ	43	103.419.185 €	6	3.070.525 €	2	2.688.072 €	2	3.598.172 €	53	112.775.955 €
ΜΑΓΝΗΣΙΑ, ΣΠΟΡΑΔΕΣ	26	39.603.728 €	1	500.000 €	16	42.647.733 €	1	247.520 €	44	82.998.982 €
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	2	704.996 €			62	223.527.469 €	2	6.599.761 €	66	230.832.227 €
ΖΑΚΥΝΘΟΣ					30	108.167.906 €			30	108.167.906 €
ΙΘΑΚΗ, ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ					8	15.317.412 €			8	15.317.412 €
ΚΕΡΚΥΡΑ	1	191.404 €			19	84.889.697 €	2	6.599.761 €	22	91.680.863 €
ΛΕΥΚΑΔΑ	1	513.592 €			5	15.152.455 €			6	15.666.046 €
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	170	453.442.682 €	19	9.619.781 €	61	233.658.243 €	15	29.228.391 €	265	725.949.097 €
ΗΜΑΘΙΑ	12	35.541.297 €	2	1.609.486 €	1	239.732 €	3	11.282.142 €	18	48.672.657 €
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	96	230.053.351 €	9	3.677.912 €	13	37.124.131 €	8	11.667.110 €	126	282.522.504 €
ΚΙΛΚΙΣ	17	50.959.845 €	2	1.174.058 €					19	52.133.903 €
ΠΕΛΛΑ	6	21.799.679 €	2	1.145.313 €	1	7.163.024 €	1	1.965.012 €	10	32.073.029 €
ΠΙΕΡΙΑ	13	46.057.254 €			2	5.703.957 €			15	51.761.211 €
ΣΕΡΡΕΣ	6	29.891.550 €	3	1.482.802 €			1	821.355 €	10	32.195.707 €
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	20	39.139.706 €	1	530.210 €	44	183.427.399 €	2	3.492.772 €	67	226.590.087 €
ΚΡΗΤΗΣ	23	52.316.077 €	3	834.616 €	97	319.373.736 €	7	10.166.786 €	130	382.691.215 €
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	11	33.111.909 €	1	225.951 €	27	74.658.023 €	6	9.693.645 €	45	117.689.528 €
ΛΑΣΙΘΙ	1	616.808 €			10	46.034.603 €			11	46.651.411 €
ΡΕΘΥΜΝΟ	4	9.611.136 €			21	78.166.189 €			25	87.777.325 €
ΧΑΝΙΑ	7	8.976.224 €	2	608.665 €	39	120.514.921 €	1	473.142 €	49	130.572.951 €

ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5	5.330.573 €			172	771.792.621 €	1	226.889 €	178	777.350.083 €
ΑΝΔΡΟΣ, ΘΗΡΑ, ΚΕΑ, ΜΗΛΟΣ, ΜΥΚΟΝΟΣ, ΝΑΞΟΣ, ΠΑΡΟΣ, ΣΥΡΟΣ, ΤΗΝΟΣ	4	1.442.457 €			123	429.860.677 €	1	226.889 €	128	431.530.023 €
ΚΑΛΥΜΝΟΣ, ΚΑΡΠΑΘΟΣ, ΚΩΣ, ΡΟΔΟΣ	1	3.888.116 €			49	341.931.944 €			50	345.820.060 €
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	56	105.812.893 €	8	5.702.736 €	41	109.845.744 €	8	30.460.003 €	113	251.821.376 €
ΑΡΓΟΛΙΔΑ, ΑΡΚΑΔΙΑ	14	19.169.669 €	3	1.291.759 €	10	35.557.083 €	2	10.604.314 €	29	66.622.825 €
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	18	63.930.791 €	1	988.225 €	7	8.228.895 €	4	17.223.439 €	30	90.371.350 €
ΛΑΚΩΝΙΑ, ΜΕΣΣΗΝΙΑ	24	22.712.434 €	4	3.422.752 €	24	66.059.765 €	2	2.632.251 €	54	94.827.202 €
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	78	273.102.826 €	7	3.224.450 €	7	17.728.505 €	4	14.449.672 €	96	308.505.454 €
ΒΟΙΩΤΙΑ	41	184.852.049 €	2	1.498.006 €			1	6.719.230 €	44	193.069.285 €
ΕΥΒΟΙΑ	20	54.245.302 €	1	499.627 €	5	7.602.506 €			26	62.347.435 €
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	15	30.923.309 €	4	1.226.817 €			3	7.730.442 €	22	39.880.568 €
ΦΩΚΙΑ	2	3.082.167 €			2	10.125.999 €			4	13.208.166 €
Grand Total	609	1.511.075.716 €	99	53.687.968 €	551	2.056.755.784 €	64	170.712.841 €	1323	3.792.232.310 €

Πίνακας 14. Επενδυτικά Κίνητρα Ν. 4399/2016

	Κωδικός Φακέλου	Κίνητρα Επιχορήγηση Συμβατικής Επένδυσης	Κίνητρα Επιδότηση Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (ποσό)	Κίνητρα Επιδότηση Κόστους Δημιουργούμενης Απασχόλησης (ποσό)	Κίνητρα Σύνολο μη ενισχυόμενου κόστους	Κίνητρα Φορολογική απαλλαγή συμβατικής επένδυσης	Κίνητρα Φορολογική απαλλαγή χρηματοδοτικής μίσθωσης	Επιχορήγηση Συμβατικής Επένδυσης	Επιδότηση Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (ποσό)	Επιδότηση Κόστους Δημιουργούμενης Απασχόλησης (ποσό)	Φορολογική απαλλαγή συμβατικής επένδυσης	Φορολογική απαλλαγή χρηματοδοτικής μίσθωσης	Συνολικό Κόστος Επενδ. Σχεδίου
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	74	36	3	0	13	38	4	31.723.999 €	1.938.747 €	0 €	45.624.960 €	2.561.483 €	223.746.898 €
ΔΡΑΜΑ	20	11	0	0	3	10	0	6.512.977 €	0 €	0 €	17.202.922 €	0 €	62.902.303 €
ΕΒΡΟΣ	7	1	0	0	0	7	0	131.595 €	0 €	0 €	2.657.682 €	0 €	6.933.246 €
ΘΑΣΟΣ, ΚΑΒΑΛΑ	21	12	1	0	7	9	3	11.177.885 €	1.230.288 €	0 €	5.436.067 €	2.020.025 €	47.808.465 €
ΞΑΝΘΗ	12	4	0	0	1	8	0	543.929 €	0 €	0 €	14.015.767 €	0 €	41.813.060 €
ΡΟΔΟΠΗ	14	8	2	0	2	4	1	13.357.612 €	708.460 €	0 €	6.312.522 €	541.458 €	64.289.824 €
ΑΤΤΙΚΗΣ	104	30	4	1	17	74	12	13.535.704 €	1.358.003 €	916.560 €	55.825.670 €	4.393.121 €	309.445.164 €
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	40	14	1	0	6	28	5	3.424.450 €	604.204 €	0 €	15.615.576 €	1.717.497 €	100.356.760 €
ΒΟΡΕΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ Α-ΘΗΝΩΝ	9	2	1	0	3	8	2	967.943 €	434.517 €	0 €	5.534.368 €	726.111 €	30.676.429 €
ΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ Α-ΘΗΝΩΝ	2	0	0	0	0	2	0				184.138 €	0 €	920.689 €
ΔΥΤΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	17	2	1	0	2	13	4	1.208.566 €	269.962 €	0 €	10.356.253 €	1.370.558 €	39.860.140 €
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	23	7	0	1	5	15	1	4.130.368 €	0 €	916.560 €	17.983.004 €	578.956 €	103.679.834 €

ΝΟΤΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΑΘΗ- ΝΩΝ	2	1	1	0	0	1	0	137.168 €	49.320 €	0 €	668.195 €	0 €	7.499.526 €
ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΝΗΣΟΙ	11	4	0	0	1	7	0	3.667.211 €	0 €	0 €	5.484.136 €	0 €	26.451.787 €
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	27	24	0	1	10	2	0	28.871.495 €	0 €	396.550 €	441.284 €	0 €	67.818.709 €
ΙΚΑΡΙΑ, ΣΑΜΟΣ	9	9	0	0	5	0	0	13.053.347 €	0 €	0 €	0 €	0 €	26.439.266 €
ΛΕΣΒΟΣ, ΔΗΜΝΟΣ	15	12	0	1	5	2	0	10.353.255 €	0 €	396.550 €	441.284 €	0 €	27.396.532 €
ΧΙΟΣ	3	3	0	0	0	0	0	5.464.893 €	0 €	0 €	0 €	0 €	13.982.911 €
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	58	36	1	0	4	23	2	15.456.193 €	1.147.593 €	0 €	19.304.041 €	309.100 €	107.234.223 €
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	9	8	0	0	1	1	0	1.578.587 €	0 €	0 €	1.049.079 €	0 €	6.294.366 €
ΑΧΑΪΑ	40	25	1	0	3	16	2	11.325.327 €	1.147.593 €	0 €	9.501.682 €	309.100 €	53.514.838 €
ΗΛΕΙΑ	9	3	0	0	0	6	0	2.552.279 €	0 €	0 €	8.753.280 €	0 €	47.425.019 €
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟ- ΝΙΑΣ	18	12	2	0	2	5	1	3.641.075 €	2.391.016 €	0 €	2.891.674 €	334.996 €	27.798.556 €
ΓΡΕΒΕΝΑ, ΚΟΖΑΝΗ	7	4	0	0	0	3	0	1.236.604 €	0 €	0 €	2.216.803 €	0 €	12.362.855 €
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	5	5	0	0	2	0	0	1.058.392 €	0 €	0 €	0 €	0 €	2.675.850 €
ΦΛΩΡΙΝΑ	6	3	2	0	0	2	1	1.346.079 €	2.391.016 €	0 €	674.871 €	334.996 €	12.759.851 €
ΗΠΕΙΡΟΥ	80	60	9	1	16	20	1	22.552.920 €	9.547.388 €	2.353.069 €	21.330.752 €	837.100 €	143.679.354 €
ΑΡΤΑ, ΠΡΕΒΕΖΑ	14	12	1	0	1	1	0	3.898.298 €	154.000 €	0 €	1.129.658 €	0 €	12.339.231 €
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	14	13	0	0	5	2	0	9.450.475 €	0 €	0 €	7.290.164 €	0 €	37.278.421 €
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	52	35	8	1	10	17	1	9.204.147 €	9.393.388 €	2.353.069 €	12.910.931 €	837.100 €	94.061.702 €
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	114	57	12	0	8	52	7	28.538.630 €	8.708.816 €	0 €	56.182.808 €	6.427.383 €	235.359.953 €
ΚΑΡΔΙΤΣΑ, ΤΡΙΚΑΛΑ	17	8	3	0	1	6	1	3.609.886 €	2.083.188 €	0 €	9.337.238 €	611.379 €	39.585.017 €
ΛΑΡΙΣΑ	53	28	5	0	1	25	4	14.556.122 €	2.636.416 €	0 €	24.296.432 €	4.867.325 €	112.775.955 €
ΜΑΓΝΗΣΙΑ, ΣΠΟΡΑΔΕΣ	44	21	4	0	6	21	2	10.372.622 €	3.989.213 €	0 €	22.549.139 €	948.679 €	82.998.982 €
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	66	51	0	0	21	15	0	42.071.176 €	0 €	0 €	28.591.698 €	0 €	230.832.227 €
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	30	27	0	0	8	3	0	27.747.610 €	0 €	0 €	5.016.211 €	0 €	108.167.906 €
ΙΘΑΚΗ, ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ	8	7	0	0	4	1	0	4.428.818 €	0 €	0 €	588.747 €	0 €	15.317.412 €
ΚΕΡΚΥΡΑ	22	11	0	0	6	11	0	5.238.393 €	0 €	0 €	22.986.741 €	0 €	91.680.863 €
ΛΕΥΚΑΔΑ	6	6	0	0	3	0	0	4.656.355 €	0 €	0 €	0 €	0 €	15.666.046 €

ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕ- ΔΟΝΙΑΣ	265	132	19	0	36	129	17	107.830.652 €	21.787.812 €	0 €	140.385.620 €	15.399.166 €	725.949.097 €
ΗΜΑΘΙΑ	18	11	1	0	2	9	1	10.633.392 €	4.642.841 €	0 €	5.240.270 €	90.000 €	48.672.657 €
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	126	53	14	0	8	66	8	34.208.575 €	13.660.596 €	0 €	59.273.795 €	2.281.262 €	282.522.504 €
ΚΙΑΚΙΣ	19	7	2	0	2	11	0	3.824.748 €	2.111.299 €	0 €	14.976.378 €	0 €	52.133.903 €
ΠΕΛΛΑ	10	5	0	0	2	5	1	5.618.114 €	0 €	0 €	7.637.251 €	1.005.317 €	32.073.029 €
ΠΙΕΡΙΑ	15	5	0	0	1	10	3	3.542.722 €	0 €	0 €	8.563.390 €	8.934.870 €	51.761.211 €
ΣΕΡΡΕΣ	10	5	0	0	1	6	0	1.828.865 €	0 €	0 €	10.064.754 €	0 €	32.195.707 €
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	67	46	2	0	20	22	4	48.174.236 €	1.373.077 €	0 €	34.629.782 €	3.087.717 €	226.590.087 €
ΚΡΗΤΗΣ	130	59	1	0	35	72	1	59.517.781 €	432.734 €	0 €	63.003.074 €	764.125 €	382.691.215 €
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	45	18	1	0	8	27	1	12.192.900 €	432.734 €	0 €	24.800.319 €	764.125 €	117.689.528 €
ΛΑΣΙΘΙ	11	7	0	0	6	4	0	8.520.006 €	0 €	0 €	4.505.184 €	0 €	46.651.411 €
ΡΕΘΥΜΝΟ	25	14	0	0	6	12	0	16.889.529 €	0 €	0 €	10.584.519 €	0 €	87.777.325 €
ΧΑΝΙΑ	49	20	0	0	15	29	0	21.915.346 €	0 €	0 €	23.113.053 €	0 €	130.572.951 €
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	178	108	1	0	88	75	0	138.402.895 €	391.326 €	0 €	93.836.516 €	0 €	777.350.083 €
ΑΝΔΡΟΣ, ΘΗΡΑ, ΚΕΑ, ΜΗΛΟΣ, ΜΥΚΟΝΟΣ, ΝΑΞΟΣ, ΠΑΡΟΣ, ΣΥ- ΡΟΣ, ΤΗΝΟΣ	128	70	1	0	73	59	0	64.807.190 €	391.326 €	0 €	70.662.836 €	0 €	431.530.023 €
ΚΑΛΥΜΝΟΣ, ΚΑΡΠΑ- ΘΟΣ, ΚΩΣ, ΡΟΔΟΣ	50	38	0	0	15	16	0	73.595.705 €	0 €	0 €	23.173.680 €	0 €	345.820.060 €
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	113	88	2	0	25	26	0	75.841.714 €	412.989 €	0 €	29.993.051 €	0 €	251.821.376 €
ΑΡΓΟΛΙΔΑ, ΑΡΚΑΔΙΑ	29	22	0	0	3	8	0	23.244.290 €	0 €	0 €	4.213.580 €	0 €	66.622.825 €
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	30	16	0	0	5	14	0	12.797.180 €	0 €	0 €	24.000.534 €	0 €	90.371.350 €
ΛΑΚΩΝΙΑ, ΜΕΣΣΗΝΙΑ	54	50	2	0	17	4	0	39.800.244 €	412.989 €	0 €	1.778.937 €	0 €	94.827.202 €
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	96	48	8	0	10	44	8	18.452.441 €	5.327.607 €	0 €	41.882.159 €	11.028.711 €	308.505.454 €
ΒΟΙΩΤΙΑ	44	15	6	0	4	26	4	4.693.917 €	3.860.174 €	0 €	27.984.972 €	5.667.872 €	193.069.285 €
ΕΥΒΟΙΑ	26	18	1	0	3	7	1	8.119.868 €	732.568 €	0 €	5.439.002 €	4.250.000 €	62.347.435 €
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	22	12	1	0	2	10	3	2.346.807 €	734.866 €	0 €	7.652.699 €	1.110.840 €	39.880.568 €
ΦΩΚΙΔΑ	4	3	0	0	1	1	0	3.291.849 €	0 €	0 €	805.486 €	0 €	13.208.166 €
Grand Total	1323	741	62	3	285	575	53	586.436.676 €	53.444.031 €	3.666.179 €	599.293.308 €	42.055.185 €	3.792.232.310 €